

BIBLIOTEKARIE 2.0

Minabibliotek.se och bibliotekarierollen – en fallstudie på Umeå stadsbibliotek

Katarina Evengård och Linda Nilsson

Examensarbete (30 poäng) för magisterexamen i Biblioteks- och informationsvetenskap
vid Lunds universitet.

Handledare: Helena Francke

BIVILs skriftserie 2008:11

ISSN 1401:2375

© Författarna

Title

Librarian 2.0. Minabibliotek.se and the professional role of the librarian – A case study at the Umeå public library

Abstract

Library 2.0 is a term which emerged a few years ago and is frequently discussed. There is no uniform definition of the term but the central aspect of the concept is to encourage increased participation from library users.

The aim of this Master's thesis is to investigate if and if so, how the professional role of the librarian is affected by Library 2.0. To do that, we have conducted a case study at the public library in Umeå. Their homepage minabibliotek.se is a practical example of Library 2.0. The homepage is based on interactivity and the library users can participate in various ways.

We thought that qualitative interviews was the best way to gain an understanding for how the librarians at the public library in Umeå experience how the work with minabibliotek.se affect their professional role. Our empirical material is based on interviews with eight librarians. Library 2.0 is still under discussion and we have investigated what is said about a change of the role of the librarian in this discussion in Sweden and have compared the statements we found to the result from the interviews.

The theoretical tools used in the analysis are three models designed by Maj Klasson and six librarian identities formulated by Anders Ørom.

We have seen that many of the aspects that our participants mention correspond with what is said about a change of the role of the librarian in the discussion of Library 2.0. These aspects are for example that the relation between librarians and users can be more equal on the web. We can also see an indication that the professional role will be more individualized when working with Library 2.0. Some of the participants consider minabibliotek.se a possibility to show off their professional knowledge. In contrast to what is said in the discussion, our participants don't experience that they "lose the control" when the participation from library users increases. Either do they find that the role of the librarian is threatened by Library 2.0, they rather feel that their professional role is strengthened by the new way to work.

Keywords

Bibliotek 2.0, Webb 2.0, bibliotekarier, yrkesroll, yrkesidentitet, kompetens, interaktion, användardeltagande, webbplatser, Library 2.0, Web 2.0, librarians, professional role, professional identity, competence, interaction, user participation, websites

Tack

Vi vill tacka bibliotekschefen, huvudredaktören och inte minst våra övriga intervjudeltagare på Umeå stadsbibliotek för att ni ställde upp och på så vis möjliggjorde denna uppsats. Det var mycket intressant att ta del av era åsikter.

Vi vill också rikta ett tack till vår handledare Helena Francke som under uppsatsens gång stöttat oss och kommit med goda råd.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1 Inledning	3
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsningar.....	6
1.4 Begrepp.....	6
1.5 Disposition.....	7
2 Litteraturgenomgång och tidigare forskning	9
2.1 Bibliotek 2.0	9
2.1.1 Bakgrunden till Bibliotek 2.0 – Webb 2.0.....	9
2.1.2 Försök till definition av Bibliotek 2.0	10
2.1.1.1 Sammanfattning.....	13
2.2 Bibliotekarierollen	14
2.2.1 Diskussion kring begreppen yrkesroll, yrkesidentitet och kompetens ...	14
2.2.1.1 Yrkesroll och yrkesidentitet	14
2.2.1.2 Kompetens	15
2.2.2 Bibliotekariens yrkesroll och yrkesidentitet.....	16
2.2.2.1 Sammanfattning.....	18
2.2.3 Bibliotekariens kompetens och kunskap.....	18
2.2.3.1 Sammanfattning.....	20
2.2.4 Bibliotekarierollen och den tekniska utvecklingen.....	21
2.2.4.1 Sammanfattning.....	23
3 Teoretiska utgångspunkter	25
3.1 Maj Klassons modeller	26
3.2 Anders Øroms identiteter.....	27
3.3 Sammanfattning	30
4 Metod	31
4.1 Kvalitativ fallstudie	31
4.1.1 Intervjuer.....	32
4.1.1.1 Urval av intervjupersoner.....	32
4.1.1.2 Intervjuernas genomförande.....	33
4.1.1.3 Analys av intervjumaterialet.....	34
4.1.1.4 Etiska aspekter vid intervjuer	34
4.1.2 Dokument.....	35
4.2 Validitet och reliabilitet	36
4.3 Undersökning av den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen	37
5 Den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen	39
5.1 Röster i texterna.....	39
5.2 Utsagorna uppdelade i kategorier	39
5.1 Sammanfattning av utsagorna.....	44
6 Fallstudien	45
6.1 Minabibliotek.se	45
6.1.1 Bakgrund.....	45
6.1.1.1 Uppdrag från kommunfullmäktige.....	45
6.1.1.2 Bibliotek 2007.....	46
6.1.1.3 Uppdraget från kommunfullmäktige knyts ihop med Bibliotek 2007.....	46
6.1.1.4 Vision och mål för minabibliotek.se	47
6.1.2 Webbplatsens funktioner	47
6.1.3 Arbetssätt och riktlinjer	48

6.2	Redovisning av intervjuer med bibliotekarier.....	51
6.2.1	Kort presentation av informanter.....	51
6.2.2	Förhållandet till användarna	52
6.2.2.1	Användarna som medskapare.....	52
6.2.2.2	Ny användarsyn?	54
6.2.2.3	Interaktion med användarna.....	55
6.2.2.4	Läsfremjande verkan/ökar intresset för bibliotekets tjänster.....	55
6.2.3	Arbetet med minabibliotek.se	56
6.2.3.1	Yrkesrollen på webben.....	56
6.2.3.2	Koppling mellan det virtuella biblioteket och det fysiska biblioteket	58
6.2.3.3	Utveckling av kompetenser	58
6.2.3.4	"Släppa kontrollen"	59
6.2.3.5	Hot mot yrkesrollen?	59
7	Analys.....	61
7.1	Förhållandet till användarna.....	61
7.1.1	Sammanfattande reflektioner	63
7.1.2	Kopplingar till Maj Klassons modeller.....	64
7.1.2.1	Reflektioner till kopplingarna mellan förhållandet till användarna och Maj Klassons modeller	65
7.2	Arbetet med minabibliotek.se	65
7.2.1	Sammanfattande reflektioner	67
7.2.2	Kopplingar till Anders Øroms bibliotekarieidentiteter	68
7.2.2.1	Reflektioner till kopplingarna mellan arbetet med minabibliotek.se och Anders Øroms identiteter	70
7.3	Kort analys av kopplingen mellan styrdokumentet, Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen.....	71
8	Slutdiskussion.....	72
9	Källförteckning	76
Bilaga 1	82

1 Inledning

När vi började fundera på tema till uppsatsen kretsade våra tankar kring bibliotekarierollen. Vad innebär bibliotekarierollen egentligen, vilken kompetens och kunskap är utmärkande för bibliotekarier? Då vi började läsa in oss på detta fann vi att det är svårt att konkretisera och ringa in bibliotekarierollen då den är under ständig påverkan av samhällsförändringar och nya behov. Bibliotekarierollen kan te sig olika beroende på vilken användarsyn som ligger till grund samt vilken roll biblioteket vill ha för användarna.

Något som haft en stark påverkan på samhället i stort och följaktligen även biblioteken och bibliotekarierna är den tekniska utvecklingen. Det senaste decenniet har IT-utvecklingen skett i en hög takt, vilket innebär nya förutsättningar för biblioteken.

För något år sedan myntades begreppet Library 2.0, på svenska Bibliotek 2.0, av amerikanen Michael Casey (Miller 2006, s.1). Begreppet har sin bakgrund i Webb 2.0 som innebär en mer användarinriktad webb där användaren själv kan bidra till innehållet på webbplatsen. Det finns ingen enhetlig och tydlig definition av vad Bibliotek 2.0 står för men sammanfattningsvis kan sägas att det handlar om att främja biblioteksanvändarnas delaktighet i bibliotekets service. Begreppet diskuteras flitigt på bloggar, seminarier och i bibliotekspressen och i diskussionen hörs röster som menar att detta inte är något nytt utan att användarperspektivet sedan länge varit centralt och att biblioteken hela tiden försöker hitta nya sätt att nå sina användare och tillfredsställa deras behov (Harnesk 2006, s.15). Dock har tekniken under senare år utvecklats markant vilket skapar nya förutsättningar och möjligheter för social interaktion, och de interaktiva webbaserade funktioner som börjar komma på bibliotekens webbplatser kan betraktas som något nytt. Vissa menar att endast tjänster som är förknippade med Webb 2.0 räknas som Bibliotek 2.0 (Maness 2006) medan andra menar att även tjänster i det fysiska biblioteket som inte har med teknik att göra kan vara Bibliotek 2.0 och att det istället är detta att lyssna på användarna och utveckla tjänster tillsammans med dem som är det centrala i begreppet (Casey och Savastinuk 2006).

Bibliotek 2.0 som fenomen intresserade oss och speciellt tankarna kring om bibliotekarierollen kan komma att påverkas av detta synsätt och i så fall på vilket sätt. Innebär arbetet med Bibliotek 2.0 förändrade arbetsuppgifter och en förändrad yrkesroll för bibliotekarier?

Det har som sagt sedan en tid tillbaka pågått en diskussion i biblioteksvärlden kring Bibliotek 2.0. Diskussionen rör bland annat vilka konsekvenserna kan bli när användarna blir mer delaktiga i utformandet av bibliotekets tjänster och vilken betydelse det kan få för bibliotekarierollen. När det gäller bibliotekarierollen nämns att Bibliotek

2.0 innebär en förändring av yrkesrollen och att nya kompetenser kan komma att bli viktiga. För att forma en förståelse kring detta ville vi komma i kontakt med bibliotekarier som arbetar enligt detta perspektiv för att undersöka om de upplever att deras yrkesroll har påverkats av Bibliotek 2.0- tänkandet i praktiken.

Eftersom fenomenet Bibliotek 2.0 fortfarande är nytt är det ännu inte så många bibliotek som arbetar praktiskt med dessa tankar i större skala. Ett praktiskt exempel på de nya idéerna i "bibliotekssverige" finner man på Umeåregionens biblioteks nya webbplats minabibliotek.se som hade premiär i februari 2007 men då med begränsade funktioner. I november 2007 presenterades flera nya interaktiva funktioner, bland annat Sveriges första bibliotekscommunity Vardagsrummet (minabibliotek.se 2007a).

Bakgrunden till webbplatsen är att Umeå kommunfullmäktige gav kulturnämnden och kommundelsnämnderna uppdraget att "Biblioteken ska utvecklas till en tillgänglig mötesplats, inte minst det virtuella rummet" (Umeå kommun 2006a). I centrum för tankarna kring den nya webbans utseende och dess funktioner står medborgarna, och viljan att utveckla nya, alternativa sätt för demokratisk medverkan, tillgång till information, insyn och inflytande (Umeå kommun 2006f).

Minabibliotek.se bygger på interaktivitet och möten och på webbplatsen är det möjligt för användarna att betygsätta och recensera medier samt att tagga, det vill säga sätta egna ämnesord på verk. I Vardagsrummet är det möjligt att t.ex. diskutera i forum, besöka andra låntagares sidor och delta i olika ämnesgrupper. Communityn inkluderar både bibliotekspersonal och användare och förhoppningen från bibliotekets sida med Vardagsrummet är att "kunna verka läsfrämjande, att öka synliggörandet av biblioteken och delaktigheten från låntagarna" (minabibliotek.se 2008c). Under våren 2007 kom även Stockholms stadsbiblioteks testversion av den nya webbplatsen biblioteket.se, vilken släpptes som färdig version i början av 2008. Även på denna webbplats är användarna medskapande och funktionerna är i stort sätt de samma som på Umeås sida, dvs. användarna kan själva sätta betyg på, recensera och tagga verk.

Då Umeåregionens webbplats varit i funktion längst valde vi att göra en fallstudie på Umeå stadsbibliotek vars bibliotekarier vi utgick från hade format uppfattningar om vad arbetet med minabibliotek.se innebär för deras yrkesroll.

1.1 Problemformulering

Vi finner den ovan nämnda diskussionen som finns kring huruvida Bibliotek 2.0 innebär en förändring av bibliotekarierollen intressant, då det ofta lyfts fram men inte vidare problematiseras eller ges vidare förklaring om vilken form av förändringar det skulle innebära. Umeåregionens webbplats, minabibliotek.se, bjuder in användarna till att vara med och utforma informationen på webbplatsen. Bibliotekets webbplats har blivit en mötesplats för interaktion mellan användare och bibliotekspersonal. Bibliotekarier möter en ny arena och antagligen nya arbetsuppgifter när Bibliotek 2.0-tänkandet praktiseras. I de dokument som utgör bakgrunden för minabibliotek.se, framhålls att personalens kompetens skall lyftas fram, att förändringar kommer att ske i arbetssätt samt att det handlar om verksamhetsutveckling (Umeå kommun 2006f). Ordet

förändring är ofta återkommande när bibliotekarierollen behandlas i diskussionen kring Bibliotek 2.0. Vi fann det därför intressant att utforska om det sker en förändring av bibliotekarierollen när ett bibliotek anammar ett Bibliotek 2.0-tänkande. Eftersom Umeåregionen redan rent konkret har börjat arbetet med dessa tankar och funnit ett sätt att praktisera detta på i minabibliotek.se, har vi valt att undersöka om bibliotekarierna vid Umeå stadsbibliotek ser några förändringar i yrkesrollen samt på vilket vis detta rent konkret tar sig uttryck. Uppsatsen behandlar hur bibliotekarierna ställer sig till sin egen kompetens och hur denna används i arbetet med minabibliotek.se. I diskussionen kring Bibliotek 2.0 talas det om en omformulering av yrkesrollen, men vad innebär detta? Vi ämnar koppla vad som sägs i diskussionen angående bibliotekarierollen till hur detta upplevs av bibliotekarier i verkligheten. Genom att syna de tankar som finns kring fenomenet Bibliotek 2.0 vill vi få en uppfattning om vad det kan innebära för bibliotekarierollen.

1.2 Syfte och frågeställningar

Med bakgrund i ovanstående resonemang är syftet med föreliggande uppsats att genom kvalitativa intervjuer undersöka om arbetet med minabibliotek.se, vilket är ett praktiskt exempel på Bibliotek 2.0, påverkar bibliotekarierna på Umeå stadsbiblioteks yrkesroll och i så fall hur. Genom att synliggöra konkreta arbetsuppgifter, kompetenser samt förhållandet till användarna hos bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek ämnar vi belysa vilken/vilka roll/roller bibliotekarierna har i arbetet med minabibliotek.se. Vi vill även placera vårt resultat i ett större sammanhang genom att undersöka vad som sägs angående bibliotekarierollen i den diskussion som förs kring Bibliotek 2.0 i Sverige och sedan jämföra de resultat som vi får fram med detta.

Vårt syfte leder således till en övergripande frågeställning:

- Påverkas bibliotekarierollen av Bibliotek 2.0 och i så fall hur?

För att kunna besvara den övergripande frågeställningen har vi formulerat tre delfrågor:

Då vi vill sätta vårt resultat i ett större sammanhang inleder vi med att undersöka vad som nämns om bibliotekarierollen i diskussionen kring Bibliotek 2.0 i den svenska bibliotekssfären. Vår första delfråga blir därför:

- Vad sägs om bibliotekarierollen i diskussionen om Bibliotek 2.0 i Sverige?

Tyngdpunkten i vår studie ligger dock på fallstudien där vi undersöker om arbetet med webbplatsen minabibliotek.se påverkar yrkesrollen hos bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek. Arbetsuppgifterna i ett yrke definierar till viss del yrkesrollen och därför ämnar vi specifikt undersöka vilka konkreta förändringar som skett i bibliotekariernas arbetssätt. Detta mynnar ut i delfrågan:

- Hur förändras bibliotekariernas konkreta arbetsuppgifter i och med arbetet med webbplatsen minabibliotek.se?

Som tidigare nämnts är användarnas ökade delaktighet det centrala i Bibliotek 2.0 och därför lyder vår sista delfråga:

- Vilken betydelse har användarnas ökade delaktighet i minabibliotek.se för bibliotekariernas yrkesroll?

1.3 Avgränsningar

För att vår studie arbetsmässigt ska rymmas inom ramarna för en magisteruppsats har vi varit tvungna att göra vissa avgränsningar. Den geografiska avgränsningen är tydlig då vi har valt att göra en fallstudie på Umeå stadsbibliotek. Anledningen till att vi valde att endast intervjua bibliotekarierna på stadsbiblioteket har främst en praktisk grund. Umeåregionens bibliotek sträcker sig över ett stort geografiskt område och det skulle inte ha varit tidsmässigt möjligt att genomföra intervjuer på alla de involverade biblioteken i kommunen. Stadsbiblioteket har även en stor personalstyrka och vi fann lämpliga informanter där. Vi är i vår studie intresserade av att titta på om och i så fall hur bibliotekariernas yrkesroll påverkas av Bibliotek 2.0. Därmed har vi valt att endast inrikta oss på yrkesgruppen bibliotekarierna. Vi ämnar inte analysera vilken betydelse detta får för övrig personal som även kan påverkas av arbetet med webbplatsen och med Bibliotek 2.0-tänkandet, såsom biblioteksassistenter eller teknisk personal.

I problematiseringen av bibliotekariernas yrkesroll är vår kontext baserad på folkbibliotek då vårt material ingår i detta sammanhang. Vårt syfte är att undersöka hur bibliotekariernas yrkesroll påverkas av ett Bibliotek 2.0-perspektiv, ett perspektiv som kan appliceras på såväl folkbibliotek som forskningsbibliotek. De yrkesroller som vi behandlar har dock främst sin utgångspunkt i de roller som finns i en folkbibliotekskontext och därmed är målsättningen i vår studie att skissera roller inom denna.

En av våra frågeställningar är att ta reda på vad som sägs om bibliotekariernas yrkesroll i diskussionen om Bibliotek 2.0. Då vi har ett svenskt perspektiv på vår studie har vi valt att endast titta på hur diskussionen kring detta ser ut i Sverige.

1.4 Begrepp

Här förklarar vi kortfattat några begrepp som förekommer frekvent i uppsatsen. Ett begrepp som är väldigt centralt för vår studie är yrkesroll och detta diskuteras mer ingående längre fram i uppsatsen. I avsnitt 2.1 som handlar om Bibliotek 2.0 förekommer en del tekniska begrepp vilka förklaras i fotnoter.

Vi använder främst termen **användare** när vi beskriver de personer som på något sätt nyttjar biblioteket men även **låntagare** används synonymt.

Bibliotekariernas yrkesroll och **bibliotekariernas yrkesroll** används synonymt.

Community ”(eng) *Nätgemenskap, nätmötesplats*, Internetbaserad sammanslutning av individer med gemensamt intresse; varierar i bl.a. storlek, tillgänglighet och syfte. Exempel är Facebook och My Space.” (*Nationalencyklopedin* 2008).

Interaktion ”Samverkan, samspel; process där grupper eller individer genom sitt handlande ömsesidigt påverkar varandra.” (*Nationalencyklopedin* 2008) ”I databehandlingssammanhang kallas program interaktiva då människa och dator på ett dialogliknande sätt växelvis bidrar till att den önskade uppgiften utförs.” (*Nationalencyklopedin* 2008) ”Även en webbplats kan vara interaktiv, vilket innebär att besökaren kan påverka vilken information som lagras och visas där.” (*Svenska datatermgruppen* 2007)

1.5 Disposition

I det inledande kapitlet har vi presenterat valet av ämne för uppsatsen samt problem, syfte och frågeställningar. De avgränsningar som gjorts i vårt material och de begrepp som förekommer har även redovisats.

I kapitel två redogör vi för vårt problems kontext. Här redovisas litteratur och tidigare forskning som är relevant för vår undersökning. Vi diskuterar först begreppen Webb 2.0 och Bibliotek 2.0 och vidare bibliotekariens yrkesroll. Bibliotekarierollens utveckling belyses liksom hur den tekniska utvecklingen påverkar bibliotekariens yrkesroll samt vad som är utmärkande för bibliotekariens kompetens.

I det tredje kapitlet presenterar vi våra teoretiska utgångspunkter som består av Maj Klassons modeller för rollbeskrivningar inom bibliotekarieyrket samt Anders Øroms bibliotekarieidentiteter. Dessa kommer vi att använda i analysen av vårt empiriska material.

Metodkapitlet innehåller en redogörelse för vårt val av metod, dvs. kvalitativ fallstudie och vårt tillvägagångssätt. Vi tar även upp begreppen validitet och reliabilitet. En mindre del i vår uppsats är att undersöka vad som sägs om bibliotekarierollen i den svenska diskussionen om Bibliotek 2.0 och här redogör vi för vår metod för detta.

I kapitel fem presenterar vi de utsagor vi funnit om bibliotekarierollen i diskussionen om Bibliotek 2.0, uppdelade i olika kategorier.

Kapitel sex behandlar fallstudien och där presenterar vi vårt empiriska material. Kapitlet inleds med en bakgrund till minabibliotek.se och en beskrivning av webbplatsen samt av hur personalen arbetar med den. Sedan följer en redovisning av intervjuerna som är strukturerade efter två huvudteman: förhållandet till användarna och arbetet med minabibliotek.se, vilka i sin tur är uppdelade i ytterligare kategorier.

I analyskapitlet kopplas resultatet av intervjuerna först till den litteratur vi presenterade i kapitel två och de utsagor vi funnit angående bibliotekarierollen i diskussionen kring Bibliotek 2.0. I nästa steg synar vi vårt material med hjälp av våra teoretiska utgångspunkter: Klassons modeller och Øroms bibliotekarieidentiteter. Analyskapitlet är

strukturerat efter samma huvudteman som resultatredovisningen och avslutas även med en kort analys av kopplingen mellan webbplatsens styrdokument, Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen.

I det avslutande kapitlet för vi en djupare diskussion kring våra resultat.

2 Litteraturgenomgång och tidigare forskning

2.1 Bibliotek 2.0

I detta avsnitt kommer vi att belysa begreppet Bibliotek 2.0 och redogöra för några olika definitioner av begreppet. Då Bibliotek 2.0 har sin grund i Webb 2.0 börjar vi med en kort introduktion av begreppet Webb 2.0. Bibliotek 2.0 är fortfarande ett relativt nytt fenomen och det finns i nuläget knappt någon svensk litteratur inom detta ämne. Bibliotek 2.0-modellen växte fram i USA och därför har vår litteratur som berör detta ämne främst ett amerikanskt ursprung.

2.1.1 Bakgrunden till Bibliotek 2.0 – Webb 2.0

Begreppet Webb 2.0 myntades 2004 av Tim O'Reilly, som driver datateknologiföretaget O'Reilly Media, som en beskrivning av de gemensamma drag som fanns hos de företag som överlevde när IT-bubblan sprack i början av 2000-talet (O'Reilly 2005). Peter Giger, bibliotekarie vid Blekinge tekniska högskola skriver i sin licentiatavhandling *Participation Literacy. Part 1: Constructing the Web 2.0 Concept* att det är svårt att precis definiera begreppet Webb 2.0 men att det handlar om ett slags paradigmskifte på webben (Giger 2006, s.28). Jack M. Maness (2006) menar att det centrala med Webb 2.0 är att det är en webb som är inriktad mot användarna med möjligheter till interaktion och en ny typ av kommunikation.

O'Reilly (2005) anser att en av huvudpunkterna med Webb 2.0 är just att utnyttja den kollektiva intelligensen¹ bland webb-användarna. Han menar att användarna ska vara delaktiga i utvecklingen av webbtjänster och nämner uttrycket ”ständig beta”, något som har blivit karakteristiskt för Webb 2.0 och innebär att produkten aldrig blir riktigt färdig utan hela tiden kan utvecklas och förbättras efter feedback från användarna (O'Reilly 2005).

Delaktighet och demokrati är kärnan i Webb 2.0 anser Giger (2006, s.7). Han menar att Webb 2.0 huvudsakligen bygger på fyra grundstenar; webben som plattform, ajax-gränssnitt, kollektiv intelligens och folksonomi. De två första komponenterna berör främst tekniska aspekter medan kollektiv intelligens och folksonomi handlar om användardeltagande och sociala nätverk, vilket enligt Giger är det intressantaste i Webb

¹ Kollektiv intelligens bygger på användardeltagande och innebär att webb-användare genom interaktion och samarbete på webben tillsammans skapar en kunskap som är större än summan av de enskilda deltagande användarna (Giger 2006, s.31).

2.0 (Giger 2006, s.29). Uttrycket webben som plattform innebär att istället för som tidigare ha datorn som plattform, från vilken man t.ex. mailat och chattat, flyttas alla applikationer till webben (Giger 2006, s.30). Datorn själv blir inte längre lika viktig då man lika väl kan använda mobiltelefonen eller annan hårdvara. Ajax är en programmeringsteknik som används för att skapa webbsidor och vi ämnar inte närmare gå in på denna här. Som exempel på kollektiv intelligens nämner Giger bland annat encyklopedin Wikipedia som helt bygger på att användare delar med sig av sin kunskap (Giger 2006, s.31). Även folksonomier kan sägas vara en form av kollektiv intelligens. Ordet folksonomi är en sammanslagning av folk och taxonomy och kan översättas som ett klassificeringssystem skapat av folket där användarna tillåts sätta egna nyckelord (taggar) på t.ex. foton, böcker och bokmärken (Giger 2006, s.35). Nyckelorden visas ofta i så kallade taggmoln och klickar man på en tagg listas alla poster med just den taggen. Exempel på webbplatser som tillämpar folksonomier är del.icio.us, där det är möjligt att både spara egna och ta del av andras bokmärken och Flickr som är en webbtjänst där man kan lägga ut och tagga bilder och samtidigt söka bland andras bilder (ibid). Ytterliggare exempel på Webb 2.0-tjänster är bloggar och RSS² (O'Reilly 2005).

2.1.2 Försök till definition av Bibliotek 2.0

Webb 2.0-modellen har sedermera spridit sig till biblioteken och fenomenet Library 2.0, eller Bibliotek 2.0 som det kallas på svenska, diskuteras flitigt på bland annat bloggar och olika seminarium. Begreppet Library 2.0 sägs ha instiftats 2005 av Michael Casey, som är Division director of technology services på folkbiblioteket Gwinnett County i Georgia, USA, på hans blogg LibraryCrunch (Miller 2006, s.1).

Begreppet är under diskussion och det är inte helt klart vad det står för då olika aktörer i diskussionen har olika synsätt. Gemensamt för de olika beskrivningarna är dock att det, som i Webb 2.0, handlar om att öka användarnas delaktighet i bibliotekets service, men de olika definitionerna skiljer sig i vad exakt detta innebär. Vi kommer nedan att redogöra för ett antal definitioner av begreppet och diskussionerna kring dessa för att få en bättre bild av vad Bibliotek 2.0 egentligen kan innebära.

Michael Casey har tillsammans med Laura Savastinuk, som även hon arbetar på folkbiblioteket Gwinnett County, skrivit artikeln *Service for the next-generation library* (2006) samt boken *Library 2.0: A guide to participatory service* (2007). Casey och Savastinuk definierar Bibliotek 2.0 så här:

The heart of Library 2.0 is user-centered change. It is a model for library service that encourages constant and purposeful change, inviting user participation in the creation of both the physical and the virtual services they want, supported by consistently evaluating services. It also attempts to reach new users and better serve current ones through improved customer-driven offerings. Each component by itself is a step toward better serving our user; however, it is through the combined implementation of all of these that we can reach Library 2.0.

Casey & Savastinuk 2006

² RSS är en förkortning av Really Simple Syndication och är ett format som används för överföring av prenumererad information på Internet. Det är t.ex. möjligt att prenumerera på nya radioprogram eller inlägg i bloggar och uppdaterad information avläses då automatiskt och laddas ned i datorn med hjälp av en RSS-läsare (*Nationalencyklopedien* 2008).

Ledordet i Casey och Savastinuks definition är förändring. Användarnas behov förändras i snabb takt och för att kunna nå ut till nya användare och ge en bra service till existerande användare måste biblioteken också förändra sitt utbud av tjänster och hela tiden utvärdera och uppdatera sina tjänster. Författarna menar att även om mycket inom Bibliotek 2.0 handlar om teknik och webbrelaterade tjänster är det inte allt. Den nya tekniken innebär utmärkta verktyg men grunden i Bibliotek 2.0 är att lyssna på användarna och utveckla bibliotekets service tillsammans med dem och detta kan likväl ske i det fysiska biblioteket. De beskriver detta vidare genom att definiera vad som gör att en tjänst kan kallas Bibliotek 2.0. Det som utmärker en Bibliotek 2.0-tjänst är enligt Casey och Savastinuk främst två saker: att den uppdateras frekvent och att användarna är delaktiga i utformandet av den (Casey & Savastinuk 2007, s.67). Det innebär att både fysiska och virtuella bibliotekstjänster kan ingå under beteckningen och att även äldre traditionella tjänster kan vara Bibliotek 2.0 (Casey och Savastinuk 2006). Författarna påpekar vidare att alla bibliotek har olika förutsättningar och uppmanar bibliotekspersonal att jobba med de Bibliotek 2.0-tjänster som passar just deras bibliotek (ibid). Även om Casey och Savastinuk menar att Bibliotek 2.0 inte behöver innefatta ny teknik, skriver de mycket om just tekniska funktioner och hur dessa kan användas på biblioteket. Som exempel på Webb 2.0-verktyg som kan hjälpa biblioteket att nå ut och erbjuda en bättre service både till nya och existerande användare nämner de bland annat bloggar, wikis³, chattverktyg, podcasting⁴ och sociala nätverk (Casey & Savastinuk 2007, s.78-97).

En annan person som diskuterar begreppet Bibliotek 2.0 och dess ursprung är Michael C. Habib som vid skrivandet av sin masteruppsats *Toward Academic Library 2.0: Development and Application of a Library 2.0 Methodology* (2006) studerade biblioteks- och informationsvetenskap vid University of North Carolina, USA. Habib tar i sin uppsats upp den kritik som riktas mot begreppet. En del av motståndet till begreppet Bibliotek 2.0 beror på att användningen av 2.0 kan uppfattas som att den nuvarande biblioteksverksamheten är föråldrad och måste ersättas med något helt nytt. Annan kritik mot begreppet är att det inte rymmer något nytt utan att biblioteksverksamheten redan är starkt användarcentrerad (Habib 2006, s.5-6). Habib anser att användningen av 2.0 i begreppet visar på relationen till Webb 2.0 och Bibliotek 2.0 ska därför inte ses som en helt ny typ av biblioteksservice utan är exempel på nya tjänster som har uppkommit i och med Webb 2.0 (Habib 2006, s.5). Uppfattningen att Bibliotek 2.0 och främjande av användardelaktighet inte är något nytt fenomen förklarar Habib med hur begreppet beskrivs. Habib menar att Casey och Savastinuks breda definition (se ovan) är en anledning till denna kritik eftersom deras definition ger intrycket av att det endast handlar om att anta ett användarperspektiv, vilket redan görs på de flesta bibliotek. Habib skriver vidare att det är otydligt i denna definition att Bibliotek 2.0 har sitt ursprung i Webb 2.0 (Habib 2006, s.5).

³ En wiki är en webbplats där det är möjligt för webbplatsens användare att snabbt lägga till och redigera information. Innehållet på en wiki förändras därför ständigt av användarna och informationen är inte alltid faktakontrollerad eller riktig. Det mest kända wiki-exemplet är Wikipedia (*Nationalencyklopedien* 2008).

⁴ Podcasting innebär en metod för att publicera ljud- och filmfiler på Internet. Användare kan prenumerera på dessa filer med hjälp av RSS-teknik och filerna överförs då automatiskt till datorn (*Nationalencyklopedien* 2008).

Då Habib saknar en bra definition på Bibliotek 2.0 har han själv utarbetat ett förslag. Han menar att Bibliotek 2.0 är en unik servicemodell som uppstår när biblioteken börjar anamma Webb 2.0-tjänster. Hans definition lyder:

Library 2.0 describes a subset of library services designed to meet user needs caused by the direct and peripheral effects of Web 2.0 services leveraging concepts of the Read/Write Web, the Web as a Platform, The Long tail, harnessing collective intelligence, network effects, core datasets from user contributions and lightweight programming models.

Habib 2006, s. 22

Med Read/Write Web menas att användare kan lägga till och ändra information på webbplatser (Habib 2006, s.13). The Long Tail är ett begrepp som myntades av Chris Anderson, chefredaktör för tidskriften *Wired*, och används för att beskriva udda och nischade produkter som är svåra att exponera till konsumenterna. The Long Tail förknippas med webben då Internet gjort det möjligt att i större utsträckning nå ut till människor och kunna marknadsföra dessa nischade produkter (Habib 2006, s.16).

Till skillnad från Casey och Savastinuk begränsar alltså Habib begreppet Bibliotek 2.0 till tjänster som härstammar ur Webb 2.0.

Även Jack M. Maness, bibliotekarie vid University of Colorado, beskriver begreppet som främst något som sker på webben. Maness tar också upp den problematik som Habib nämner angående Casey och Savastinuks definition och skriver i artikeln *Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries* (2006) att det finns ett problem med en sådan bred definition, att det skapar en osäkerhet och förvirring angående begreppet. Maness vill med sin artikel försöka lösa denna begreppsförvirring och föreslår en mer exakt definition.

This paper defines "Library 2.0" as "the application of interactive, collaborative, and multi-media web-based technologies to web-based library services and collections," and suggests this definition be adopted by the library science community.

Maness 2006

För att undvika förvirring bör enligt Maness (2006) endast webbaserade tjänster gå under begreppet Bibliotek 2.0. Han är dock positiv till att Bibliotek 2.0-tankar appliceras på biblioteksverksamheten generellt men förespråkar då ett annat ordval. Enligt Maness (2006) finns det fyra centrala delar i Bibliotek 2.0. Först och främst ska användarna vara delaktiga i skapandet av innehållet på bibliotekets webbplats. Att både bibliotekarier och användare bidrar och använder informationen leder till att rollgränserna emellan dem ibland kan vara otydliga. Ett annat viktigt element är att bibliotekets tjänster ska innehålla olika former av multimediaupplevelser. Dessutom är Bibliotek 2.0 rikt på sociala element och som exempel på hur användare kan kommunicera med varandra eller med bibliotekarier nämns chatttjänster och wikis. Den sista aspekten, som även enligt Maness (2006) är den viktigaste, handlar om att biblioteket ska utveckla och ändra sina tjänster i takt med att användarnas behov förändras och att användarna är delaktiga i denna förändring.

Ken Chad och Paul Miller som arbetar för Talis, ett engelskt företag som utvecklar tekniska lösningar för bland annat bibliotek, beskriver i artikeln *Do libraries matter? The rise of Library 2.0.* (2005) vad de anser är det centrala i Bibliotek 2.0. Även Chad och Miller nämner fyra grundelement som dock skiljer sig något från Maness. Det första är att biblioteket ska vara överallt. Bibliotek 2.0 ska vara tillgängligt och erbjuda en biblioteksupplevelse online som möter användarnas behov (Chad & Miller 2005, s.9). Grund nummer två består i att biblioteket inte ska ha några gränser. I Bibliotek 2.0 ska bibliotekets informationsresurser vara väl synliga och tillgängliga för användarna när helst de behöver dem. Biblioteket ska främja demokratiseringen av information genom att göra informationen mer tillgänglig och möjliggöra användardeltagande i högre grad (Chad & Miller 2005, s.10). Den tredje grundstenen är att biblioteket ska inbjuda till och främja deltagande så att användarna får möjlighet att medverka med sina åsikter (ibid). Den sista grunden som Chad och Miller (2005, s.11) tar upp är vikten av att biblioteket använder flexibla system som kan anpassas till förändrade behov.

Anna Bernhem och Linnéa Kuster har i sin magisteruppsats *Bibliotekariers uppfattningar om Bibliotek 2.0. En fenomenografisk undersökning* (2007) undersökt hur bibliotekarier i Sverige definierar Bibliotek 2.0. De kunde i studien urskilja ett antal olika uppfattningar. Några intervjudeltagare menade att Bibliotek 2.0 handlar om ömsesidigt lärande och underströk att det är viktigt att användare och bibliotekarier tar tillvara på varandras kunskaper (Bernhem & Kuster 2007, s.28). En annan mer praktisk uppfattning var att Bibliotek 2.0 innebär användarvänligare bibliotekssystem (Bernhem & Kuster 2007, s.27). En åsikt, som stämmer överens med Caseys och Savastinuks tankar, var att Bibliotek 2.0 handlar om ett nytt tankesätt som påverkar hela biblioteksorganisationen och att man själv måste arbeta fram sitt eget Bibliotek 2.0 (Bernhem & Kuster 2007, s.28). Det fanns även intervjudeltagare som menade att Bibliotek 2.0 inte innebär något nytt och att begreppet bara är en marknadsföringsterm (Bernhem & Kuster 2007, s.29).

För att göra kopplingen mellan Bibliotek 2.0 och webbplatsen minabibliotek.se tydlig vill vi kort presentera hur Bibliotek 2.0 beskrivs i styrdokumentet för webbplatsen. Där står att de tankar som praktiseras på webbplatsen, nämligen att olika tjänster integreras med varandra och att förutsättningar för interaktion både med och mellan användare skapas, stämmer överens med de tankar som finns inom Bibliotek 2.0. Vidare förklaras att Bibliotek 2.0 bland annat handlar om att ”bibliotekens tjänster ska anpassas till de enskilda användarnas behov av information och vilja att vara delaktiga” (Umeå kommun 2006d).

2.1.1.1 Sammanfattning

Sammanfattningsvis kan man säga att Bibliotek 2.0 är ett begrepp som inte har en enhetlig definition. I de flesta definitioner ovan kan dock tydas att kärnan i det hela är att främja användarnas delaktighet i bibliotekets service. Andra centrala element som nämns är att det är viktigt att biblioteken är flexibla och kontinuerligt utvärderar och uppdaterar sina tjänster samt att det finns en demokratisk aspekt och att användare och bibliotekarier lär av varandra. Dock skiljer sig åsikterna åt mellan de som anser att Bibliotek 2.0 främst handlar om teknik och att endast tjänster som är relaterade till webben går under begreppet (Maness 2006 och Habib 2006). Den andra sidan, som företräds av Casey och Savastinuk, menar istället att Bibliotek 2.0 är ett synsätt som

påverkar hela biblioteket och som även kan innebära tjänster som äger rum i det fysiska biblioteket. Det finns även åsikten att Bibliotek 2.0 inte är något nytt utan mest en term för att marknadsföra biblioteket.

2.2 Bibliotekarierollen

I detta avsnitt kommer vi att diskutera bibliotekariens yrkesroll från olika perspektiv. Som en inledning till detta kommer vi först diskutera begreppet yrkesroll mer generellt. Ett annat begrepp som ofta dyker upp i litteraturen i samband med bibliotekariers yrkesroll är yrkesidentitet. Vi ämnar därför att här också redogöra för begreppet yrkesidentitet. Då en del av yrkesrollen definieras av den kompetens man besitter anser vi det betydelsefullt med ett avsnitt som tar upp just bibliotekariens kompetens. Även kompetensbegreppet diskuteras först mer allmänt. Efter begreppsdiskussionen kommer en mer generell diskussion kring bibliotekarierollen följt av två avsnitt som specifikt tar upp bibliotekariens kompetens och den tekniska utvecklingens betydelse för bibliotekariens yrkesroll.

2.2.1 Diskussion kring begreppen yrkesroll, yrkesidentitet och kompetens

2.2.1.1 Yrkesroll och yrkesidentitet

Nationalencyklopedin definierar ordet roll som ”sociologiskt begrepp för de förväntningar och normer som är förknippade med en social position eller uppgift” (*Nationalencyklopedin* 2008). I litteraturen varierar tyngdpunkten i definitionerna beroende på författarnas infallsvinkel. I litteratur som berör den psykosociala arbetsmiljön, talas det bland annat om formella och informella yrkesroller (Lenéer-Axelsson & Thylefors 1991, s.60). De formella yrkesrollerna bestäms av de skyldigheter och rättigheter som beskriver hur arbetsuppgifterna bör utföras. De informella rollerna är däremot inte styrda av befattningsbeskrivningar utan hänger ihop med vilka förväntningar och behov som finns bland individerna i en arbetsgrupp.

En annan författare inom samma område är Catharina Nasenius som menar att yrkesrollen kan delas in i två sidor, den sociodramatiska och den psykodramatiska. Den sociodramatiska rollen innebär allmänna förväntningar som inte gäller den enskilde individen utan just yrkesrollen som personen innehar. I motsats till detta handlar den psykodramatiska delen av rollen just om den enskilde individen och dennes personlighet. Nasenius uppfattning är att yrkesrollen alltid påverkas av våra individuella personligheter och egenskaper (Nasenius 1998, s.54).

Angående begreppet yrkesidentitet skriver Camilla Thunborg (2004, s.118) i en antologi om pedagogik i arbetslivet att en yrkesidentitet kan ses dels som en del av en individs personliga identitet och dels som en kollektiv identitet, vilket innebär att det finns en referensram hos personer inom samma yrkesgrupp. Denna definition har stora likheter med Nasenius två sidor av yrkesrollen, vilket enligt oss tyder på att begreppen yrkesroll och yrkesidentitet har kopplingar till varandra.

För att ytterligare belysa relationen mellan begreppen yrkesroll och yrkesidentitet vill vi lyfta fram Eva Ekstrand som i sin avhandling inom medie- och kommunikationsvetenskap diskuterar kvinnliga journalisters yrkesidentitet. Ekstrand menar att ”rollen är en konvention och tradition, en redan given plats vid en given tid, i ett färdigt socialt rum” medan identiteten är en persons sociala tillhörighet och yttre igenkänningstecken (Ekstrand 1998, s.83). Författaren skriver vidare att det är möjligt att sakna en yrkesroll men det är inte samma sak som att vara utan en yrkesidentitet (ibid). Även Kerstin Sevón diskuterar i sin avhandling *Bibliotekarierollen i en ny utbildningsorganisation* både begreppen yrkesroll och yrkesidentitet. Sevón citerar Merete Mazzarella, professor i litteratur och författare, som på ett tydligt sätt beskriver vad hon anser är skillnaden mellan roll och identitet. ”En roll är en funktion – i allmänhet en samhällig funktion – och en roll går att lägga av, medan en identitet är meningsskapande. Om en roll känns som en del av ens livsmening är det rimligt att kalla den en del av identiteten.” (Mazzarella 2001 se Sevón 2007, s.41).

Sammanfattningsvis kan sägas att yrkesrollen är ett komplext begrepp som hänger samman med arbetsuppgifter, beteenden och förväntningar, vilka är beroende av den yrkeskontext man befinner sig i. Yrkesrollen är den funktion man har i ett visst socialt system. Som bibliotekarie varierar rollerna beroende på vilken typ av bibliotek man arbetar på. En bibliotekarie på ett folkbibliotek har kanske en stark kulturförmedlande roll medan en företagsbibliotekarie kanske främst har en informationsförmedlande roll.

Yrkesidentitet används ibland synonymt med yrkesroll. Det kan vara problematiskt att skilja de båda begreppen från varandra då de hänger ihop och går in i varandra. Enligt litteraturgenomgången ovan är det kanske ändå tänkbart att påstå att yrkesidentitet är ett mer djupgående begrepp än yrkesroll. Detta då det är möjligt att fortfarande ha kvar sin yrkesidentitet även om man saknar en yrkesroll samt att rollen går att lägga ifrån sig medan identiteten kan ses som mer bestående, menar vi.

2.2.1.2 *Kompetens*

Per-Erik Ellström skriver i *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet. Problem, begrepp och teoretiska perspektiv* att begreppet kompetens är besläktat med begreppen yrkeskunnande och kvalifikation och att det i litteraturen saknas generella definitioner av dessa begrepp (Ellström 1992, s.19). Ellströms förslag på definition av kompetens lyder:

Med kompetens avses här en individs potentiella handlingsförmåga i relation till en viss uppgift, situation eller kontext. Närmare bestämt förmågan att framgångsrikt (enligt egna eller andras kriterier) utföra ett arbete, inklusive förmågan att identifiera, utnyttja och om möjligt utvidga det tolknings-, handlings-, och värderingsutrymme som arbetet erbjuder.

Ellström 1992, s.21

Ellström betonar särskilt att kompetensen alltid står i relation till en specifik uppgift eller situation (ibid). Vidare skriver han att det finns olika syn på vilka personliga egenskaper eller förmågor som kan räknas till kompetensen. Själv nämner han fem olika typer av förmågor; *psikomotoriska faktorer* som t.ex. fingerfärdighet, *kognitiva faktorer* t.ex. förmåga att lösa problem, *affektiva faktorer* t.ex. engagemang,

personlighetsfaktorer t.ex. självförtroende och *sociala faktorer* t.ex. samarbetsförmåga (ibid).

En kortare och enklare definition av kompetensbegreppet står Magnus Antiila för, han beskriver kompetens som ”förmågan att lösa en uppgift” (Antiila, 1997, s.65). Antiila (1997, s.49-57) talar om två olika typer av kompetens och benämner dem formell och funktionell kompetens. Den formella kompetensen är den dokumenterade behörighet man har för en uppgift och är relativt lätt att mäta. Den funktionella kompetensen i sin tur är en informell skicklighet som utvecklas gradvis genom att man efterhand samlar erfarenhet hur olika situationer och problem ska lösas, och den är svårare att mäta. Enligt detta synsätt kan en persons formella kompetens skilja sig från den funktionella kompetensen, det är möjligt att ha den formella kompetensen utan att ha den funktionella och vice versa. Antiila betonar den funktionella kompetensens betydelse. Han menar att ”den formella kompetensen är viktig, den funktionella är helt avgörande” (Antiila, 1997, s.56).

Magnus Söderström diskuterar i boken *Det svårfångade kompetensbegreppet* olika definitioner av begreppet kompetens. Han kommer fram till att kunskap är kärnan i de flesta definitioner av kompetens men att kompetens kan ses som ett vidare begrepp än kunskap och färdigheter (Söderström 1990, s.7). En annan slutsats Söderström (1990, s.8) drar är att begreppet har en bred och skiftande innerbörd.

Av detta avsnitt kan vi se att kompetens är ett svårdefinierat begrepp, som hänger ihop med kunskap, yrkeskunnande och färdigheter. Relevant är att personliga förmågor räknas till kompetensen samt att den kan delas in i formell och funktionell kompetens.

2.2.2 Bibliotekariens yrkesroll och yrkesidentitet

Att teckna en bild över bibliotekarierollen leder till en komplex och mångfacetterad bild. Bibliotekarierollen definieras inte sällan av ett förhållande till funktion, roll, profession och identitet. Bilden av bibliotekarierollen har genom tiderna varierat, främst på grund av samhällsförändringar som lett till att bibliotekariens funktion har förändrats. Hur definieras en yrkesroll med komplex karaktär?

Detta har problematiserats flertalet gånger och ofta faller diskussionerna samman med tankar om förändring. Diskussionen kring en förändrad yrkesroll kom att bli stor framförallt i samband med IT-boomen i början av 90-talet.

Vid denna tid kom antologin *Bibliotekarieyrket: Tradition och förändring* (1991) där olika författare förmedlar sin bild av bibliotekarieyrkets tradition och förändring och problematiserar detta utifrån frågor kring bl.a. teknikens roll, kulturpolitik, kunskaper samt yrkesidentitet. Harry Järv, före detta biblioteksråd på Kungliga biblioteket, menar i sitt bidrag, att bibliotekarierollen i stort sett inte förändrats på 4500 år (Järv 1991, s. 28). Järv gör en resa i bibliotekarieyrkets historia och menar att yrkets uppgifter i världens hittills äldsta kända bibliotek i Ebla, såväl som i samtidens bibliotek är desamma, nämligen att samla, ordna, och tillgängliggöra material (Järv 1991, s.30).

Arbetsredskapen har växlat och effektiverats, från kilformigt spetsade pinnar över rörpensel, sävpenna, gåsfjäderpenna, stålpena och reservoarpenna till kulspetspenna, mekanisk apparatur från

tryckpress över skrivmaskin till elektronisk textbehandlare och dator. Informationsbärarna har också förändrats, leran har ersatts av papyrus, pergament, papper och på sistone av elektronik. Men bibliotekariernas uppgift är fortfarande att lagra och tillhandahålla kunskap.

Järv 1991, s.32

Järv (1991, s.67) menar vidare att serviceinriktningen utgör en av bibliotekarierollens viktigaste funktioner. Serviceinriktningen baseras enligt Järv på att bibliotekarien har ämneskunskaper vilket gör att användaren får bättre och mer specialiserad hjälp.

Bibliotekarierollen har många skepnader beroende på vilket perspektiv man väljer att syna den igenom och den blir därmed svår att ringa in. Romulo Enmark, tidigare prefekt för Bibliotekshögskolan och nu rektor vid Högskolan i Halmstad, diskuterar i sitt bidrag i Järvs antologi bibliotekariers svaga yrkesidentiteter (Enmark 1991). Enmark lyfter fram hypotesen om att yrkesidentiteten kan upplevas som svag då bibliotekarier inte själva eller av omgivningen betraktas som en etablerad profession och att bibliotekarier anses ha svårt, till skillnad från andra akademikergrupper, att identifiera yrkets kunskapsbas och precisera samt avgränsa bibliotekarieryrket. Detta skulle i sin tur resultera i en negativ självkänsla där det egna yrket anses mindre kvalificerat än andra. Generella åtgärder för att motverka detta leder ofta till att bibliotek och bibliotekarier försöker förbättra datoriseringen och informationsförsörjningen samt öka utbildningens kvalitet (Enmark 1991, s.149-150). När antologin trycktes, i början av 1990-talet, var datoriseringen av bibliotekets tjänster ett stort samtalsämne och det fanns en teknikoptimistisk syn inom biblioteksvärlden och att den tekniska utvecklingen kommer att leda till en kvalificering av yrket (Enmark 1991, s.151). Vi återkommer till teknikutvecklingens påverkan på bibliotekarierollen längre fram.

Enmark poängterar att en akademisering av yrket är ett krav för att kunna stärka yrkesidentiteten. Vid tiden då Enmarks artikel skrevs fanns endast en diskussion kring detta vilket sedermera kommit att bli en verklighet. Huruvida detta lett till skapandet av en tydligare yrkesidentitet eller ej vill vi låta vara osagt men kunskapsbasen i utbildningen är densamma för alla bibliotekarieutbildningar i Sverige. Enmark menar att om kvaliteten på utbildningen höjs, stärks yrkesidentiteten gentemot andra grupper, vilket i förlängningen även kan öka statusen (Enmark 1991, s.153).

Kontentan i Enmarks resonemang är att bibliotekarieidentiteten är splittrad, vilket bland annat kan bero på att det finns många olika typer av bibliotek som vuxit fram ur olika former av krav. Forskningsbibliotek, folkbibliotek, företagsbibliotek och sjukhusbibliotek har alla olika användare och har formats av olika behov (Enmark 1991, s.155-156). Yrkesidentiteten spelar en viktig roll för att befästa yrket gentemot andra yrkeskategorier. Till skillnad från Järv (1991), som menar att bibliotekarierollen är sig evigt lik, där endast arbetsverktygen kommit att förändras, menar Enmark att yrkesrollen förändrats från att ha varit ämneskunskapsorienterad till att handla om serviceuppgifter där förmedling av litteratur alltmer kommit att dominera (Enmark 1991, s.155-156).

Som nämndes i begreppsdiskussionen ovan används begreppet yrkesidentitet ofta synonymt med yrkesroll när det gäller att beskriva bibliotekarierollen. Anders Ørom, har skrivit artikeln Bibliotekarieidentiteter, förmedlingsarbete och arbetsorganisation

(1993), i vilken han genom ett danskt perspektiv synar bibliotekariens yrkesidentiteter sedan 1960-talet fram till 1990-talet. Ørom var när artikeln skrevs lektor vid Danmarks Biblioteksskole i Aalborg. I sin artikel pekar han på att utvecklingstendenser i samhället har haft ett avgörande inflytande på biblioteken och dess anställda, deras yrkesidentitet och deras uppfattning om arbetet. Ørom visar hur bibliotekariens yrkesidentitet har förändrats sedan sextiotalet och hur värdebasen, bibliotekariens kunnande, formulerar den identitet som bibliotekarien har och har haft. Ørom identifierar sex olika bibliotekarieidentiteter; *kulturförmedlaridentiteten*, *ämnesreferentidentiteten*, *dokumentalistidentiteten*, *socialarbetaridentiteten*, *informationsorganisatörsidentiteten* samt *informationsförmedlaridentiteten*, vilka alla har sina rötter i olika former av samhällsförändringar. Ørom menar att en av anledningarna till att bibliotekarierna har svårt att hålla fast vid sin yrkesidentitet är att helhetsbilden av biblioteksarbetet har suddats ut och det är svårt för bibliotekarierna att ringa in vilka värden och prioriteringar som är viktiga. De olika bibliotekarieidentiteterna skapar splittring i bibliotekariernas medvetande, menar Ørom (1993, s.230).

Bilden av bibliotekarierollens komplexa karaktär kan som ovan visats skisseras på olika vis, dels utifrån funktioner och dels utifrån roller och identiteter. Maj Klasson, som länge varit verksam vid Bibliotekshögskolan i Borås där hon nu är professor emerita, behandlade i sin avhandling (Klasson 1984) synen på bibliotekarierollen i en modell omfattande tre rollbeskrivningar: *förmyndarmodellen*, *marknadsmodellen* samt *dialog- eller samarbetsmodellen*. Klassons modeller, som utgår från hennes egna erfarenheter samt material som samlats in under många år, speglar föreställningar om relationen gentemot bibliotekets användare (Klasson 1996, s.18).

2.2.2.1 Sammanfattning

Bibliotekarierollen är i mångt och mycket mångfacetterad och att konkretisera den är svårt. Beskrivningen av rollen kan göras utifrån olika perspektiv, antingen man väljer att se till kärnan i rollen där klassificering, systematisk förvaring och utlåning kan ses som traditionella stolpar eller så kan rollen synas utifrån biblioteksarbetets yttre former där förhållandet till användarna får betydelse för bibliotekarierollen. Järv ger ingen definition av bibliotekarierollen utan tar snarare fasta på vilka uppgifter och funktioner bibliotekarien har och menar att kärnan i bibliotekarieyrket är densamma. Enmark i sin tur, poängterar att yrkesrollen förändrats, själva kärnverksamheten är densamma, men rollen och hur man arbetar gentemot användarna har blivit mer serviceinriktad. Ørom visar i likhet med Klasson bredden i bibliotekarierollen och bibliotekarieidentiteten och att dessa är väldigt komplexa till innehåll och funktion. Vi finner Øroms och Klassons resonemang intressanta att studera vårt material genom och kommer därför att presentera deras tankar närmare i avsnittet som behandlar våra teoretiska utgångspunkter (kapitel tre).

2.2.3 Bibliotekariens kompetens och kunskap

Som framkom i föregående avsnitt är det svårt att identifiera bibliotekarieyrkets kunskapsbas och det är inte helt enkelt att hitta en allmän definition av vad som utmärker bibliotekariens kompetens. Detta är något som även tas upp i Ingela Agert och Henrik Tegströms magisteruppsats *Kompetens som lockbete. En studie i lokala och centrala biblioteksfröträdares syn på marknadsföring av bibliotekariekompetens*

gentemot lokala politiker (1999), som precis som titeln säger behandlar marknadsföring av folkbibliotekariers kompetens gentemot politiker. Både bland de bibliotekschefer och centrala företrädare (representanter från bl.a. DIK, SKTF, SAB, BIVIL och BHS) som intervjuades i studien fanns uppfattningen att det saknas en tydlig definition av bibliotekariekompetensen (Agert & Tegström 1999, s.37-38). Även om det saknas en samlad definition har Agert och Tegström sammanställt en lista på vad som nämnts som viktiga delar i bibliotekariekompetensen bland de centrala företrädarna:

- etiskt förhållningssätt
- kunna identifiera kundens informationsbehov
- kvalitetskrav på information
- källkritik
- pedagogisk kompetens
- samla in information
- systematisera/organisera information
- söka information
- tillgängliggöra/tillhandahålla information
- värdera information

(Agert & Tegström 1999, s.38)

Som tillägg till detta betonar en företrädare för BIVIL att även de personliga egenskaperna är viktiga, utan dessa blir den professionella kompetensen mekanisk (ibid).

Agert och Tegström (1999, s.62) ser i sin undersökning att det finns ett behov av en generell kompetensbeskrivning som enskilda bibliotekarier kan ha som stöd vid definiering av den egna kompetensen, vilket de menar är viktigt både för bibliotekarierna personligen och i ett marknadsföringssyfte.

Att det är svårt att definiera bibliotekariens kompetens kan även utläsas i titeln på Lars Seldén och Mats Sjölin's artikel *Kunskap, kompetens och utbildning – ett bibliotekariedilemma under 100 år* (2003). De har gjort en diskursiv studie av två texter som ingick i debatten om bibliotekarieutbildningen i början av nittiotalet för att undersöka vad som utgör kunskap och kompetens inom bibliotekarieyrket. De menar att man genom att undersöka synen på bibliotekarieutbildningen kan se vilka bibliotekariekunskaper som är viktiga (Seldén & Sjölin 2003, s.23). I texterna nämns kunskaper i informationssökning, kunskapsorganisation, kultur, språk, samhällskunskap och litteratur som betydande. Men även personliga egenskaper som vanligtvis inte fås genom utbildning, som social kompetens och kreativitet tas upp (Seldén & Sjölin 2003, s.29-33). Vad som även uppmärksammas i texterna är att det finns skillnad i kompetensbehov beroende på vilken typ av bibliotek man arbetar på och vilken befattning man har (Seldén & Sjölin 2003, s.29-33). Detta, menar vi, är en intressant aspekt då en barnbibliotekarie på ett folkbibliotek behöver ha en annan kompetens än någon som ansvarar för undervisning i informationssökning på ett universitetsbibliotek. Divergensen inom yrket kan vara en bidragande faktor till att det är svårt att formulera en allmän definition av bibliotekariens kompetens.

Jesper Ducander diskuterar i sin magisteruppsats *Quo vadis bibliotekarie?* (1999) bland annat bibliotekarierollen och vilka egenskaper och kunskaper som en bibliotekarie bör ha. Även här märks svårigheten att ringa in vad som utmärker bibliotekariens kompetens. De yrkesverksamma bibliotekarier som Ducander intervjuade hade nämligen svårt att nämna vad som utgör bibliotekariens specifika kunskapsbas (Ducander 1999, s.116). Ducander intervjuade även utbildningsansvariga vid utbildningarna i biblioteks- och informationsvetenskap i Borås, Lund, Umeå och Uppsala och de menade att bibliotekariens kunskapsbas främst är kunskapsorganisation men även informationsförmedling nämndes som centralt (Ducander 1999, s.97).

På Bibliotekarieförbundets förbundsårsmöte år 2000 diskuterades hur bibliotekariens kompetens ska definieras. I DIK-forum (2002) redovisar Carina Eskelin ett utkast till en definition som Bibliotekarieförbundets styrelse författat:

Grunden i bibliotekariens kompetens är förmågan att identifiera eller välja ut, samla, kvalitetsvärdera och strukturera medier och information på ett systematiskt sätt, så att materialet lätt kan återfinnas. I kompetensen ingår också kunskaper i informationssökning samt insikter om olika informationskällors relevans och karaktär.

Eskelin 2002, s.20

Förutom denna grundkompetens krävs för vissa arbeten en fördjupad kompetens. Som exempel på detta nämner Eskelin speciella ämneskunskaper och pedagogiskt kunnande (Eskelin 2002, s.20).

Anne Kappelin Rääf och Martina Lundgren har i sin magisteruppsats *Folkbibliotekariens yrkesidentitet. Vad den består av och hur den formas* (2004), studerat vad som bildar bibliotekariers yrkesidentitet. I intervjuer har de bland annat tittat närmare på hur folkbibliotekarier benämner sin kompetens samt hur yrkesidentiteten påverkas av synen på den egna kompetensen. Den bibliotekariekompetens som informanterna nämner som absolut central är informationssökningskompetensen (Kappelin Rääf & Lundgren 2004, s.77). Andra kompetenser som nämns är pedagogisk kompetens, litteraturkunskap och förmåga att ordna och samla information. Ytterligare centrala kompetenser som presenteras är social kompetens, flexibilitet, serviceinriktning och kommunikationsförmåga (Kappelin Rääf & Lundgren 2004, s.59). Dessa är kompetenser som inte är mätbara på samma sätt som de tidigare utan mer exempel på personliga förmågor, som enligt Ellström (1992) (se avsnitt 2.2.1.2) även räknas in i kompetensen. Respondenterna betonar i likhet med vad som även påpekades av en informant i Agert och Tegströms (1999) studie, att de personliga egenskaperna är en viktig del av kompetensen. Dessa förmågor som enligt Anttiilas (1997) beskrivning (se avsnitt 2.2.1.2) är mer av funktionell natur är vidare särskilt betydelsefulla i relationen med användarna (Kappelin Rääf & Lundgren 2004, s.78).

2.2.3.1 Sammanfattning

I exemplen ovan nämns sammanfattningsvis informationssökning och förmågan att organisera, tillhandahålla och välja ut information som centralt i bibliotekariens kompetens. Anmärkningsvärt är att IT-kompetens inte tas upp som en betydande

kompetens. Teknikutvecklingen påverkar alla verksamheter i samhället och så även biblioteken. Idag arbetar bibliotekarier i en digital miljö och detta innebär naturligtvis att man som bibliotekarie måste behärska den tekniska delen. Att detta inte specifikt nämns i ovanstående exempel kan möjligtvis bero på att man ser det som att informationstekniken innebär nya arbetsverktyg men att de grundläggande kompetenserna fortfarande är desamma. Vi kommer i nedanstående avsnitt närmare beröra hur informationstekniken påverkar bibliotekariens yrkesroll och kompetens.

2.2.4 Bibliotekarierollen och den tekniska utvecklingen

I takt med att tekniska lösningar i samhället förändras, förändras även människors arbeten och deras arbetsuppgifter. Då Bibliotek 2.0 till en stor del handlar om ny teknik och minabibliotek.se är ett exempel på hur webbtekniken kan användas, finner vi det relevant att i detta avsnitt diskutera vad den tekniska utvecklingen i form av datoriseringen på biblioteket och utvecklingen av Internet har haft och har för betydelse för bibliotekarierollen. Är det så att tekniken förändrar bibliotekarierollen eller är det bara verktygen som förändras och rollen består?

Susanna Månsby har skrivit artikeln *Den nya tekniken och bibliotekarierollen* (1997). Artikeln skrevs för tio år sedan och mycket har skett sedan dess, dock vill vi lyfta fram den för att ge ett perspektiv på diskussionen kring hur teknikutvecklingen har påverkat bibliotekariens arbete. Månsbys undersökning bygger på intervjuer från sju olika folkbibliotek och både politiker, bibliotekschefer, bibliotekarier och assistenter är representerade. Med ny teknik menar Månsby främst informationsteknikens utveckling och Internet men även mekaniska hjälpmedel för informationshantering. Informanterna är generellt positiva till den nya tekniken som framför allt innebär ökad tillgänglighet till fler informationskällor, vilket gör referensarbetet lättare och effektivare (Månsby 1997, s.133). Månsbys resultat visar att den nya tekniken inte ses som något hot mot bibliotekarierollen utan mer som ett verktyg som är till stor hjälp i det informationsförmedlande arbetet (Månsby 1997, s.135). Några intervjupersoner menar att det vore bättre om nya yrkesgrupper kom in på biblioteket och tog hand om de tekniska uppgifterna då bibliotekarierna inte har den kompetens som krävs för att bli tillräckligt bra på tekniken (ibid). Flertalet av intervjupersonerna anser att den nya tekniken medför att bibliotekarierollen blir mer professionell. Detta då den tekniska utvecklingen innebär ett mer kvalificerat informationsarbete som ställer krav på nya kvalifikationer. Bibliotekarierna behöver därför utveckla sin kompetens och denna utveckling leder till en mer professionell roll, menar informanterna (ibid).

Ytterligare en studie som behandlar den tekniska utvecklingen är Emmelie Janssons magisteruppsats *Den främsta förändringen i vardagsarbetet: en studie av bibliotekariers syn på förändring och stabilitet i arbetet* (2007). Jansson har undersökt vad folkbibliotekarier med lång yrkeserfarenhet upplever vara den främsta faktor som påverkat deras arbetsuppgifter. Inte helt oväntat nämner alla intervjupersoner att datoriseringen och tekniken är den faktor som stått för den största förändringen i deras arbetsuppgifter. En informant säger till och med att det har inneburit en revolution för hans arbetsuppgifter (Jansson 2007, s.45). Resultatet visar att i och med datoriseringen kan bibliotekarierna ge snabbare och effektivare service till användarna och att de tack

vare Internet i en annan utsträckning kan hitta många olika uppgifter som efterfrågas av användarna (Jansson 2007, s.58).

I likhet med Månsbys undersökning upplever de informanter som Jansson intervjuat den tekniska förändringen som positiv och menar att det inte varit svårt att ta till sig tekniken, men det upplevs som svårt att hänga med i den snabba utvecklingen. Att man måste hänga med är de dock överens om, ”annars skriver vi ju under våran dödsdom” som en informant uttrycker det (Jansson 2007, s.48).

Denise K. Fourie och David R. Dowell redogör i boken *Libraries in the Information Age: An Introduction and Career Exploration* (2002) för hur biblioteken och bibliotekarierna påverkas av informationssamhällets framväxt och den tekniska utvecklingen som detta innebär. Ett kapitel handlar specifikt om Internet och dess effekt på bibliotekarierollen. Som Fourie och Dowell (2002, s.251) skriver är Internets intåg och utvecklingen av world wide web som skedde på 90-talet en av de mest dramatiska förändringarna som skett för biblioteksfältet. Hela biblioteksverksamheten påverkas av detta, från bibliotekariernas dagliga uppgifter och behov till användarservicen (ibid).

Fourie och Dowell (2002, s.254) nämner bland annat att Internet och den medförande ökningen av digital information leder till nya arbetsuppgifter som att hantera digitala tjänster och den digitala samlingen. Även om kunskap om böcker naturligtvis fortfarande är väsentlig, betonar de vikten av att kunna hantera datorer då datorn är ett verktyg för att kunna tillgängliggöra information till användarna (Fourie & Dowell 2002, s.2). Det är centralt att bibliotekarierna har god kunskap om tekniken då det i deras arbetsuppgifter även ingår att lära ut detta till användare. En bibliotekarieuppgift som blivit än viktigare i och med Internets intåg är att undervisa användarna i att vara källkritiska till informationen på nätet (Fourie & Dowell 2002, s.256).

Förutom att arbetsuppgifterna förändras underlättar Internet också kontakten bibliotekarier emellan. Till exempel innebär e-mail och elektroniska diskussionsforum att en kommunikation opåverkad av geografiska gränser kan ske, vilket öppnar upp för att bibliotekarier på ett annat sätt kan utbyta information och utnyttja varandras kompetenser (Fourie & Dowell 2002, s.254).

Ovanstående litteratur har främst nämnt färre rutinmässiga arbetsuppgifter, vikten av datorkunskaper och en större och snabbare informationstillgång som effekter av datoriseringen och Internet, vilka påverkar bibliotekariens roll. Hans Jørn Nielsen ger i artikeln *New media and new roles of librarianship: Illustrated by a literary website of danish libraries* (2005), ytterligare exempel på vad webben och dess möjligheter kan innebära för bibliotekariens yrkesroll. Nielsen tar upp den interaktiva aspekten av Internet och beskriver det som ett digitalt medium där det är möjligt för användare att både ta emot och producera information (Nielsen 2005, s.511). Därför anser han att webben inte bara ska ses som ett gränssnitt för kataloger och databaser utan som ett multimedialt medium som möjliggör interaktivitet och en ny form av kommunikation. Detta kräver dock nya bibliotekariekunskaper (ibid). För att illustrera detta beskriver Nielsen den danska bibliotekswebbplatsen *Litteratursiden.dk* som drivs av ett antal danska folkbibliotek och där innehållet produceras av bibliotekarier från medlemsbiblioteken. Sidan är kopplad till det danska bibliotekssystemet och dess syfte är dels att ge

information om skönlitteratur och på vilka bibliotek sökta böcker finns och dels att inspirera till läsning (Nielsen 2005, s.513). Litteratursiden.dk är inte bara ett virtuellt bibliotek utan kan beskrivas som en mix av ”a magazine, an author encyclopedia and other media types” (Nielsen 2005, s.513). Arbetet med webbplatsen har krävt att bibliotekarierna varit tvungna att utveckla sina kompetenser och förvärva ny kunskap. Kvalifikationer som nämns som särskilt viktiga i detta arbete är social och teknisk kommunikationsförmåga, förmåga att bilda sociala nätverk, tekniska färdigheter men även en skicklighet i att skriva boktips och kortare artiklar (Nielsen 2005, s.513-514).

Den sista färdigheten betonas närmare i resonemanget kring att Litteratursiden.dk inte endast fungerar som en teknisk intermediär mellan bibliotekarien och användarna utan även som ett forum för publikation där bibliotekarien, likt en journalist, kan publicera kulturella och litterära texter (Nielsen 2005, s.514). Att bibliotekarier rekommenderar böcker är inget nytt men här sker det i ett nytt forum, vilket kräver en förmåga att kunna uttrycka sig i skrift, något som kanske inte tidigare räknades som en central bibliotekariekompetens. Även i tjänsten ”fråga bibliotekarien”, som också finns på webbplatsen, är den skriftliga kommunikationsförmågan viktig (Nielsen 2005, s.516).

Utvecklingen av webben går hela tiden framåt och informationsanvändningen på webben ändras. Benson och Favini skriver i artikeln *Evolving web, evolving librarian*: ”När webben utvecklas måste även bibliotekarierna göra det.” (Benson & Favini 2006, s.18, vår översättning) Benson och Favini tar även upp resonemanget att den nya tekniken innebär att förväntningarna hos användarna ändras. Författarna menar att användarna är vana vid att kunna söka snabbt och enkelt på Google eller få personlig information om böcker på Amazon och förväntar sig därför att det fungerar så överallt på webben, även på bibliotekets sidor (Benson & Favini 2006, s.18). Benson och Favini (2006, s.21) menar vidare att biblioteken måste ta fasta på användarnas nya förväntningar och behov och anpassa sin service till dessa. Detta kräver att bibliotekarierna sätter sig in i och lär sig de nya tekniska funktionerna. Författarna nämner även att det blir allt viktigare med bibliotekariernas expertkunskaper när det gäller att sälla i det ökande informationsflödet. Dock menar Benson och Favini (2006, s.21) i sin avslutning av artikeln att det är inget nytt att bibliotekarier tar till sig och anpassar sig till ny teknik utan det är något som bibliotekarier som yrkesgrupp alltid har gjort.

2.2.4.1 Sammanfattning

För att sammanfatta hur bibliotekarierollen påverkas av den tekniska utveckling som hela tiden sker i vårt samhälle kan sägas att de viktigaste förändringarna som nämns i och med datoriseringen på biblioteket och Internets intåg är att många enformiga rutinarbetsuppgifter försvunnit samt att informationskällorna ökat och referensarbetet blivit effektivare. Internet kan även ses som ett medium med möjlighet till interaktion och som öppnar upp för en ny typ av kommunikation. Det betonas i alla texter att det är viktigt att biblioteken hänger med i den nya tekniken för att kunna tillgodose användarnas förändrade förväntningar och behov, vilket kräver ny kompetens hos bibliotekarierna. Viktiga kvalifikationer som nämns är datakunskaper och att vara källkritisk i den ökade informationstillgången. Om webbplatsen används som i exemplet Litteratursiden.dk, som har vissa likheter med minabibliotek.se, där bibliotekarier genom boktips och artiklar inspirerar till läsning, blir även en förmåga att uttrycka sig

skriftligt mer betydande. Vad som också nämns är att informationstekniken lett till mer kvalificerade arbetsuppgifter, vilket kan medföra att bibliotekariens professionella roll stärks.

3 Teoretiska utgångspunkter

I tidigare kapitel har vi skisserat hur bibliotekarieyrket kan synas genom olika perspektiv och försökt skapa en bild av innehållet och formen i bibliotekarieyrket. Detta kapitel syftar till att placera vår studie i en teoretisk ram. De teoretiska utgångspunkter vi valt att granska vårt empiriska material genom är av modellkaraktär och tar sitt avstamp i Maj Klassons och Anders Øroms tankar som formulerades under 1980- och 1990-talen, vilka vi menar fortfarande är aktuella. I avsnittet *Bibliotekariens yrkesroll och yrkesidentitet* presenterades Klassons modeller och Øroms identiteter i korthet och vi kommer här att redogöra närmare för dessa och sätta dem i relation till varandra. Vi finner Klassons och Øroms tankar relevanta att syna vår empiri genom då de båda forskarna visar på en bredd inom bibliotekarieyrket och dess roller som tar sin utgångspunkt i en folkbibliotekskontext.

Klasson har som tidigare nämnts skapat en tredelad modell för olika rollbeskrivningar inom bibliotekarieyrket. Modellen formulerades ursprungligen i Klassons avhandling, *Högskolebibliotek i förändring* (1984), men kom sedermera att implementeras i en folkbibliotekskontext och vi kommer att referera till hennes texter *Bibliotekarien – forskarens kollega och allmänhetens guide inför 2000-talet* (1991), *Kulturbevarare, kulturbärare, kulturbyggare, kulturförnyare* (1996) samt *Folkbildning och bibliotek? På spaning efter spår av folkbildning och livslångt lärande i biblioteksvärlden* (Klasson et al. 1997).

Anders Ørom har som tidigare nämnts identifierat ett antal bibliotekarieidentiteter i en dansk folkbibliotekskontext som han beskriver i artikeln *Bibliotekarieidentiteter, förmedlingsarbete och organisation* (1993), vilken vi kommer att utgå ifrån.

Øroms identiteter sätts i en praxisnära kontext då han beskriver hur samhällsutvecklingar påverkat bibliotekariens arbete och yrkesidentitet medan Klassons modeller främst belyser relationen gentemot användarna och skisseras inom en mer teoretisk ram. Vi finner att relationen mellan deras resonemang utgör en intressant analysbas för vårt material.

Klasson använder begreppet modell när hon beskriver de olika bibliotekarierollerna medan Ørom använder sig av termen bibliotekarieidentiteter. Vi anser att begreppens betydelse är likartade och gör ingen distinktion mellan dem utan ser dem som olika termer för att beskriva bibliotekariens yrkesroll.

3.1 Maj Klassons modeller

Klassons modeller byggde till en början främst på vetenskapliga bibliotek varefter hon mot slutet av 1980-talet och under 1990-talet sedermera flyttade sin inriktning till kunskapen om folkbildnings- och folkrörelse och folkbiblioteksforskning (Klasson 1996, s.19). Modellerna utgör exempel på olika perspektiv som bibliotekarier intar vilket i sin tur får betydelse för relationen till användarna.

Folkbildning är ett begrepp som enligt Klasson får olika innebörd beroende på vilket värde som läggs i begreppet. Värdet av begreppet formar vidare det perspektiv vilket man arbetar utifrån (Klasson et al. 1997, s.13). I ett ”uppifrånperspektiv” kan folkbildning ses som förmedling som grupper ”där nere” tar emot av grupper ”där uppe”. Detta kan yttra sig som ett behov från inflytelserika personer att överföra sina värderingar och uppfattningar till dem som har hunnit mindre långt i bildningsvägen (ibid). Modellen för detta perspektiv kallar Klasson för *förmyndarmodellen* vilken inbegrips av ett behov av att veta och tala om för andra vad som är god bildning. Värnandet om den goda boken och kulturen utvecklas inom denna modell (ibid.). I förmyndarmodellen, återfinns synen på bibliotekarien som en väktare av den goda kulturen, den goda boken och god forskning. Bibliotekarien besitter en viss yrkeskompetens som bedömare av olika goda medier. Användarens främsta kompetens består i att han/hon nyttjar bibliotekets tjänster och är ett objekt i förhållande till bibliotekarien som subjekt (Klasson 1996, s.18).

I ett ”underifrånperspektiv” i folkbildningen betonas enskilda människors och gruppers vilja att forma sin egen kunskap och sina egna utbildningsvägar. Här finns viljan att bygga upp en handlingsberedskap där studierna och lärandet förväntas bidra till att utveckla människans egen förmåga att förändra och förbättra samhället i demokratisk riktning (Klasson et al. 1997, s.14). Klasson menar att det går att spåra tankar från de gamla folkrörelserna inom detta perspektiv då folket var tvungna att skaffa sig kunskaper och bilda sig för att ändra maktförhållandena i samhället (ibid.). I detta perspektiv kan bibliotekariens roll ses som aktivt stödjande och deltagande i bildnings- och kulturarbete. Klasson menar vidare att man skulle kunna skönja ett ”inifrånperspektiv”, där sociala rörelser och nätverk utvecklas som grupper vid sidan av de traditionella rörelserna (ibid.). De nya rörelsernas biblioteksrelationer, är enligt Klasson, mer osynliga, då dessa grupper ofta är välutbildade och besöker biblioteket på ett mer vardagsmässigt plan. Då bibliotekarier ofta ingår i dessa nya rörelser och grupperingar och informationsspridandet ofta sker muntligt, menar Klasson att kommunikationen blir allt viktigare (Klasson et al. 1997, s.15). Modellen för detta perspektiv är *dialog- eller samarbetsmodellen*, inom vilken det finns ett du-du-förhållande mellan bibliotekarien och användaren. Användaren benämns brukare och kommunikationen är i fokus. Såväl bibliotekariernas som brukarnas kompetens är synlig (Klasson 1996, s.18-19) och både användare och bibliotekarier upplever sig som subjekt där kommunikationen mellan båda parter ses som ett samarbete då bådaskunskap och erfarenhet kan komma till användning. Värdebasen består i kommunikationen (ibid.).

Den sista modellen, *marknadsmodellen*, omfattas av perspektivet att bibliotekarien befinner sig i en köp- och säljroll där biblioteks- och informationsutbudet betraktas som styrt av en marknad. Förändrade villkor i omvärlden skapar nya behov hos olika grupper

i samhället, i form av informationsbehov samt inom arbetsmarknad. För att möta dessa behov krävs anpassning. Klasson menar att kravet att tillmötesgå förändrade kunskapsbehov kommer i ett perspektiv ”utifrån”; ”genom förändringar och krafter i samhället snarare än vid ursprungliga behov inom grupperna själva” (Klasson et al. 1997, s.15). I marknadsmodellen, ses användaren som kund och bibliotekariens roll är att serva denne. Rollerna blir ombytta då bibliotekarien blir objekt och kunden subjekt, då det är kunden som tolkar målen för verksamheten (Klasson 1991, s.83). I denna modell är det av stor vikt att användaren/kunden har kompetens att formulera exakta uppdrag, då biblioteket ses som en serviceorganisation. Bibliotekariens värdebas är inte lika tydlig utan snarare osynlig då rollen är mer serviceinriktad (Klasson 1996, s.18).

Rollerna är enligt Klasson inte alltid renodlade och samma person kan nyttja olika modeller i olika lägen. Valet av modell beror ofta på grundinställningen till bibliotekarierollens innehåll samt till den personliga värdebasen (Klasson 1991, s.83). Klasson påpekar vidare att ingen bibliotekarie eller informationsprofessionell kanske håller sig inom ett specifikt fält utan fokus kan flyttas beroende på uppgifternas innehåll och struktur samt förhållanden inom olika informationskulturer (Klasson 1996, s.21).

Klasson urskiljer sina kategorier på 1980- och 1990-talet men vi menar att de fortfarande är aktuella. De inslag som finns inom de olika bibliotekariekategorierna ringar in aspekter som samhällspåverkan, personliga intressen, politik och teknisk utveckling vilka än idag kan sägas forma bibliotekarierollen. Perspektivet på folkbildning har varit en av Klassons utgångspunkter, vilket hon synat i förhållande till användaren.

3.2 Anders Øroms identiteter

Anders Ørom menar i artikeln Bibliotekarieidentiteter, förmedlingsarbete och arbetsorganisation att bibliotekariens identiteter förändrats i takt med utvecklingstendenserna i samhället (Ørom 1993, s.228). I artikeln identifierar han ett antal bibliotekarieidentiteter, vilka bland annat baseras på en intervjuundersökning med folkbibliotekarier vid danska folkbibliotek. Ørom visar hur bibliotekarieidentiteterna har förändrats med avstamp i 1960-talets ”ptolemiska” världsbild där biblioteket sågs som centrum för kunskaps-, informations- och kulturförmedling. Biblioteket kom senare att endast vara en av planeterna inom dessa sfärer. Från att tidigare ha haft monopol på vissa aspekter av litteratur- och informationsförmedling har biblioteket kommit att bli endast en av flertalet aktörer. Världsbilden har förändrats till att vara ”kopernikansk” (Ørom 1993, s.228-230). Ørom har identifierat följande identiteter vilka han menar är formulerade som idealtyper:

Kulturförmedlaridentiteten

Under sextioalet var litteraturen det centrala mediet för bildning, kunskapsinhämtning och medvetandeformer. Folkbiblioteken koncentrerade sig på kunskap och kultur som producerats av professionellt-vetenskapligt skolade författare eller av socialt erkända konstnärer. Biblioteken, såväl de statliga som de kommunala, hade en bestämd funktion i samhället och samtidigt monopol på bestämda områden inom litteratur- och informationsförmedling. Bibliotekarierna var värdemässigt orienterade mot

allmänbildningskulturen och det institutionellt erkända vetandet och deras centrala uppgift var att verka som kultur- och kunskapsförmedlare till den vanlige brukaren. Allmänbildning samt kritisk och estetisk kompetens var av stor betydelse. Värdebasen hos bibliotekarien låg i att kunna värdera litteratur och andra kulturella intryck och samtidigt ha förmågan att förmedla kultur och kunna kommunicera (Ørom 1993, s.228).

Ämnesreferentidentiteten

Samtidigt, på sextiotalet, kom ämnesreferentidentiteten vilken definieras av ett mer specialiserat vetande. Inom denna identitet var det viktigt att följa med inom ett specifikt fackområde, några klassifikationsgrupper eller en vetenskap. Den professionella kunskapen är grunden för kvalificerad kunskapsförmedling. Inom både kulturförmedlar- och ämnesidentiteterna är den intellektuella och kommunikativa sidan av arbetet viktigast och båda har sina rötter i (folk)bildningstraditionen. Bibliotekariernas status definieras av verktygsskickligheten (Ørom 1993, s.228-229).

Dokumentalistidentiteten

Under sextiotalet kom sedermera rationaliseringen in som ett led i att professionalisera bibliotekarieyrket. Rationaliseringen syftade till att sälla ut de arbetsuppgifter som krävde bibliotekariekvalifikationer medan de övriga uppgifterna skulle överlåtas till annan personal. Organisationsförändringar var viktiga dels för det enskilda bibliotekets tillväxt och dels för att kvalificera bibliotekarieyrket tydligare. Utvecklingen gynnade till viss del de tidigare identiteterna, kulturförmedlaridentiteten samt referentidentiteten, då bibliotekarierna i större utsträckning nu kunde koncentrera sig på bokurval och låntagarvägledning. Utöver detta kom utställningar, arrangemang av föredrag, litterära aftnar m.m. som skulle stärka biblioteket. Det innehållsbaserade förmedlingsarbetet förbättrades utifrån bibliotekariens egen tillägnelse av kultur och vetande. Utvecklingen gynnade framväxten av dokumentalistidentiteten som definieras av mer specialiserade uppgifter som registrering och referensarbete. Bibliotekarieyrket blev mer hantverksmässigt än intellektuellt. Denna identitet skiljer sig från de två andra på så vis att den är mindre orienterad mot innehållsmässigt behärskande av kultur och vetande, och mer orienterad mot systematiska färdigheter och behärskande av metoder, regler och system som används i registrerings- och referensarbetet (Ørom 1993, s.229).

Socialarbetaridentiteten

Sociala förändringar, förändringar av efterfrågan och behov samt tekniska innovationer har sedan sextiotalet lett fram till en situation där biblioteken konkurrerar med bl.a. nya aktörer och yrkesgrupper. Samhällsförändringarna som kom under 1970-talet innebar en differentiering av behoven av kultur och kunskap och samtidigt den sociala acceptansen av denna (Ørom 1993, s.229). Från att tidigare ha förmedlat kultur och kunskap till den enskilde, generelle användaren kom fokus att riktas mot olikheter och skilda behov hos olika användargrupper, som exempelvis kvinnor, barn och arbetarklass. Utgångspunkten för värdering i förmedlingen vilade inte primärt i medierna utan i behovsuppfyllelsen, vilket sågs som ett uppror mot etablerade kultur- och kunskapsnormer. Idealet kom att bli att arbeta uppsökande med en strävan att nå utanför den institutionella biblioteksmiljön (ibid.).

Informationsorganisatörsidentiteten

Denna identitet tillhör de moderna identiteterna vilka kom att växa fram med informationssamhället. I detta samhälle skapas, säljs och styrs information i många sammanhang vilket innebär att ordnande och styrning av information sker utanför de traditionella bibliotekssammanhangen. Sammanhangen karakteriseras av att de ska uppfylla specifika informationsbehov samt att de ingår i ett ekonomiskt system. I denna identitet är det centrala att analysera informationsbehov, organisera informationsförmedling samt att utforma informationssystem. Värdena inom denna kontext skiljer sig från de ovan presenterade identiteterna. Värdena har här förskjutits från att vara innehållsbaserade till att ha en teknisk grund. Detta leder till tendensen att se tekniska lösningar som bäst lämpade för lösningen av problem som rör förmedling (Ørom 1993, s.229).

Informationsförmedlaridentiteten

Denna identitet är starkt knuten till informationsorganisatörsidentiteten där centralvärdet ligger i att snabbt och effektivt fysiskt-tekniskt kunna göra information tillgänglig. I vissa avseenden konkurrerar biblioteket med andra aktörer på informationsmarknaden och andra i mediasamhället. Sfären kallar Ørom för "videosfären", de elektroniska bildmediernas upplevelsebaserade värld, vilken han menar påverkar vårt medvetande i hög grad och har stor påverkan på flera av kulturens områden. "Den rörliga bilden" är en ny sorts aktör som biblioteket måste ta ställning till och samtidigt förhålla sig till såväl "informationssfären" som till "videosfären" då dessa båda interagerar med biblioteket. Förmedlingen riktas mot genomsnittliga användare av medier. Värdena inom denna kontext skiljer sig från de ovan presenterade identiteterna och har här förskjutits från att vara innehållsbaserade till att ha en teknologisk grund. Detta leder till tendensen att se tekniska lösningar som bäst lämpade för lösningen av problem som rör förmedling. Såväl informationsorganisatörs- och informationsförmedlaridentiteten utvecklades först utanför biblioteken men kom sedan att få genomslagskraft även där så konkurrensen från "videosfären" medförde ett intresse att göra biblioteksbesöket till en upplevelse och förmedlingen spännande. (Ørom 1993, s.229-230).

Øroms olika identiteter speglar samhällliga förändringar som skett samt de behov som kommit ur dessa. Med identiteterna visar Ørom på en konflikt inom bibliotekarierollen där en osäkerhet skapas när värdebasen ständigt förändras. I Øroms studie framkom att de flesta bibliotekarier som intervjuades hade sina rötter i kulturförmedlaridentiteten samt i socialarbetaridentiteten men liksom hos Klassons bibliotekarieroller går det inte att säga att någon av identiteterna är idealtypiska, utan överlappningar sker. Utifrån sin studie menar Ørom att bibliotekarieryrkets status är starkt knuten till kulturförmedlarvärdena och de som har eller utvecklar tekniskt kunnande får en särskild status som bryter med tidigare värden (Ørom 1993, s.230).

Øroms identiteter skapar en bild av hur samhället påverkat bibliotekariernas värdegrunder, hur fokus på de tekniska redskapen i arbetet förändrat statusen. Då Ørom formulerade sina identiteter var tekniken som verktyg inte helt förankrat i biblioteksarbetet på samma vis som det är idag. De bibliotekarier som intervjuades av Ørom upplevde på nittioalet att den intellektuella sidan av arbetet "glömdes bort" då litteratursökning blev ett tekniskt orienterat problem. Tekniken upplevs som ett hot mot den traditionella bibliotekarieidentiteten i Øroms tankar. Idag är den elektroniska

katalogen med dess sökfunktioner en självklarhet och en viktig ingång till bibliotekets samlingar och vi menar att här har en del förändrats. Tekniska lösningar har effektiviserat bibliotekariernas yrke och vi tror inte att detta ses som ett hot mot tidigare värdegrunder på samma vis idag. Som vi såg i avsnittet om bibliotekarierollen och den tekniska utvecklingen, förändrar den snabba tekniska utvecklingen bibliotekariernas arbete än idag och vi anser därför att Øroms tankar om värdegrunder i bibliotekarieidentiteten är ett bra analysverktyg av en samtidskontext.

3.3 Sammanfattning

Vi har valt att applicera såväl Anders Øroms bibliotekarieidentiteter som Maj Klassons modeller på vårt material då vi menar att deras tankar om hur bibliotekarierollen synas genom olika perspektiv är intressanta. Øroms tankar utgår som tidigare nämnts från en mer praxisnära kontext där bibliotekariernas "hantverk" skapar en form av värdegrund i yrkesidentiteten medan Klassons perspektiv vilar i förhållningssättet till användarna samt till den egna yrkesrollen. Genom dynamiken mellan dessa perspektiv hoppas vi kasta nytt ljus över bibliotekarierollen i en kontext som är starkt kopplad till samhällsförändringar, nya behov, tekniska lösningar och traditionell kulturförmedling.

Vi menar även att det finns likheter i deras båda modeller och uppfattningar om värdegrunder men att de har formulerats utifrån olika sätt att studera bibliotekarierollen på.

4 Metod

I detta kapitel kommer vi att redogöra för vårt val av metoden kvalitativ fallstudie samt beskriva studiens genomförande uppdelat i avsnitten *Intervjuer* och *Dokument*. Även begreppen validitet och reliabilitet diskuteras. Slutligen presenterar vi hur vi gått tillväga för att undersöka vad som sägs angående bibliotekarierollen i den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0.

4.1 Kvalitativ fallstudie

Vi har valt att göra en fallstudie på Umeå stadsbibliotek. Evert Gummesson definierar fallstudiebaserad forskning på följande vis: "Fallstudiebaserad forskning innebär att ett eller flera fall från verkliga livet används som empiriskt underlag för forskning, särskilt när kunskap om ett område helt eller delvis saknas och när det rör sig om komplexa fenomen." (Gummesson 2004, s.116) Syftet och styrkan med fallstudier är att man genom att koncentrera sig på ett eller ett fåtal fall kan göra en djupare studie av händelser, relationer eller processer som sker i den valda undersökningsenheten (Denscombe 2000, s.42). I fallstudien är ett holistiskt synsätt ofta viktigare än enskilda faktorer (ibid). En annan fördel med fallstudien som metod är att den möjliggör användandet av flera olika forskningsmetoder samt uppmuntrar användningen av olika datakällor (Denscombe 2000, s.52-53).

Vid val av fall är det möjligt att utgå från ett antal kriterier. Vanligt är att ett specifikt fall väljs för att det är ett typiskt exempel men en undersökningsenhet kan också väljas för att den är avvikande och står i kontrast till normen (Denscombe 2000, s.44-45). Vårt val av fall var relativt lätt då det inte fanns så många andra fall att välja bland. Vi vill i vår studie undersöka om och hur bibliotekarierollen påverkas av ett Bibliotek 2.0-tänkande. För att göra det behövde vi komma i kontakt med bibliotek som jobbar med detta i praktiken. I Sverige är det så vitt vi vet endast Stockholm stadsbibliotek och Umeåbiblioteken som i större skala praktiskt arbetar med detta genom sina nya webbplatser. Vi valde Umeåbiblioteken då deras webbplats har varit igång längst (Stockholm stadsbibliotek har haft en testversion med begränsad användning sedan i början av 2007 men den riktiga sidan lanserades inte förrän i februari 2008).

Som tidigare nämnts kan fallstudiebaserad forskning bestå av olika metoder. Gummesson (2004, s.117) skriver dock att användandet av kvalitativa metoder är vanligast eftersom dessa metoder möjliggör att komplexa fenomen kan studeras på ett sätt som inte är möjligt med kvantitativa metoder. Målet med kvalitativ forskning är att försöka se det studerade fenomenet från ett inifrån-perspektiv vilket sedermera ska leda till en djupare och mer fullständig förståelse kring det som studeras (Holme & Krohn

Solvang 1997, s.92). Syftet med kvalitativa undersökningar är också att nå närhet till enheterna i undersökningen (ibid). Vi har valt att använda oss av kvalitativ metod i form av intervjuer i vår undersökning då vi anser att det är en fruktbar metod för att få en djupare förståelse för och fånga upp olika nyanser i det forskningsområde som vi valt att studera. För att få en helhetsbild om webbplatsen och arbetet med den har vi som komplement till intervjuerna även studerat ett antal dokument som rör minabibliotek.se.

4.1.1 Intervjuer

I kvalitativa fallstudier används vanligtvis intervjuer som huvudsaklig datainsamlingsmetod (Merriam, 1994, s.100). Kvalitativa intervjuer är en lämplig metod då intentionen är att ta del av individers åsikter, erfarenheter och känslor snarare än att söka svar på enklare faktafrågor (Denscombe, 2000, s.132).

4.1.1.1 Urval av intervjupersoner

Till skillnad från kvantitativa undersökningar är huvudsyftet med en kvalitativ studie inte statistisk generalisering (Holme & Krohn Solvang 1997, s.101). Den centrala avsikten med en kvalitativ studie är vanligtvis inte heller att göra statistiska jämförelser individer emellan utan det väsentliga är att undersöka de enskilda intervjupersonerna och hur de ser på det för studien valda ämnet (Ryen 2004, s.77). Därför är det i regel inte relevant att som i kvantitativa metoder göra statistiskt representativa urval utan urvalet görs istället oftast utifrån medvetet formulerade kriterier (Holme & Krohn Solvang 1997, s.101).

För att få ett så stort informationsinnehåll som möjligt rekommenderas att man använder sig av deltagare som kan antas vara insatta i de företeelser man ämnar undersöka (Holme & Krohn Solvang 1997, s.104). Då vårt syfte med studien var att studera om och i så fall hur bibliotekarierollen påverkas av ett Bibliotek 2.0-tänkande, vilket på Umeå stadsbibliotek representeras av arbetet med minabibliotek.se ville vi komma i kontakt med bibliotekarier som i någon form jobbade med webbplatsen. Förslag på lämpliga intervjupersoner fick vi av huvudredaktören för minabibliotek.se. Vi frågade dessa via e-mail om de ville medverka. Samtliga var positiva till att delta. I vår förfrågan om deltagande informerade vi kort om vårt syfte med studien samt att intervjuerna beräknades ta ca en timme.

Lincoln och Guba (1985, se Ryen 2004 s.80) menar att det kan vara av fördel att även samtala med personer som inte är centrala för ämnet man undersöker. Detta för att få jämförande information som kan bidra till bättre förståelse för det fenomen som undersöks. Vi valde därför att även intervjua personer som inte är engagerade i arbetet med minabibliotek.se. Detta dels just för att få något att jämföra våra andra intervjuer med men även för att undersöka om Bibliotek 2.0-tänket även finns bland personal som inte jobbar aktivt med webbplatsen.

Det är svårt att generellt säga hur stort urvalet bör vara vid kvalitativa studier. Trost (1997, s.110) menar att det är bättre med ett litet antal väl utförda intervjuer än många mindre väl utförda. Ett stort antal intervjuer kan medföra att det blir svårt att hantera materialet. Med studiens syfte i åtanke och med hänsyn till tidsaspekten ansåg vi det

som rimligt och tillräckligt att intervjua sex personer som arbetar med minabibliotek.se och två som inte är engagerade i arbetet med webbplatsen.

Förutom bibliotekarier intervjuade vi även bibliotekschefen och huvudredaktören för minabibliotek.se. Syftet med intervjun med bibliotekschefen var att få information om hur man från ledningens sida ser på hur Bibliotek 2.0-tankarna, som finns i minabibliotek.se, ska förankras i organisationen och vad det finns för riktlinjer för arbetet med webbplatsen. Alla frågor som togs upp under intervjun med bibliotekschefen problematiseras inte vidare i den slutgiltiga analysen.

Intervjun med huvudredaktören syftade till att ge faktauppgifter om webbplatsen samt arbetet med den. Denna intervju ingår inte som en del i analysen av bibliotekariernas utsagor utan fungerar som ett tillägg till vår förståelse för arbetet med webben samt till de dokument som beskriver webbens funktioner.

4.1.1.2 Intervjuernas genomförande

Kvalitativa intervjuer kan ha olika grader av strukturering. Vi valde att utföra så kallade semi-strukturerade intervjuer. Karakteristiskt för semi-strukturerade intervjuer är att forskaren utgår från en intervjuguide med relativt specifika teman och frågorna ställs huvudsakligen i den ursprungliga ordningen. Dock finns möjlighet att göra förändringar i frågornas ordningsföljd om så krävs samt att ställa spontana följdfrågor (Bryman, 2001, s.301). Vid utformningen av våra intervjuguides (se bilaga 1) följde vi Brymans (2001, s.305) grundläggande råd. Vi hade hela tiden våra frågeställningar i åtanke när vi formulerade intervjufrågorna för att verkligen ställa frågor som kan besvara uppsatsens frågeställningar. Frågorna delades upp i olika teman som berör olika aspekter av vårt ämne samt ordnades i en logisk ordningsföljd. Vi försökte använda ett språk som passar intervjudeltagarna samt tänkte på att undvika ledande frågor. Intervjuguiderna utformades olika beroende på om respondenten arbetar med minabibliotek.se eller ej. Frågorna till bibliotekschefen och huvudredaktören var specifikt utformade för dem. Vi ville minimera risken att intervjudeltagarna formulerade svar som de trodde vi ville höra och för att få så spontana svar som möjligt valde vi därför att inte presentera intervjufrågorna innan intervjutillfället.

Intervjuerna genomfördes under tre intensiva dagar i mars 2008 på Umeå stadsbibliotek, antingen i informantens arbetsrum eller i ett annat rum på biblioteket där vi kunde sitta ostört. Intervjuerna varade mellan 40 minuter och en timme. Alla intervjuerna utom en (då tekniska problem uppstod) spelades, efter informanternas godkännande, in på en bandspelare, detta för att ingen information skulle gå förlorad. Samtidigt hade det fördelen att vi kunde vara mer närvarande i intervjun istället för att koncentrera oss på att anteckna. Dock fördes vissa stödanteckningar. Två av intervjuerna genomförde vi en och en medan vi båda två var närvarande vid resten av intervjuerna. Det var huvudsakligen en av oss som ledde dessa intervjuer men även den andra kom ibland med följdfrågor. Vi valde att vara med båda två under så många intervjuer som möjligt då det kändes tryggare, vi kunde stötta upp och komplettera varandra och efteråt direkt diskutera intervjuerna.

Intervjuerna skrevs ut i princip ordagrant. Dock noterade vi inte pauser, minspel samt utfyllnadsord som ”hm” och ”öh” då vi inte hade som mål att göra en lingvistisk eller

psykologisk analys av intervjuerna utan syftet var att få en uppfattning om intervjupersonernas åsikter. Att vi valde att skriva ut intervjuerna relativt ordagrant var mer en hjälp för oss själva, för att komma ihåg hur diskussionerna gick och för att inte tappa bort relevant information som kunde vara viktig för helheten. Vi erbjöd våra undersökningsdeltagare att få läsa igenom intervjuutskriften, det var dock bara en av deltagarna som var intresserad av det.

4.1.1.3 *Analys av intervjumaterialet*

Gummesson (2004, s.132) menar att i kvalitativ forskning sker datainsamling, analys och tolkning till viss del parallellt. I vårt fall lade vi redan under genomförandet av våra intervjuer märke till vissa tydligt framträdande mönster. Efter transkriberingen började vi med att grundligt läsa igenom alla intervjuer för att skaffa oss ett helhetsintryck. Ett vanligt förfarande vid analys av kvalitativa data är att söka efter kategorier i texten. Kvale (1997, s.174) kallar denna analysmetod meningskategorisering, vilken även vi har använt oss av. Vi ansåg det lämpligt att först gå igenom intervjumaterialet efter intervjuguidens olika huvudteman och se vad respektive intervjuperson svarat och på så sätt finna kategorier och upptäcka eventuella likheter och skillnader i utsagor. Under denna genomgång markerade vi även yttranden som var särskilt tydliga och som kunde användas som citat för att illustrera kategorierna.

Denna första grova strukturering av materialet resulterade i en indelning av resultatet i tre teman som följde intervjuguiden. Vid vidare bearbetning av materialet reducerades indelningen till två huvudteman; *förhållandet till användarna* och *arbetet med minbibliotek.se* under vilka vi kunde urskilja flera kategorier som berörde olika aspekter av dessa två teman. Kvale (1997, s.174) menar att kategorierna kan framställas i förväg eller utvecklas under analysprocessen. I vårt fall har vissa kategorier sitt ursprung från intervjuguidens frågor medan andra har växt fram under analysens gång.

Kvale (1997, s.171) nämner även att det under analysen av intervjumaterialet är viktigt att ha studiens syfte i åtanke och bortse från material som faller utanför detta. Det är något vi hela tiden haft i minnet under vårt analysarbete. Vi fann många intressanta aspekter i våra intervjuer men sållade bort det som inte är relevant i förhållande till vårt syfte och våra frågeställningar.

Denscombe (2000, s.244) menar att forskaren har en väsentlig roll både i produktionen och tolkningen av kvalitativa data och att det är svårt att undvika att analysprocessen påverkas av forskarens identitet, värderingar och övertygelser. Vi har naturligtvis försökt vara så objektiva som möjligt när vi tolkat vårt resultat men då det rör sig om tolkningar är de i princip alltid subjektiva.

4.1.1.4 *Etiska aspekter vid intervjuer*

Vid planering och genomförande av en studie är det viktigt att hela tiden ha de etiska aspekterna i åtanke (Kvale 1997, s.105). Enligt de forskningsetiska principerna inom humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning finns det fyra grundläggande huvudkrav som forskningen ska uppfylla för att skydda individen. I linje med informationsskyddskravet informerades vi, både i det första e-målet samt vid intervjuens början, undersökningsdeltagarna om syftet med vår studie samt hur resultaten skulle komma att presenteras. Vi upplyste även om att deltagandet i undersökningen var

frivilligt. Vi anser inte vårt ämne vara etiskt känsligt som kan uppröra eller kränka de som deltar men det är ändå viktigt att ta hänsyn till konfidentialitetskravet (Vetenskapsrådet 1990, s.6-12). Detta innebär att deltagarnas identitet ska skyddas. Vi lovade våra informanter (ej bibliotekschef och huvudredaktör) anonymitet och därför har vi avidentifierat personliga uppgifter i uppsatsen och personuppgifter lagras så att det inte är möjligt för utomstående att identifiera deltagarna. De uppgifter vi fått in har endast använts i ett vetenskapligt syfte och därmed uppfylls också nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 1990, s.14).

4.1.2 Dokument

I kvalitativa fallstudier kan dokument vara bra källor, framför allt när det gäller att få ytterligare förståelse för den kontext som studeras (Merriam, 1994, s.121). För att komplettera våra intervjuer har vi därför valt att studera ett antal dokument som rör minabibliotek.se, vilka beskrivs nedan.

En av de största fördelarna med att använda dokument är enligt Merriam (1994, s.121) att de är stabila och inte påverkas av forskarens värderingar och uppfattningar. Dokument är ofta inte producerade i forskningssyfte vilket kan vara både en för- och nackdel när det gäller att använda dem som källor. Problemet med detta kan vara att dokumenten är framtagna i ett helt annat syfte än ens eget och att det därför kan vara svårt att anpassa dem till sin egen studie. Å andra sidan är de skapade i en bestämd kontext, vilket innebär att de har en koppling till verkligheten som får ses som intressant (Merriam, 1994, s.122). De dokument som vi använt oss av är inte framtagna i forskningssyfte utan är i högsta grad kopplade till verkligheten, vilket i vårt fall bara är till fördel då vi har använt dem för att få en helhetsbild om webbplatsen och arbetet med den.

På Umeå kommuns hemsida finns styrdokumentet för webbprojektet tillgängliga. Dessa berör bland annat bakgrunden till webbplatsen, nya tjänster och funktioner på webbplatsen, visioner och mål samt projektets organisation och arbetsformer. Även på minabibliotek.se finns information om bakgrunden till webbplatsen och dess funktioner. Styrdokumentet och informationen som finns tillgänglig på minabibliotek.se har vi använt för att skapa oss en bakgrund och förståelse för projektet och för hur webbplatsen fungerar. Vi redovisar denna information i avsnitten *6.1.1 Bakgrund* och *6.1.2 Webbplatsens funktioner*.

Vi har även fått ta del av vissa interna dokument som främst handlar om personalens arbete med webbplatsen. Dokumenten beskriver de anställda på webbredaktionens befattningar, de olika arbetsuppgifter som hör till minabibliotek.se, hur arbetsfördelningen ser ut i organisationen samt riktlinjer för ansvarsveckor. De interna dokumenten har varit till stor hjälp för att få en bakgrundsförståelse för hur bibliotekarierna arbetar med webbplatsen och detta redogör vi för i avsnittet *6.1.3 Riktlinjer och arbetssätt*.

4.2 Validitet och reliabilitet

Oberoende av vilken typ av forskning man ägnar sig åt är validitet och reliabilitet viktiga begrepp att beakta. Med validitet menas giltighet och detta begrepp kan ytterligare delas in i intern och extern validitet (Jacobsen 2007, s.12). Med intern validitet avses om undersökningen faktiskt mäter det man har som avsikt att mäta och om resultaten stämmer med verkligheten (Merriam 1994, s.177). Extern validitet rör resultatets generaliserbarhet, om det är överförbart även till andra sammanhang (Jacobsen 2007, s.12). När det gäller kvalitativa intervjuer finns som tidigare nämnts problemet med forskarens inverkan på resultatet. Det finns alltid en risk att forskaren tolkar signaler eller uttryck på ett annat sätt än de var menade och detta påverkar validiteten (Holme & Krohn Solvang 1997, s.94). För att säkerställa den inre validiteten nämner Merriam (1994, s.179) några olika strategier. Ett sätt är att använda sig av flera metoder och informationskällor för att bekräfta resultaten som fås, så kallad triangulering (ibid). För att undvika missuppfattningar och öka den inre validiteten föreslås att man låter informanterna läsa intervjuutskriften och tolkningar (ibid). Merriam (1994, s.180) skriver även att forskaren i sin presentation bör vara öppen och hela tiden tydligt redogöra för sina utgångspunkter, antaganden och teoretiska perspektiv. Detta för att läsaren ska förstå forskarens roll i undersökningen och hur olika faktorer påverkar studien.

När det gäller den externa validiteten och möjligheten att generalisera är detta vanligtvis inte syftet i kvalitativa studier där avsikten istället är att få en djupare förståelse för ett fenomen. Det är också svårt att generalisera resultat som framkommit ur en kvalitativ undersökning då man i allmänhet endast undersöker ett fåtal enheter som i regel inte är utvalda på ett statistiskt representativt sätt (Jacobsen 2007, s.167). Jacobsen (2007, s.168) skriver vidare att om studien bygger på endast ett fåtal enheter bör man vara varsam med att generalisera.

Vi har för att möjliggöra en så hög validitet som möjligt försökt att vara tydliga i beskrivningen av vår forskningsprocess och har redogjort för studiens förutsättningar och de val vi gjort. Då vi bara studerat ett fall där urvalet dessutom är vinklat eftersom vi valt ut dem som vi menade kunde bidra med information, anser vi det inte som möjligt att generalisera våra resultat. Detta var dock inte heller vårt syfte med undersökningen utan vi ville göra en mer djupgående studie av just bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek och hur deras yrkesroll påverkas av webbplatsen minabibliotek.se.

Begreppet reliabilitet handlar om undersökningens pålitlighet och trovärdighet (Jacobsen 2007, s.13) och i vilken grad resultatet skulle bli detsamma om studien upprepades (Merriam 1994, s.180). Vid kvalitativa intervjuer existerar i princip inte reliabilitet i den senare bemärkelsen (Merriam 1994, s.182). Eftersom både intervjupersonerna och omgivningen kan utvecklas och förändras är det nästan omöjligt att samma resultat fås om studien skulle upprepas. När det gäller faktorer som påverkar reliabiliteten nämner Jacobsen undersökar- och kontexteffekten. Både forskarens agerande under intervjun och miljön i vilken intervjuerna genomförs kan ha betydelse för resultatet (Jacobsen 2007, s.170-171). Båda dessa effekter är svåra att kontrollera men som forskare är det viktigt att man reflekterar över detta (Jacobsen 2007, s.172). Ett sätt att öka trovärdigheten är att under intervjuerna föra noggranna anteckningar eller

ännu bättre, spela in samtalen. Dels går man då inte miste om någon information och dels så kan andra intresserade i efterhand kontrollera data (Jacobsen 2007, s.173).

Gällande undersökareffekten är det som sagt mycket svårt att veta om och i vilken grad den påverkat resultatet. Dock kan det ha varit av fördel att det huvudsakligen var en av oss som höll i intervjuerna då olika intervjuare kan ha olika inverkan på informanterna, vilket kan påverka resultatet (Jacobsen 2007, s.170). När det gäller val av plats menar Jacobsen (2007, s.171) att det finns för- och nackdelar både med onaturliga och naturliga miljöer. Med en onaturlig miljö menas en plats som är ovan för informanten t.ex. intervjuarens arbetsplats (ibid). Vi utförde alla intervjuer på deltagarnas arbetsplats, dels för att det var praktiskt men också för att vi antog att de skulle känna sig mest bekväma i en trygg miljö. Nackdelen med att vara på informantens arbetsplats är att det kan innebära störningar i form av telefonsamtal mm. Det hände under någon intervju att det kom in en kollega till informanten för att fråga något men annars kunde intervjuerna utföras ostörda. Som nämndes ovan är det positivt för reliabiliteten för vår studie att intervjuerna spelades in på band.

4.3 Undersökning av den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen

Då fenomenet Bibliotek 2.0 fortfarande är relativt nytt finns det i princip ingen forskning som behandlar hur bibliotekariens yrkesroll påverkas i och med detta. Som nämndes i inledningen diskuteras begreppet flitigt bland annat på seminarier och i bibliotekspressen och vi var intresserade av att titta närmare på vad som sägs om bibliotekarierollen i denna diskussion. Detta för att sedan kunna jämföra det med resultatet från våra intervjuer och se om uppfattningarna bland bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek stämmer överens med vad som nämns i diskussionen.

Som nämndes i inledningskapitlet under *Avgränsningar* har vi ett svenskt perspektiv på vår undersökning och därför har vi valt att endast undersöka vad som sägs om bibliotekarierollen i diskussionen kring Bibliotek 2.0 i den svenska bibliotekssfären. Vi har sökt efter relevanta texter i databaserna Artikelsök och Nordiskt BDI-index samt på Internet. Våra urvalskriterier för texterna var, att de berör Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen, samt att de som uttalar sig har anknytning till biblioteksområdet. Då begreppet är relativt nytt fann vi inget behov av att begränsa vår sökning till en viss tidsperiod och de träffar vi fick var inte äldre än två år, vilket vi menar är tillräckligt aktuellt. Vi kombinerade olika sökord som bibliotek 2.0, webb 2.0, bibliotekarie, bibliotekarieroll, yrkesroll och bibliotekarie 2.0. Vi har även använt oss av den sökstrategi som kallas berrypicking, då en träff i vissa fall ledde vidare till en annan relevant källa. Vi är medvetna om att vår sökning inte är heltäckande och att vi särskilt i mängden Google-träffar kan ha missat källor, dock anser vi att vi funnit ett tillräckligt material i förhållande till vår uppsats storlek.

Vi har i princip använt alla de texter vi fann som uppfyllde urvalskriterierna, enda anledningen till bortsällning var när liknande uttalanden av samma person redan förekom i en annan text. Vi har använt oss av flera artiklar från *Biblioteksbladet*, en artikel från tidskriften *Computer Sweden* och Anna Berner och Linnéa Kusters

magisteruppsats *Bibliotekariers uppfattningar om Bibliotek 2.0. En fenomenografisk undersökning*, som vi även refererade till i avsnittet om Bibliotek 2.0. Vi fann även en text från Biblioteksdagarna 2007 som berör detta tema och på projektet Umeå live's (beskrivs i kapitel fem) hemsida fanns också intressanta material. Vi har även använt oss av föredragsanteckningar från ett seminarium i Mariehamn som handlade om bibliotekens roll i Webb 2.0-världen.

Det vi har tittat på specifikt i texterna är alltså vad som nämns om bibliotekarierollen i och med Bibliotek 2.0. Vid genomläsning av texterna fann vi likheter i vissa utsagor. Vi kunde därför dela in de flesta utsagorna i ett antal kategorier som rör olika aspekter av bibliotekarierollen i Bibliotek 2.0. Några aspekter togs endast upp en gång och kunde därför inte slås samman till en egen kategori men var ändå intressanta att belysa. Dessa aspekter samlade vi under en separat kategori som vi kallar *ytterligare aspekter*.

I nästa kapitel redovisar vi de utsagor vi funnit som rör bibliotekarierollen och Bibliotek 2.0 och där presenterar vi även de personer som uttalar sig i texterna.

5 Den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen

En mindre del i vår studie var att undersöka vad som sägs angående bibliotekarierollen i diskussionen kring Bibliotek 2.0. Detta för att kunna placera resultatet av våra intervjuer i ett större sammanhang. I förra kapitlet redogjorde vi för hur vi gått tillväga för att finna relevanta texter som berör Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen och i detta kapitel presenterar vi de utsagor vi funnit.

5.1 Röster i texterna

Många av de texter vi funnit och som presenterades i föregående kapitel handlar om Stockholms och Umeås webbplatser. Det har skrivits mycket om dessa då de än så länge är de främsta praktiska exemplen på Bibliotek 2.0 i Sverige.

De personer som uttalar sig i texterna är främst personer som är engagerade i arbetet med Bibliotek 2.0-projekten i Stockholm och Umeå, dessa personer presenteras i anknytning till deras uttalanden. En annan person som uttalat sig i ämnet är Peter Giger som tidigare nämnts är bibliotekarie vid Blekinge tekniska högskola och har skrivit sin licentiatavhandling om Webb 2.0 samt var med och startade bloggen bibliotek2.0. Anna Berner och Linnéa Kuster var vid skrivandet av sin magisteruppsats bibliotekariestuderande vid Högskolan i Borås. Deras studie är väldigt relevant här då de undersökte hur uppfattningarna om huruvida bibliotekariens yrkesroll påverkas av Bibliotek 2.0 såg ut bland bibliotekarier.

De utsagor vi funnit kommer till stor del från ledningen vid Umeå stadsbibliotek. Anledning till att vi redovisar dessa uttalanden samtidigt som vi gör en fallstudie på Umeåregionens webbplats är att det är ledningens röster som gör sig hörda medan vi i vår fallstudie har undersökt bibliotekariernas uppfattning.

5.2 Utsagorna uppdelade i kategorier

Bland de utsagor vi funnit kunde vi urskilja vissa tydliga kategorier, vilka vi redovisar nedan tillsammans med citat som belyser dessa.

Bibliotek 2.0 innebär en förändring av yrkesrollen men det är oklart vad förändringen specifikt innebär

Vi har funnit några utsagor som tar upp att Bibliotek 2.0 kommer att innebära en förändring av bibliotekarierollen och att ny kompetens kan komma att behövas. Dock framgår det i dessa utsagor inte närmare vad som kommer att förändras.

I Jakob Harnesks artikel i *Biblioteksbladet*, Bibliotek 2.0: Innehåll och gemenskap på webben – ett nytt sätt att möta låntagare? (2006) diskuteras Umeås webbplats som ett Bibliotek 2.0-projekt. Harnesk skriver att Bibliotek 2.0 innebär att bibliotekarierna måste ge upp en del av kontrollen och på frågan om det innebär ett hot mot yrkesrollen svarar Inger Edebro Sikström, bibliotekschef för Umeåregionens bibliotek:

-Nej tvärtom, det är en möjlighet att utveckla yrkesrollen. Däremot är det ett hot om vi alltför hårt håller fast vid den nedre kompetensgränsen. Vi ska i stället sträva efter att höja den övre kompetensgränsen. Men visst kan det innebära en omformulering av yrkesrollen.

Edebro Sikström i Harnesk 2006, s.15

Här nämns alltså att yrkesrollen kan komma att förändras i och med Bibliotek 2.0 men inte på vilket sätt.

Svensk Biblioteksförning anordnar årligen Biblioteksdagarna. År 2007 var temat "Bibliotek 2.0 - Biblioteken och senmoderniteten". På hemsidan med programmet kan i introduktionen läsas:

Bibliotek 2.0 växer fram ur det gamla och kommer att presentera nya svar på bibliotekens samspel med samhället - ny kompetens, nya organisationsformer, en ny mentalitet och ett nytt strategiskt tänkande. Hittills har 2.0-debatten koncentrerat sig på teknik och hemsidor, men det krävs ett helhetstänkande om biblioteken ska hitta sin nya, starka roll. Perspektivet är horisontellt snarare än vertikalt. Bibliotekarierollen sätts under debatt. Omvärldsförändringarna är så omfattande och snabba att dialogen blir en överlevnadsfråga.

Svensk Biblioteksförning 2007

Även här nämns bibliotekarierollen och att någonting kommer att förändras i och med Bibliotek 2.0, dock inte specifikt vad, förutom att ny kompetens antagligen kommer att behövas.

Umeå Live är ett projekt som handlar om hur IT förändrar vårt vardagsliv. Projektet är ett samarbete mellan Umeå universitet, Umeå kommun och den statliga myndigheten Vinnova samt olika näringslivspartners, och kommer att följa Umeå stads utveckling inom IT-området. Umeå Live följer utvecklingen av bibliotekets nya webbplats och i en artikel som handlar om bibliotekswebben uttalar sig bibliotekschefen Inger Edebro Sikström om en förändring för bibliotekspersonalen:

För bibliotekspersonalen kan omställningen bli stor i och med den nya webbplatsen. Det är Umeås bibliotekschef helt klar över, men samtidigt menar hon att det är nödvändigt för biblioteken att vara lyhörda för förändrade vanor och beteenden och hela tiden arbeta med att förbättra utbud och tjänster. Utmaningar innebär ju ofta även utveckling - inte bara för verksamheten utan även för kompetensen.

Hansson 2008a

Återigen talas det om en förändring för bibliotekarierna och en potentiell kompetensutveckling.

På Umeå Lives hemsida uttalar sig även Lars Eriksson, projektledare för minabibliotek.se, angående bibliotekariens nya roll:

-För oss inom biblioteket handlar det framför allt om ett nytt sätt att arbeta, ett nytt sätt att tänka. Vad ska jag göra på webben? Vem ska svara på mejl? Vad ska jag skriva? Ska jag svara på forum, är det jobb? förklarar Lars Eriksson.

I ett vanligt bibliotek vet man hur det fungerar, men hur blir det när vi kommer ut på webben?

-För det handlar om att inte bara kopiera gamla arbetsmönster till webben. Vi måste jobba på ett nytt sätt, på ett annorlunda sätt, och vi måste förändra oss i takt med det.

Eriksson i Hansson 2008b

Här är ytterligare ett exempel som menar att det handlar om ett nytt sätt att arbeta på.

Förhållandet till användarna blir mer jämlikt, bibliotekarierna och användarna får nytta av varandras kunskap

Denna kategori handlar om att genom att användarna blir mer delaktiga kan bibliotekarier och användare utbyta kunskap på ett nytt sätt och förhållandet bibliotekarie-användare blir mer jämlikt.

Lars Eriksson, uttalar sig också i redan nämnda artikel Bibliotek 2.0: Innehåll och gemenskap på webben – ett nytt sätt att möta låntagare? (Harnesk 2006), angående skapandet av en bibliotekscommunity:

-Vi ser det som ett nytt sätt att möta våra låntagare. I grupperna kan deltagarna skapa topplistor, betygsätta böcker, tipsa varandra. Bibliotekarierna kan delta med sin professionella kompetens och fördjupa diskussionerna, men framför allt så vill vi ta fasta på den kunskap och det intresse som finns hos låntagarna. Det är långt ifrån säkert att det är bibliotekarierna som kan mest!

Eriksson i Harnesk 2006, s.15

Förhoppningen som syns i diskussionen är att användarna och bibliotekarierna kan ta tillvara och ha nytta av varandras information på ett annat sätt än vad som sker idag.

I mars 2007 anordnades seminariet "Hur ser bibliotekens roll ut i Web 2.0-världen?", av Mariehamns stadsbibliotek, Högskolan på Åland och Öppna Högskolan, där föreläsningarna behandlade Webb 2.0, Google och Wikipedia. Peter Giger var en av föreläsarna och yttrar sig bland annat om bibliotekarierollen i Bibliotek 2.0. Giger anser att Bibliotek 2.0 innebär en destabilisering av bibliotekariernas och användarnas roller:

Den överlägset viktigaste delbetydelsen av begreppet *Bibliotek 2.0* är enligt min mening *deltagarkulturer*. Det här innebär en destabilisering av rollerna i biblioteket. Anledning till att jag använder ordet destabilisering i stället för förändring är viktigt. Det är inte så att det är något nytt som ersätter det andra. Bibliotekarien är fortfarande specialist och "kunden" är fortfarande kund, biblioteksbesökare eller vad man nu väljer att kalla det. De två rollerna är däremot inte längre så fasta i enskilda situationer.

Giger 2007

Lars Eriksson uttalar sig även i en annan artikel i *Biblioteksbladet*, Umeåregionens projekt Bibliotek 2007. Ett bibliotek- tusen möjligheter (2007), som berör webbplatsen minabibliotek.se. Eriksson menar att minabibliotek.se förändrar yrkesrollen i grunden men att de tekniska förändringarna inte är det huvudsakliga då tekniken går snabbt att lära sig. Eriksson säger:

-Det handlar om ett annat slags förändringsarbete där man som bibliotekarie måste släppa kontrollen. Från att tidigare ha varit expert ska man nu ge låntagarna ett mycket större utrymme och låta dem betygsätta och diskutera på samma villkor. Det är ett helt nytt förhållningssätt och vi har kommit en bit på vägen.

Eriksson i Björnberg 2007a, s.21

I både Gigers och Erikssons uttalanden handlar det om att i större grad släppa in och ta till vara användarnas information, vilket kan vara en stor omställning för vissa.

Bibliotekariens kunskap blir mer synlig

Något som även nämns är att i och med den virtuella utformningen av Bibliotek 2.0 blir bibliotekariens kunskap synlig på ett annat sätt. Bibliotekarien kan på webben även arbeta med läsfrämjande åtgärder genom att inspirera med t.ex. boktips, topplistor och artiklar om olika teman.

Även Mats Hernwall, chef för virtuella enheten på Stockholms stadsbibliotek, kommer till tals i artikeln Bibliotek 2.0: Innehåll och gemenskap på webben- ett nytt sätt att möta låntagare? (Harnesk 2006, s.15). Som nämndes i inledningen har också Stockholms stadsbibliotek drivit ett webbprojekt med utgångspunkt i Bibliotek 2.0-tänkandet. När artikeln skrevs var arbetet i full gång och Hernwall säger att man arbetar för att göra bibliotekariernas kompetens mer synlig utåt, t.ex. bygger personalen upp så kallade temasidor efter deras egna intressen och specialkunskaper. Hernwall menar vidare att med detta arbetssätt kan bibliotekarierna äntligen arbeta med det som är deras uppdrag, ”att skapa lust och intresse kring läsningen” (Harnesk 2006, s.15).

I artikeln Bibblan 2.0 på webben av Per Rittsel (2007) som berör både nybyggnationen av Stockholms stadsbibliotek och deras nya webbplats, uttalar sig stadsbibliotekarien i Stockholm, Inga Lundgren angående webbplatsen:

... För mig, och för hela vår snillrika virtuella enhet som bygger sajten, handlar 2.0 om en attityd, inte om teknik. Nyckelord är delaktighet, användarstyrning, självservice och dialog. Men det är inte bara besökarna som ska vara aktiva och sätta betyg, kommentera och göra listor. Vi bibliotekarier måste hitta vår nya roll och bjuda på det vi kan, vår yrkeskunskap. Av våra 450 anställda skriver 180 för webben.

Lundgren i Rittsel 2007

Även här nämns att det handlar om en ny roll och att bibliotekarierna ska jobba för att framhäva sin kunskap. Ett sätt att göra det på är att publicera texter på webben, vilket är ett exempel på en ny arbetsuppgift.

Bibliotekarierollen blir personligare

I Mats Hernvalls uttalande (Harnesk 2006, s.15) ovan nämns att förutom att bibliotekariens kompetens synliggörs på ett bättre sätt i och med webben finns det även möjlighet för personalen att använda sina specialkunskaper och skriva om det de är intresserade av. Detta framkommer även i några fler uttalanden.

I ytterligare en artikel i *Biblioteksbladet*, Våga synas och utmana traditionerna – i Biblioteket.se förenas teknik och kultur (Ekström 2007), diskuteras Stockholms stadsbiblioteks webbsatsning, vilken som tidigare nämnts bygger på ett Bibliotek 2.0-tänkande. Marie Palmqvist, bibliotekarie och Daniel Andersson, IT-tekniker, har varit med i skapandet av sidan. Marie Palmqvist säger i artikeln:

-Det har visat sig att många av de anställda som knutits till våra nio olika redaktionsområden, har oerhörda specialkunskaper i olika ämnen – en kraft som inte tas till vara idag.

Palmqvist i Ekström 2007, s.4

Daniel Andersson menar att på webben kan dessa specialkunskaper tas tillvara på ett bättre sätt då man inte begränsas av det fysiska utrymmet. Andersson tillägger.

-På webben kan man enkelt ta del av och visa kunskapen. Därefter kan låntagarna själva avgöra om de vill ha fysisk kontakt med t ex bibliotekets grodspecialist.

Andersson i Ekström 2007, s.4

I dessa uttalande kommer det åter fram att genom det nya arbetet med webben kan bibliotekariernas individuella kunskaper bättre tas till vara och lyftas fram. Bibliotekarien som enskild individ blir tydligare på webben. Detta gör det även möjligt för användarna att välja att kontakta den bibliotekarie som man vet är intresserad av det man själv önskar få svar på.

Att bibliotekarierollen blir personligare är något som även Bernhem och Kuster kom fram till i sin undersökning. En uppfattning som framkom var just att genom att bibliotekarien får möjlighet att visa upp personliga kunskaper samt framträder personligen i exempelvis chatt-tjänster och boktips blir yrkesrollen mer individualiserad (Bernhem & Kuster 2007, s.30).

Bibliotekariens uppgifter består i och med Bibliotek 2.0 men forumet ändras

En annan uppfattning som Bernhem och Kuster kunde urskilja var att Bibliotek 2.0 inte påverkar bibliotekarierollen i någon större utsträckning utan att bibliotekariens huvudsakliga uppgift att förmedla information och hjälpa användare, fortfarande består men att forumet för detta ändras (Bernhem & Kuster 2007, s.41)

Även Peter Giger tar upp att i och med Bibliotek 2.0 förskjuts forumet för bibliotekariearbetet men att bibliotekariernas uppgifter för den skull inte ändras totalt.

Processen mot Bibliotek 2.0 handlar också om att se Internet som ett nytt biblioteksrum där bibliotekarier verkar i samma syfte som i det rum den diskursiva informationen var samlad före internet. /.../ Bibliotekarierna måste verka där den informationen finns.

Giger 2007

Ytterligare aspekter

Ytterligare uppfattningar som framkom i Berner och Kusters studie var att bibliotekarierna behöver följa med i utvecklingen och lära sig den nya tekniken och behärska webbverktygen (Bernhem & Kuster 2007, s.31-32).

Bland intervjupersonerna i deras studie fanns även uppfattningen att bibliotekarierna som yrkesgrupp är hotad i och med Bibliotek 2.0 genom att andra yrkesgrupper med andra kompetenser kan bli viktigare för biblioteket och att det inte är givet att en bibliotekarie är t.ex. webbredaktör för bibliotekets webbplats (Bernhem & Kuster 2007, s.30).

I utsagorna nämns även att bibliotekarier behöver specialkompetens, främst teknisk kunskap så att de behärskar de nya webbverktygen. Detta dels för att stå sig bättre i konkurrensen med andra yrkesgrupper men även för att bibliotekarierna ska bli en bättre informationsspecialist och kunna hjälpa användarna (Bernhem & Kuster 2007, s.31-32).

Ytterligare en aspekt som nämndes i studien var att genom att dialogen mellan användare och bibliotekarier ökar får bibliotekarierna större kunskap om vad användarna vill ha vilket leder till att de kan ge användaren bättre service (Bernhem & Kuster 2007, s.39-40).

5.1 Sammanfattning av utsagorna

I den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen som vi undersökt, nämns att Bibliotek 2.0 innebär en förändring och utveckling av bibliotekarierollen även om det ibland inte anges vad denna förändring består i. Ett exempel på en ny arbetsuppgift i och med de nya webbplatserna i Stockholm och Umeå, som är praktiska exempel på Bibliotek 2.0, är att bibliotekarierna skriver texter som publiceras på webben. Genom detta nya sätt att arbeta kan bibliotekariernas personliga intressen och speciella kunskaper bättre tas till vara, bibliotekarierollen kan sägas bli mer individualiserad. Något som även framkommer är att det kan innebära en omställning att låta användarna vara delaktiga och få större utrymme, rollerna kan komma att suddas ut och användare och bibliotekarier kan mötas på en jämnare nivå där båda kan lära av varandra. Det finns även uppfattningen att bibliotekariernas huvudsakliga uppgifter inte förändras utan att det är endast forumet som ändras då webben blir viktigare.

6 Fallstudien

I detta kapitel redovisar vi vårt empiriska material. Först kommer en beskrivning av bakgrunden till webbplatsen, dess funktioner och hur personalen arbetar med sidan. Informationen om detta är främst hämtad från externa och interna dokument samt intervjuer med bibliotekschef och huvudredaktör. Vidare följer en redovisning av intervjuerna med bibliotekarierna.

6.1 Minabibliotek.se

6.1.1 Bakgrund

Detta avsnitt baseras helt på styrdokumentet för webbprojektet samt informationen som finns tillgänglig på webbplatsen.

Som kan läsas på hemsidan är minabibliotek.se resultatet av ett utvecklingsarbete som pågått under flera år. Uppdraget formulerades av Umeå kommunfullmäktige och webbplatsen har sedan utvecklats vidare som en del i projektet Bibliotek 2007 (minabibliotek.se 2008a).

6.1.1.1 Uppdrag från kommunfullmäktige

När Umeås kulturnämnd presenterade sin verksamhetsplan för 2006, stod målet klart att profilera Umeå som kulturhuvudstaden i norr samt att bli Europas kulturhuvudstad år 2014. Umeå kommunfullmäktige gav kulturnämnden och kommundelsnämnderna uppdraget att ”Biblioteken ska utvecklas till en tillgänglig mötesplats, inte minst det virtuella rummet” (Umeå kommun 2006a).

Kulturnämnden i Umeå har även som ambition att etablera Europas e-bibliotek. Idén om att utveckla Europas e-bibliotek presenterades i mars 2005. Webben ses som en viktig resurs för information, kommunikation och kulturkonsumtion (Umeå kommun 2006a). I styrdokumentet står även att läsa att dagens teknik inom informations- och kommunikationsområdet bidrar till ökad tillgänglighet och där spelar biblioteken en viktig roll i att överbrygga klyftan mellan de som har tillgång till tekniken och de som inte har det. Samtidigt ställer den snabba utvecklingen av elektroniska tjänster krav på biblioteken och dess personal vad gäller förändring av arbetssätt och kompetens (ibid). Det nämns även att webben innebär ökade möjligheter till interaktivitet och kommunikation inte minst för barn och unga (ibid).

6.1.1.2 Bibliotek 2007

Som nämndes ovan är minabibliotek.se en del i projektet Bibliotek 2007 och därför följer här en kort beskrivning av projektet. Projektet Bibliotek 2007 pågick mellan 2001-2007 och ledde till ett samarbete mellan Umeåregionens sex kommuner: Bjurholm, Nordmaling, Robertsfors, Umeå, Vindeln samt Vännäs, för att uppnå gemensamma vinster (Umeå kommun 2006b). Huvudsyftet med projektet var att öka tillgängligheten till bibliotekens tjänster och göra dem tillgängliga för alla på lika villkor, särskilt för personer med funktionshinder och distansstuderande (Björnberg 2007b, s.4). Genom att använda den senaste tekniken ska en besökare i största mån kunna betjäna sig själv, oavsett var denna befinner sig, på biblioteket eller i hemmet. De tekniska lösningarna har skapats genom forskning vid Designhögskolans Interaction Design Lab vid Umeå universitet. Projektet vilade organisatoriskt under Umeåregionen och har främst finansierats av de deltagande kommunerna och genom stöd från EU. Övriga medfinansierare var Axiell AB, BTJ, Statens kulturråd, Länsarbetsnämnden, Umeå universitetsbibliotek samt Designhögskolan (Umeå kommun 2006c). De främsta vinsterna med projektet är att servicenivån blivit högre då biblioteksbesökare fått tillgång till ett betydligt större bokbestånd och kan låna och lämna tillbaka böcker på alla bibliotek i regionen samt att tillgängligheten har ökat genom utvecklingen av webben. Samarbetet har även lett till effektivisering av verksamheten och stordriftsfördelar (Björnberg 2007b, s.5). Resultatet av projektet är att i och med samarbetet mellan biblioteken i regionen finns det, gällande biblioteksverksamheten, i princip inte längre några kommungränser (minabibliotek.se 2007b).

6.1.1.3 Uppdraget från kommunfullmäktige knyts ihop med Bibliotek 2007

Parallellt med uppdragen från Umeå kommuns fullmäktige och kulturnämnd fattade styrgruppen för Bibliotek 2007 beslutet att man skulle integrera funktioner i den gemensamma bibliotekskatalogen med nya webbaserade tjänster (Umeå kommun 2006a). Tankarna som fanns om att integrera olika former av tjänster och innehåll med varandra och samtidigt skapa möjlighet till interaktion med och mellan låntagare följer de idéer som ligger bakom modellen för begreppet Bibliotek 2.0. Formen innebär individuell behovsanpassning av bibliotekets tjänster och uppmuntran till delaktighet (Umeå kommun 2006d). Umeåregionens olika bibliotek hade tidigare egna webbplatser med egna funktioner vilket innebar att flera funktioner var spridda på flera olika webbplatser vilka idag istället är integrerade i en gemensam webbplats för sex kommuner. En gemensam webbplats är ett led i att anpassa webben till medborgarnas behov av bibliotekstjänster. I styrdokumentet framgår att de tidigare webbplatserna saknade identitet och krävde navigering mellan bibliotekets hemsida till katalogen och vidare för att ladda hem en e-bok vilket innebar att användarna fick klicka mellan olika sidor med helt olika utseenden (Umeå kommun 2006e). Även om projektet till stor del berör tekniska lösningar handlar det främst om verksamhetsutveckling där krav ställs på förändring av personalens arbetssätt (Umeå kommun 2006f). I centrum för tankarna kring den nya webbans utseende och dess funktioner står medborgarna, och viljan att utveckla nya, alternativa sätt för demokratisk medverkan, tillgång till information, insyn och inflytande (Umeå kommun 2006f). Tanken är samtidigt att sajten ska kännas lustfylld, inspirerande och rolig. De nya funktionerna på webben ska stödja bibliotekets grundläggande syfte att förmedla kultur och tillhandahålla information. I dokumentet framhävs att personalens erfarenheter och kompetens skall lyftas genom att koppla

samma katalogen med annat innehåll. Ungdomars beteendemönster och vanor skall betonas (Umeå kommun 2006g).

6.1.1.4 Vision och mål för minabibliotek.se

Innovativ, intuitiv, informativ samt interaktiv är de fyra ledorden som ligger som vision för minabibliotek.se (minabibliotek.se 2007b). Projektets vision om att vara innovativt följer en strävan att vara nytänkande där utgångspunkten är människors behov, önskemål och beteenden. Sidan ska vara intuitiv vilket betyder att det virtuella rummet ska vara enkelt att använda och att användbarheten ska vara hög, ha hög tillgänglighet och vara anpassad efter olika målgrupper. Målgrupper som är viktiga för biblioteket är barn, unga, funktionshindrade samt invandrare, äldre och vuxenstuderande. Visionen är även att sidan ska vara informativ på så vis att den ska ge svar på frågor som ställs av låntagare samt erbjuda tjänster som eftersöks på webben. Viktigt i detta sammanhang är att lyfta fram olika former av litteratur och att uppmuntra till läslust (ibid). Den sista delen av visionen är att webbplatsen ska vara interaktiv. Tanken är att låntagarna ska delta på webben och att det virtuella biblioteket skall fungera som en virtuell mötesplats. Mötesplatsens funktion är att ge möjlighet till stimulering av läsning och samtidigt medföra ökad delaktighet för låntagare. Det virtuella biblioteket som mötesplats ska verka som träffpunkt inte enbart för möten om litteratur utan även andra intresseområden (ibid).

Vi citerar nedan målen för minabibliotek.se:

- Biblioteket ska vara en tillgänglig virtuell mötesplats med utgångspunkt i bibliotekets grundläggande uppgifter att förmedla kultur och tillhandahålla information, baserat på värderingar om allas rätt till kulturella upplevelser och information.
- Webbplatsen ska synliggöra och underlätta nyttjandet av bibliotekets service och tjänster.
- Webbplatsen ska skapa ett mervärde för besökarna.
- Webbplatsen ska tillgodose barns och ungas behov av biblioteksservice.
- Webben ska skapas av personal och medborgare tillsammans.

(minabibliotek.se 2007b)

6.1.2 Webbplatsens funktioner

Uppgifterna om funktionerna som finns på minabibliotek.se kommer till största delen från den information som finns på webbplatsen men texten bygger även på egna iakttagelser efter besök på webbplatsen.

Umeåregionen vill med minabibliotek.se ””utveckla nya smarta funktioner som stöder bibliotekens grundläggande syften; att förmedla kultur och tillhandahålla information” (Umeå kommun 2006g). På minabibliotek.se kan man som på många andra biblioteks webbplatser söka efter medier i bibliotekskatalogen, söka i databaser, använda

nedladdningstjänster, sköta sina lån och få information om aktuella arrangemang. Men webbplatsen rymmer även en del nya tjänster och funktioner. Katalogen är nu helt integrerad i webbplatsen, beståndsuppgifter visas på ett enklare sätt och det finns bilder på de flesta titlar (minabibliotek.se 2007a). Dock är den mest spännande nyheten de nya interaktiva funktionerna. Bland annat finns möjligheten att betygsätta medier och även lämna kommentarer. Det går också att se vem som har satt ett visst betyg på en viss bok samt se den personens personliga sida och t.ex. skriva ett meddelande i gästboken. Detta innebär nya förutsättningar för att komma i kontakt med personer som exempelvis har läst liknande böcker som en själv. Nytt är även nyckelordsfunktionen, vilken innebär att både användare och bibliotekarier kan sätta ämnesord på bibliotekets medier. Nyckelorden innebär också ett nytt sätt att söka i katalogen. Genom att söka på ett nyckelord visas alla böcker som taggats med just det ordet. Det går inte att se vilka nyckelord som är satta av bibliotekspersonal och vilka som kommer från användare.

Webbplatsen rymmer även Sveriges första bibliotekscommunity, Vardagsrummet, där det är möjligt att kommunicera med användare och bibliotekspersonal. I informationen om Vardagsrummet kan läsas att communities är ett utmärkt verktyg för att främja möten mellan litteraturen, låntagarna och biblioteket och att förhoppningen med Vardagsrummet är att verka läsfrämjande, att öka synliggörandet av biblioteken och delaktigheten från låntagarna (minabibliotek.se 2008c). På det som kallas Mina sidor kan man förutom att sköta sina lån ha en gästbok, lägga till vänner, skicka meddelanden till andra medlemmar, spara egna listor på böcker och andra medier samt se vilka nyckelord och betyg som man själv har satt (minabibliotek.se 2008d). I Vardagsrummet är det möjligt att i öppna allmänna forum ställa frågor och diskutera olika ämnen eller gå med i en diskussionsgrupp som berör ett särskilt intresseområde (minabibliotek.se 2008b).

För att kunna kommentera, gå med i grupper och skriva inlägg krävs det att man är medlem och att man godkänner ett användaravtal. Skulle man upptäcka något som bryter mot reglerna som t.ex. kränkande inlägg finns det en anmälningsfunktion och bibliotekspersonal kan då ta bort dessa inlägg och kontrollera användarens sida.

På hemsidan finns även en stor mängd boktips och artiklar, vilka är indelade i olika ämnesgrupper och skrivna både av bibliotekspersonal och av låntagare. Även här finns möjligheten att kommentera texterna samt att se och komma i kontakt med den som skrivit dem. I anslutning till boktips och artiklar inom ett ämne visas även kommande arrangemang och diskussionsgrupper som berör just det ämnet.

Webbplatsen hade i april 2008 drygt 600 registrerade medlemmar, över 3000 betyg, nästan 3000 unika nyckelord och ca 800 boktips⁵.

6.1.3 Arbetsätt och riktlinjer

I detta avsnitt ämnar vi beskriva hur arbetet med minabibliotek.se fungerar och vilka arbetsuppgifter som hör till webbplatsen. Uppgifter om detta har vi fått dels genom

⁵ Uppgift från Umeå stadsbiblioteks IT-utvecklare, 2008-04-22.

intervjuer med bibliotekschef och huvudredaktör och dels genom de interna dokument som nämndes i metodavsnittet.

Ledningen tog beslutet att se på webben och utveckla den som ett närbibliotek och räknar med att den även kräver resurser motsvarande ett närbibliotek, dvs. ca tre heltidstjänster förutom det som övrig personal bidrar med. Det resulterade i en webbredaktion bestående av fyra personer. Redan tidigt under projektet var man överens om att det fanns ett behov av att ta in annan kompetens. Därför anställdes en journalist till huvudredaktörstjänsten. I dennes arbetsuppgifter ingår bland annat att leda redaktionsarbetet samt ha publicistiskt ansvar för innehållet på sidan samt att samordna materialet från de olika biblioteken i regionen. Huvudredaktören fungerar även som stöd och inspiration för bibliotekspersonalen i deras arbete med webbplatsen och håller bland annat kurser i hur man skriver på ett trevligt och lättförståeligt sätt genom att använda t.ex. rubriker och ingresser.

Bibliotekets IT-utvecklare jobbar halvtid med webben och är bland annat teknisk administratör för minabibliotek.se.

Redaktionen består även av två bibliotekarier som jobbar 50 % som webbredaktörer. De hjälper till att samordna och publicera material från personal i hela regionen, utvecklar webbplatsen, och stödjer och utbildar övrig personal. Både webbredaktörerna och huvudredaktören producerar även själva material till webbplatsen.

Varje bibliotek har en lokalredaktör, medan på stadsbiblioteket har de olika enheterna varsin lokalredaktör. Lokalredaktörerna ansvarar för att lägga ut boktips och information om aktuella arrangemang samt uppdaterar sitt biblioteks informationssida.

Från ledningens sida menade man att för att arbetet med webben verkligen skulle bli något var det nödvändigt att sätta ett mål på hur mycket arbetstid som skulle läggas på det. Först kom förslaget att per heltidstjänst skulle en timme i veckan ägnas åt detta, vilket motsvarar 2,5 % av arbetstiden i genomsnitt. Men samtidigt är inte alla i personalen intresserade av att jobba med webben och ingen ska heller behöva tvingas till detta. Därför blev det istället sagt att varje bibliotek ska lägga ner 2,5 % av den totala arbetstiden på minabibliotek.se och då kan personalen välja att dela upp det mellan sig.

På minabibliotek.se är det möjligt att söka bland flera olika ämnesområden som innehåller bland annat boktips, artiklar och aktuella arrangemang. Förhoppningen är att personalen bildar olika ämnesgrupper som ansvarar för specifika ämnen och producerar eller kommer med förslag på material inom sitt ämne. Detta arbets sätt är dock fortfarande i ett initialt skede.

En arbetsuppgift som alla i personalen uppmuntras till att göra är att skriva kortare tips om böcker, filmer mm. Lokalredaktörerna eller webbredaktionen hjälper till med att lägga ut texterna på webben. De med mer skrivvana kan skriva utförligare texter som artiklar eller krönikor till webbplatsen. På hemsidan publiceras varje vecka minst ett temaämne, en krönika och två längre tips. Texterna berör ofta aktuella arrangemang på biblioteken eller händelser i omvärlden. Personalen ska även vara närvarande i Vardagsrummet för att diskutera och svara på frågor samt svara på mail som kommer

från användarna. Det finns för närvarande inget klart upprättat schema för vilka som ansvarar för dessa uppgifter.

Nedan visas en övergripande bild av hur arbetet med minabibliotek.se är uppdelat inom organisationen

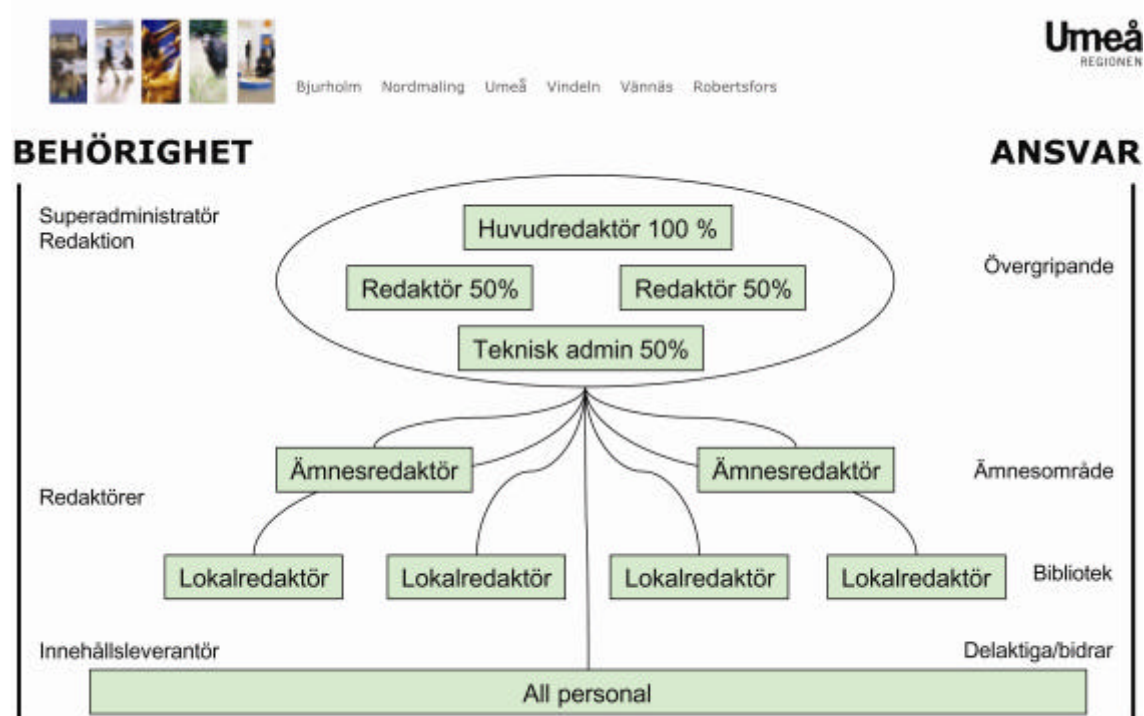

Bild 1. Fördelningen av arbetet med minabibliotek.se (Edebro Sikström 2007).

Vid besvarande av bibliotekariefrågor i Vardagsrummet finns bestämmelsen att personalen tydligt ska skriva under med sitt namn och sin befattning. Finns intresset att även på sin fritid vara aktiv i forum och då vara mer anonym är det möjligt att skaffa sig ett extra lånekort med ett privat alias.

För att underlätta arbetet och säkra att material produceras till webben har de olika biblioteken i regionen speciella ansvarsveckor. Under ansvarsveckan är målet att personalen på ansvarigt bibliotek sammanlagt bidrar med två kortare tips och två utförligare texter. Dessutom ska de vara extra aktiva med att sätta nyckelord och betyg.

Gällande publicering kan tips och informationstexter läggas ut direkt av lokalredaktörer medan längre texter ofta bearbetas av redaktionen. Även material som skickas in av användare redigeras, görs större ändringar sker detta alltid i en dialog med användaren.

När det gäller boktips, betyg och nyckelord är volymen viktig för att det ska bli kvalitet. För att snabbt komma upp i en stor kvantitet har därför personalen varit väldigt aktiv med att producera tips och sätta nyckelord. Förhoppningen är naturligtvis att även användarna ska bli mer aktiva med att lämna in bidrag.

något som framkommer tydligt är önskan om att webben ska bli en självklar del i verksamhetsplaneringen och i personalens vardagliga arbete. Att man på ett naturligt sätt i arbetet i det fysiska biblioteket även tänker på om det är möjligt att överföra det som görs där till webben. Förbereds t.ex. ett bokprat kan det även skrivas ner och läggas ut som ett tips på webbplatsen. Målet är att arbetet med minabibliotek.se och arbetet i det fysiska biblioteket ska samverka.

Webbplatsen har inte varit igång så länge än och redaktionen har många förslag på förbättringar av funktioner och nya funktioner. Särskilt Vardagsrummet kräver förbättringar för att bli mer inbjudande och lättanvänt. Användaravtalet är i vissa fall också ett hinder eftersom man måste vara 18 år för att godkänna det.

6.2 Redovisning av intervjuer med bibliotekarier

Inledningsvis i detta avsnitt presenteras våra informanter kort och därefter följer en redovisning av intervjuerna. Vi har valt att dela in redovisningen i två huvudteman; ett tema handlar om förhållandet till användarna och det andra om arbetet med minabibliotek.se. Dessa två huvudteman är vidare indelade i kategorier som berör olika aspekter av dessa teman. För att göra redovisningen mer levande och för att bättre belysa vissa utsagor har vi valt att i stor utsträckning citera våra informanter. I vissa citat har vi gjort mindre redigeringar då talspråk ibland innehåller märkliga formuleringar. Vi vill dock påpeka att vi inte gjort redigeringar som påverkar citatens innehåll.

6.2.1 Kort presentation av informanter

Då vi lovat våra intervjudeltagare anonymitet kommer vi inte att redovisa fakta om de enskilda personerna utan istället presenteras en kort sammanfattande beskrivning av dem. Personliga egenskaper som bakgrund, ålder och kön är heller inte relevant för vår undersökning utan det är informanternas utsagor som står i fokus.

Våra informanter har utbildat sig i Umeå eller i Borås och har alla jobbat olika länge på stadsbiblioteket. De har olika befattningar och arbetsuppgifter, både barn- och vuxensidan är representerade. När det gäller arbetet med minabibliotek.se så är två av våra informanter, som vi tidigare skrivit i metodkapitlet, inte engagerade i arbetet med webbplatsen. De övriga informanterna jobbar med webben på olika sätt. Några har tagit på sig lokalredaktöransvaret, någon är ansvarig för en ämnesgrupp. De flesta bidrar med egna texter och några är aktiva i Vardagsrummet.

Informanterna har svårt att ange exakt hur stor del av sin arbetstid de ägnar åt minabibliotek.se. Som vi skrivit tidigare är det sagt att varje bibliotek ska lägga 2,5 % av arbetstiden till webbplatsen, vilket motsvarar en timme i veckan per heltidstjänst. De flesta av intervjudeltagarna menar dock att de lägger ner mer tid än så. Det skiftar också över tid, i början på en ny termin är det många arrangemang som ska läggas ut, vilket kräver mer tid. Några nämner även att de fortfarande är lite ovana vid arbetssättet och att det därför nu i början tar lite extra lång tid.

De som är engagerade i arbetet med minabibliotek.se var alla positiva till projektet från början. Kommentarer till detta är att det är självklart att biblioteket ska finnas på webben eftersom många av användarna befinner sig där. Informanterna nämner att det tidigare var kaotiskt med alla olika bibliotekssidor i regionen så samarbetsprojektet mellan kommunerna var efterlängtat.

Det är intressant att höra hur bibliotekarierna själva beskriver minabibliotek.se. En beskrivning som nämns är att det framförallt är en inspirationssida där man kan få impuls till att läsa, se en film eller gå på ett arrangemang. En annan kallar webbplatsen den nya tidens bibliotekssida där katalogen är integrerad, personalens kompetens synliggörs och möjligheten finns att interagera med låntagarna. Någon beskriver minabibliotek.se som en möjlighet.

De bibliotekarier som inte arbetar aktivt med minabibliotek.se anser att det finns många positiva aspekter med sidan men tycker att det fokuseras för mycket på arbetet med webbplatsen och att det vanliga arbetet i det fysiska biblioteket kommer lite i skymundan. De menar även att det är en fråga om tidsbrist och att arbetet med webben tar tid från andra arbetsuppgifter. Då deras uttalanden inte tydligt skiljde sig från bibliotekariernas som arbetar med minabibliotek.se har vi valt att inte särskilja resultatet av intervjuerna med dessa bibliotekarier och de som är engagerade i arbetet med webbplatsen, utan redovisar deras uttalanden tillsammans.

6.2.2 Förhållandet till användarna

Användarna får i minabibliotek.se vara med och tycka till om medier i form av att sätta betyg, nyckelord och skriva boktips och andra texter som blir tillgängliga på webbplatsen. Hur förhåller sig bibliotekarierna till att användarna får vara med och bidra med information på bibliotekets webbplats? Tycker våra informanter att användarnas information är lika mycket värd som bibliotekariernas? Vi redovisar här bibliotekariernas åsikter i ett antal kategorier som berör olika aspekter av förhållandet till användarna.

6.2.2.1 Användarna som medskapare

Att användarna bjuds in att vara delaktiga och får vara medskapare till informationen på hemsidan ses främst som mycket positivt. Personalen står än så länge för merparten av det som läggs ut på sidan men informanterna anser det självklart att informationen som kommer från användarna är lika mycket värd som det som bibliotekarierna bidrar med och någon nämner även att det är mycket värdefullt med all input. ”Biblioteket ska ju vara ett samspel, det är ju inte vårt bibliotek”, säger en informant. Användarnas tips kan nog också i vissa fall nästan väga tyngre än personalens menar några informanter. Detta gäller enligt en informant speciellt på barnsidan där erfarenheten finns att barn hellre följer andra barns tips än tips från bibliotekarien. Men några informanter tror att det i allmänhet kanske kan vara lättare för användarna att relatera till vad andra användare skriver då bibliotekarier är styrda och kanske tänker på ett visst sätt t.ex. vid klassificering medan användarna kanske är mer öppna i sina tankar då de t.ex. sätter nyckelord.

... speciellt när det gäller att sätta ämnesord och det handlar om sådana ämnesord som inte finns normalt, där tror jag att vi har en enorm kapacitet hos läsarna. Vi blir lite sådär att man tänker i SAB-systemet, och klassificerar mer fyrkantigt. Men allmänheten, vanliga människor, tänker mer på olika håll. Man upplever alla böcker olika, därför tror jag att det är en jättebra grej. Det blir mer slumpmässigt, kanske det inte är vad vi tycker att det är men vem har svaret?

...vi är ju ändå ganska styrda, vi har ju ett helt annat tänkande när vi ser en bok än en som inte är bibliotekarie. Vi är ju miljöskadade höll jag på att säga. Så att dom kan tipsa eller skriva ämnesord, eller vad man nu ska ta för exempel, som kanske andra låntagare tar till sig på ett annat sätt än våra benämningar. Så det kan nog finnas ett värde i det.

Angående nyckelorden ses de generellt som något positivt, och någon nämner specifikt att det inte innebär ett hot mot yrkesrollen. Det ses inte heller som något stort problem att de ibland kan vara missvisande. Som citatet ovan säger är det subjektiva tolkningar som är svåra att värdera. Tycker man att ett nyckelord är helt tokigt menar en informant att man som bibliotekarie i så fall kanske kan lägga till ett ämnesord som balanserar. En annan informant föreslår att man kan ta upp det till diskussion i Vardagsrummet. Någon menar att när det kommer igång ordentligt med nyckelord så kommer udda ord som inte passar in troligen att försvinna i mängden. En informant påpekar i sammanhanget att nyckelorden ska ses som ett komplement till ämnesorden och att det är viktigt att bibliotekariernas sökverktyg finns kvar, annars hade det blivit kaos menar informanten.

En annan kommentar är att delaktigheten kan leda till att användarna i större grad känner att det är deras bibliotek. Biblioteket är ju skattefinansierat och finns till för medborgarna och därför är det klart att de ska få säga vad de tycker, säger en informant. Någon menar även att delaktigheten kan innebära att biblioteket upplevs som lite mer tillåtande.

Naturligtvis så är det så att dom inte ska känna att det här att det bara är bibliotekarier som har kommit med de här tipsen och det är så finkulturellt och det ska vara kvalitét och allting, utan att det blir mer tillåtande kanske. Nu tycker inte jag att vi har riktigt den attityden här, jag tycker vi har varit tillåtande redan innan men naturligtvis så blir det på ett annat sätt om dom har chans att vara just medskapande i det hela.

En annan aspekt som nämns är att användarna också besitter kunskap som inte bibliotekarierna har vilket kan tillvaratas på annat vis. Som en informant uttrycker: "Vi har kunskap men användarna har ju också stor kunskap." På webbplatsen kan den samlade kunskapen utnyttjas på ett bättre sätt.

Och naturligtvis blandningen av allmänhet och vi som personal gör ju att om det exempelvis kommer en medicinfråga så kan det ju dyka upp en låntagare som har läkarkompetens eller är sjukvårdskunnig som kan svara på ett mycket bättre sätt än vad vi kan. Vi kan hänvisa till våra böcker och källor sådär men de kan komma med väldigt konkreta saker. Nu vet jag inte om det har varit nåt sånt exempel än så länge men blandningen gör ju att det blir klockrent, det finns ju liksom alla där som kan hjälpas åt.

Då webbplatsen fortfarande är relativt ny är det ännu inte så stor volym på det som användarna skrivit, och informanterna har ännu inte direkt haft någon nytta i sitt arbete av det som användarna bidragit med.

När det gäller en eventuell skillnad i vad bibliotekarier och användare bidrar med för information sägs att tanken är att det egentligen inte ska vara någon skillnad. Men det nämns att man från bibliotekets sida jobbar mer medvetet med vad man vill lyfta fram och på så sätt även marknadsför biblioteket och dess tjänster och att personalens texter blir mer redaktionella medan användarna framförallt bidrar med sådant som går snabbare: nyckelord, betyg, och enklare tips.

De negativa aspekter som tas upp angående användarnas delaktighet är att det dykt upp inlägg i Vardagsrummet som inte varit helt passande och därför är det nödvändigt att biblioteket har en viss kontroll.

...det har ju redan nu dykt upp att man skapar grupper i Vardagsrummet som inte riktigt är helt rumsrena /.../det är här vi måste hålla kollen, att det måste finnas någon sorts redaktionell kontroll över det hela så att det inte spårar ur och blir sånt som vi inte vill stå för på vår webbsida.

De flesta av våra informanter har dock svårt att se något negativt med användarnas delaktighet.

...jag har inte stött på så mycket negativt än så länge. Där är ett övertramp som hänt men annars kan jag inte hitta på något som skulle vara negativt.

Jag har svårt att se något negativt med det. Det enda är väl att det blir ganska mycket jobb. Vissa bitar är ju helt fria; man kan sätta betyg, man kan gå in och kommentera. Men vi öppnar ju också för att man ska kunna skicka in boktips och texter och det genererar ju jobb, det måste ju redigeras och man måste hålla kontakter.

6.2.2.2 Ny användarsyn?

En informant menar att minabibliotek.se kan sägas innebära en mer demokratisk användarsyn. Möjligheten att användarna kan sätta egna nyckelord, något som varit en typisk bibliotekarieuppgift, kan innebära att förhållandet mellan användare och bibliotekarie blir mer jämlikt, menar samma informant.

Det finns även uppfattningen att minabibliotek.se inte innebär någon ny användarsyn utan att biblioteket alltid velat nå alla användare. En av informanterna menar att för dem på barnavdelningen innebär minabibliotek.se inte en ny syn på användarna eftersom de alltid velat ha med användarna i verksamheten och säger att ”det passar som handen i handsken för vår verksamhet och hur vi ser på våra användare.”

Någon menar att det är något nytt att de nu möter användarna via webben men att användarsynen egentligen inte har ändrats och att de i det fysiska biblioteket också arbetar med att ha en dialog med användarna.

...egentligen så har man ju haft det här förhållningssättet hela tiden med folk som kommer in och den dialog man för. Så det är nog bara det att den verksamheten och det tänkandet möter det här nya, att folk gör både mer vanliga ärenden och lever sitt liv mer på webben på ett annat sätt som inte ens fanns i tanken hos folk för 5-10 år sen. Så man har liksom bara flyttat över den delen av biblioteket till det virtuella egentligen.

En informant menar att en grund till att de har genomfört projektet är för att de tror att biblioteksanvändarnas beteende har ändrats och att de vill möta ett nytt behov som de tror finns. En annan informant uttrycker att det är ganska självklart att de ska finnas på webben eftersom det är där många befinner sig. Några påpekar även att webben är en stor möjlighet för funktionshindrade som kanske inte kan ta sig till biblioteket och för folk i glesbygden som har långt till närmsta bibliotek, de kan nu vara delaktiga i biblioteket hemifrån.

6.2.2.3 Interaktion med användarna

Gällande frågan hur interaktionen fungerar hittills på webbplatsen så är det tydligt att allt fortfarande är nytt och att det inte riktigt kommit igång än. En informant menar dock att även om det inte sker i stor skala så sker det ändå en interaktion mellan bibliotekarier och användare och att på webben kan den interaktionen ske på en mer jämlik nivå.

...och så får man en dialog där med en låntagare som jag naturligtvis skulle kunna ha på samma sätt i biblioteket men nu kan jag göra det utifrån hans villkor. Som det var i det här fallet att en låntagare var intresserad av något specifikt. Istället för att komma hit och ställa sig i kö och ha tur att träffa just mig där nere så kan jag bemöta honom och vi kan diskutera det på webben.

Förhoppningsvis kan det ju vara ett avdramatiserat sätt på nåt sätt att man inte har de här stora diskarna emellan sig utan att det förhoppningsvis blir på en jämnare nivå.

Det nämns att det kommer att ta tid innan webbplatsen har funnit sin form och kanske visar det sig att Vardagsrummet inte är det mest lämpliga sättet för att skapa en dialog menar någon, kanske ska de istället satsa på en chattjänst. Det är något som får utvärderas i ett senare skede säger samma informant.

Även om den direkta interaktionen mellan användare och bibliotekarier i form av frågor och diskussioner i Vardagsrummet inte riktigt har kommit igång menar dock en informant att möjligheten att sätta nyckelord och betyg gör att det sker en interaktion med biblioteket och på så vis även indirekt med bibliotekarierna.

Att personalens medverkan är viktig för att få igång interaktionen påpekas också och det är därför viktigt att personalen är aktiv och synlig på webbplatsen. Som en informant uttrycker det: ”För det vill ju till liksom att om man nu tar initiativ och går in på webbplatsen för att interagera då måste ju personalen finnas där också.” Någon nämner att alla inte riktigt har lärt sig att arbeta på det nya sättet än och att varit lite trögt att få igång personalens aktivitet i Vardagsrummet.

6.2.2.4 Läsfrämjande verkan/ökar intresset för bibliotekets tjänster

Någon menar att webbplatsens medskapande funktioner kan öka intresset för litteratur. Det nämns även att webbplatsen kan fungera som inspiration, en plats där man kan få lust till att läsa, se en film eller besöka ett av bibliotekens arrangemang. Någon säger att minabibliotek.se är lite som ett skyltfönster där bibliotekets verksamhet visas upp, vilket kan locka användare. På barnsidan driver biblioteket en läseklubb med barn och läseklubben ska även öppna en grupp i Vardagsrummet där de kan fortsätta att diskutera.

6.2.3 Arbetet med minabibliotek.se

Här redovisar vi intervjudeltagarnas svar på olika aspekter som har med arbetet med webbplatsen att göra.

6.2.3.1 Yrkesrollen på webben

När informanterna får frågan hur de skulle definiera bibliotekariens yrkesroll är det tydligt att rollen är väldigt komplex och rymmer mycket. Bland annat nämns informations- och läsvägledning samt lässtimulans som viktiga uppgifter i bibliotekarirollen. Alla dessa roller kan även användas på webben menar en informant. Dock anser samma informant att det på webbplatsen än så länge är lättast att arbeta med inspirerande insatser men tror att det även finns stor potential för den informationsvägledande biten och att de bara inte har hittat formerna för det än.

Några menar att rollen i det virtuella biblioteket inte skiljer sig från rollen i det fysiska biblioteket. En tycker att rollerna istället kompletterar varandra, att det endast är olika sätt att uttrycka samma sak på. En annan informant menar också att arbetet på webben egentligen är samma sak som i det fysiska biblioteket: att svara på frågor, tipsa och informera.

Alltså man skriver ju, det gör man ju inte i vanliga fall. Så det är klart, det är ju nånting nytt. Men jag ser det ju så himla mycket som bara en förlängning, ett annat forum för det här vanliga som vi gör, det är inte så stor skillnad.

...men sen är det ju som i det vanliga traditionella biblioteksarbetet där det finns så mycket olika uppgifter och olika roller man kan ta på sig och samma sak kan man göra på webben.

...på ett sätt är det ett nytt medium kan man ju säga i och med att vi skriver boktips på webben. Men man kanske ändå har haft den rollen i ens roll. Nej, jag vet inte om jag tror att det har blivit någon skillnad utan det är mer formen.

Någon liknar bibliotekariens roll vid att vara ett bollplank, att kunna möta alla användare på lika villkor oavsett vilken nivå personen befinner sig på. Informanten menar att på webben kan de bland annat genom att publicera inspirerande texter, vara ett bollplank i förväg.

Den mest framträdande nya arbetsuppgiften i och med arbetet med minabibliotek.se är att skriva olika typer av texter som publiceras på webben.

...så för dom som tycker att det är kul att skriva så blir det en sporre och ett sätt att man får uttrycka sig som inte har funnit i biblioteks-, som inte riktigt har rymts i våra arbetsuppgifter tidigare på samma sätt.

Andra konkreta nya arbetsuppgifter som har tillkommit är att bevaka och vara delaktig i forumen i Vardagsrummet. För dem som är lokalredaktörer ingår även att hjälpa till att lägga ut andras texter.

Flera informanter menar att skrivandet gör att bibliotekariernas personliga intressen kan användas på ett annat sätt, det är möjligt att skriva om det man tycker är intressant och man kan lyfta fram sina specialkompetenser.

...nu kan jag plocka fram mina personliga intressen och använda dom på ett annat sätt. Det är ingen som bestämmer vad jag skriver ett tips om.

Ja, jag har ju en annan möjlighet att komma till min rätt om jag är aktiv och tar tag i det. Jag kan ju skriva vad jag vill, det kan jag ju faktiskt göra, det kunde jag ju inte förut.

En skillnad som flera informanter nämner angående rollen i det fysiska biblioteket jämfört med i det virtuella är att man blir personligare i sin framtoning på webben. Inläggen i Vardagsrummet och texterna som skrivs är personliga och inte så formella. Det är en mer avslappnad känsla. I Vardagsrummet är det möjligt att på sin personliga sida bland annat lägga ut en presentation av sig själv och vad man läser. En informant som är aktiv i Vardagsrummet menar att i och med detta lämnar man ut mer av sig själv på webben än man kanske gör i det fysiska biblioteket. Just detta att inte skriva så formellt utan även ta med personliga tankar tycker en av informanterna är en stor förändring. Informanten menar att man är van med BTJs sambindningslistor som är mer objektiva och därför känns det ovant att skriva boktips på ett personligt sätt.

Att skriva och tipsa på webben kan även leda till att förhållandet till användarna blir personligare. Eftersom man är mer utelämnande och det syns vem som skrivit vilket tips finns möjligheten att användarna kanske hittar sin favoritbibliotekarie som de vet har samma smak och intressen och därför bättre kan tipsa om böcker som passar en själv.

... just det där att man kanske om det nu skulle vara så att någon läser mina tips och läser någon av böckerna jag tipsat om och man märker att den här personen har lite samma smak som jag. Då är det ju mycket lättare om man kommer in i biblioteket och ser mig där nere att men du jag har läst det du har läst och gillar det du har tipsat om. Har du nåt annat? Det kanske blir mer personligt helt klart.

Angående fördelningen av arbetet menar en informant att det inte går att kräva att alla tycker att det är jätteroligt att arbeta på det här sättet. Men alla har chansen att vara med och sen kan man lägga sig på olika nivåer, de flesta kan skriva boktips men alla kanske till exempel inte känner att de kan publicera mer utförliga texter. Då är det smartast att dela upp uppgifterna inom enheterna. Alla bidrar på något sätt till den totala verksamheten.

Gällande frågan hur informanterna tydliggör att de är bibliotekarier på webben tas det upp att det är viktigt att det syns att man är personal och i sin yrkesroll när man skriver och svarar på frågor. När det gäller deltagande i forum menar en informant att de fortfarande inte riktigt har funnit en lösning på hur man ska presentera sig där. Svarar man på en ren fråga bör man skriva under att man är personal men det verkar fortfarande finnas en osäkerhet i detta. En anledning menar informanten är att de är flera inblandade bibliotek, vilket gör det svårare att enas om ett beslut. Våra intervjudeltagare har löst detta på olika sätt. En använder endast sitt vanliga namn, vilket är kopplat till den personliga presentationen där det även framgår att informanten är bibliotekarie. Detta är en tydlig markering från informantens sida som tycker det blir otydligt att veta om man uttalar sig som yrkesperson eller privatperson under ett privat alias. En annan informant har istället valt att även ha ett privat alias men menar att det kan vara svårt att hålla isär sina roller.

...däremot har vi diskuterat det här; vem är jag i minabibliotek? Är jag bibliotekarie, användare, privatperson? Det här med när vi sätter betyg på böcker, vem är vi då? Nu har jag gjort som många andra har gjort, jag har mitt eget privata lånekort där jag är mer anonym, sen har jag mitt arbetskort när jag är bibliotekarie, men jag är inte riktigt klar på hur jag ska göra.

6.2.3.2 Koppling mellan det virtuella biblioteket och det fysiska biblioteket

Informanterna tar även upp det som framkom under intervjuerna med bibliotekschefen och huvudredaktören, nämligen att webben inte är något som står för sig själv utan att det ska hänga ihop med den traditionella biblioteksverksamheten. Det som görs i det fysiska biblioteket kan även synliggöras på webben. På samma sätt kan även det som ligger på webben användas i arbetet i det fysiska biblioteket.

Om jag står i informationsdisken och svarar på frågor och får kanske en fråga att utreda nånting i ett ämne/.../ då kan jag skriva ner det och lägga ut det på webben också. Jag gör en utställning om något tema, då skriver jag ner de tipsen och lägger ut dem på webben. Det är ju inte bara något som läggs ovanpå det man redan har. Och sen tvärtom att man kan använda det som finns på webben för att t.ex. göra en utställning...

Små grejer man gör kan man ju liksom göra så mycket mer av på ett väldigt enkelt sätt. Oftast tycker jag att vara bibliotekarie det är att man lägger ner jättemycket jobb på kanske en, två punktinsatser och sen försvinner det liksom bara. Nu kan man ju liksom jobba vidare.

Under avsnittet *förhållandet till användarna* redovisades åsikter angående om minabibliotek.se innebär en ny användarsyn. Något som en informant betonar är vikten av att förhållningssättet gentemot användarna som finns på webben även måste finnas i hela verksamheten.

Det är klart att det blir ju en förändring av det (användarsynen, vår kommentar) på något sätt. Sen gäller det ju att det genomsyrar hela biblioteket också så att det inte bara är via webben vi har ett visst användarsätt /.../ det måste bakas samman och bli nåt gemensamt för hela synsättet.

6.2.3.3 Utveckling av kompetenser

Angående vilka kompetenser som är viktiga i arbetet med minabibliotek.se nämns huvudsakligen journalistiska kompetenser som att kunna uttrycka sig i skrift på ett tilltalande sätt. Flera informanter berättar att de tycker att det är mycket bra att huvudredaktören är journalist och att de kompletterar varandra bra. Det är lätt att kanske skriva på ett "bibliotekariskt" sätt som kanske inte är så tydligt för allmänheten. Huvudredaktören fungerar därför, som tidigare nämnts, som ett stöd för bibliotekspersonalen när det gäller att skriva texter, vilket nämns som positivt. Någon uttrycker det: "Det är intressant, för man saknade ju inte en journalist för 10 år sen." Andra kompetenser som framkommer i intervjuerna är att det är fördelaktigt att ha viss teknisk kompetens och kunna handskas med datorer. I och för sig hjälper lokalredaktörerna och webbredaktionen till med att lägga ut material på webben så alla behöver egentligen inte kunna det tekniska men självklart kan det vara en fördel att behärska tekniken.

Under intervjuerna framkom det att minabibliotek.se inte bara är en interaktionsplats för bibliotekarier och användare utan även möjliggör interaktion bibliotekarier sinsemellan. Biblioteken i regionen är utspridda på ett stort geografiskt område och att diskutera med

varandra på sidan är ett sätt att hålla kontakt med varandra och utbyta information. En informant menar att hon redan haft stor användning av vad andra bibliotekarier lagt ut på webbplatsen. Webbplatsen möjliggör att bibliotekarierna kan utnyttja varandras kompetenser och på så sätt även utveckla sina egna kompetenser. Genom webbplatsen utnyttjas den sammanlagda kompetensen som finns bland personalen bättre, vilket även gynnar användarna.

Och en av i alla fall mina grundtankar är att säg att vi är 150 personer och vi har alla våra olika kompetenser, intressen, kunskaper, vad man är intresserad av och vad man råkat snubbla över. Och så kommer jag till ett bibliotek, det är en person som står i disken och jag frågar om nånting. Den personen kanske inte alls har kunskap om den frågan. Visst kan man ge något svar, det ingår ju i jobbet men man kanske inte kan ge ett jättebra svar. Men har man tillgång till alla de här 150 personerna då är det ju mycket större chans att man som besökare får det man behöver. Och det är dit jag vill komma lite grann, att vi ska utnyttja all kompetensen.

6.2.3.4 ”Släppa kontrollen”

Som vi presenterat i kapitel fem talas det i diskussionen om Bibliotek 2.0 om att Bibliotek 2.0 innebär att bibliotekarierna måste ”släppa kontrollen”. Våra informanter tolkar detta lite olika. Någon instämmer med att en viss kontroll släpps genom att låntagarna bjuds in och får vara delaktiga. Att användarna får sätta nyckelord nämns som ett exempel på att kontrollen släpps. Informanterna upplever det dock inte som något problem att denna kontroll släpps.

De flesta informanterna tycker dock inte att de släpper någon kontroll. Någon upplever den ökade delaktigheten istället som utvecklande och menar att kontrollen fortfarande finns kvar. Nyckelorden innebär inte att bibliotekariernas ämnesord försvinner utan de fungerar mer som ett komplement. Biblioteket har som tidigare nämnts även kontroll genom att de kan ta bort eventuella kränkande inlägg i Vardagsrummet.

Så det känns inte som om vi släpper kontrollen det känns ju snarare som att vi släpper in låntagarna. Och det blir ju inte mycket av det här 2.0 om vi inte gör det utan vi måste ju välkomna dem med öppna armar och hoppas att de vill vara med helt enkelt. För annars sitter vi ju bara där och skriver för varandra. Så att det känns inte som om vi tappar någon kontroll utan det känns väl som ett mervärde att fler kan bidra helt klart.

6.2.3.5 Hot mot yrkesrollen?

I Bibliotek 2.0-diskussionen nämns även att Bibliotek 2.0 kan innebära ett hot mot yrkesrollen, dels genom att användarna släpps in och dels genom att den nya tekniken gör att andra yrkesgrupper behövs på biblioteket. Att detta skulle utgöra ett hot håller informanterna inte med om. Aspekter som tas upp är att det genom minabibliotek.se tvärtom är lättare att synliggöra deras bibliotekariekunskaper.

Det är mycket enklare, vi har ju mycket större möjlighet att faktiskt visa upp vår yrkeskunskap på webben än om vi står bakom en informationsdisk. Visst vi kan skylta med lite böcker och ge tips till de här som kommer fram men de är ju bara en bråkdel. Tänk vad mycket kunskap vi har som aldrig någon frågar efter, på webben kan vi visa upp det om vi vill.

Nej, jag ser snarare att yrkesrollen kan stärkas i det här. Dels att vi får ytterligare en möjlighet att bidra med det vi kan i form av boktips och artiklar. Sen om de här grupperna och diskussionsforumen

kommer igång på allvar så får vi ju forumet till att förmedla vår kunskap och att den kommer ut på den vägen.

Andra kompetenser har alltid behövts på bibliotek så det är inte något nytt och innebär inte heller att bibliotekarien inte längre behövs menar någon.

Förr var det ju så att vi behövde dramapedagoger, andra yrkesgrupper har alltid behövts. För att utvecklas så måste man ju ha olika kunskap. Men bibliotekarien är ju enormt viktig på biblioteket naturligtvis för litteratur och informationssökning och allt det här, det är jätteviktigt. Så jag tror inte att det är något hot, snarare tvärtom, jag tror att det är så här vi kan överleva.

Någon menar att biblioteket förändras hela tiden och beroende på hur framtidens bibliotek kommer att se ut och vilken funktion det ska ha blir olika kompetenser viktiga. Inom andra yrkeskategorier sker också förändringar kontinuerligt så det är inget som är konstigt eller speciellt för bibliotekaryrket, anser en informant.

En annan aspekt som tas upp är att förhållandet mellan bibliotekarier och biblioteksassistenter blivit jämnare i och med arbetet med minabibliotek.se. Det är inte bara bibliotekarier och användare som bidrar utan även biblioteksassistenterna får möjlighet att träda fram.

7 Analys

Vi har i analyskapitlet valt att följa samma uppdelning som i resultatredovisningen, dvs. två huvudteman: *förhållandet till användarna* samt *arbetet med minabibliotek.se*. I en första analysnivå kommer vi att koppla vårt intervjumaterial till dels den litteraturstudie som gjorts kring begreppet Bibliotek 2.0, bibliotekariens kompetens och kunskap samt bibliotekarierollen och den tekniska utvecklingen och dels till vad som framkommer i den svenska diskussionen kring Bibliotek 2.0 angående bibliotekarierollen, vilket vi har redovisat i kapitel fem.

Nästa steg är att använda våra teoretiska utgångspunkter, Klassons modeller och Øroms bibliotekarieidentiteter, för att syna vårt intervjumaterial med hjälp av dessa modeller. Vi vill belysa vilken/vilka roll/roller bibliotekarierna har i arbetet med minabibliotek.se och är därför intresserade av att undersöka om det går att urskilja några av Klassons roller och Øroms identiteter i vårt material. Är det möjligt att t.ex. se inslag av kulturförmedlaridentiteten eller marknadsmodellen i det våra informanter uttrycker?

Som vi nämnde i teoriavsnittet belyser Klassons modeller relationen gentemot användarna och sätts inom en teoretisk ram. Vi finner det därför passande att diskutera det som framkommit under temat *förhållandet till användarna* utifrån hennes modeller. Øroms bibliotekarieidentiteter sätts i ett mer praxisnära sammanhang och vi kommer därför att diskutera materialet i temat *arbetet med minabibliotek.se* utifrån dessa.

I det avslutande avsnittet i kapitlet gör vi en kort analys av styrdokumentet för minabiblioteks.se. Detta för att syna vilka tankar och visioner som ligger bakom projektet vilka vi sedan kopplar till en Bibliotek 2.0-kontext samt betydelsen för bibliotekarierollen.

7.1 Förhållandet till användarna

I den diskussion som förekommer i den svenska biblioteksvärlden, vilken presenterats i kapitel fem, har vi redovisat vad olika röster menar att ett Bibliotek 2.0-tänkande kan komma att innebära för bibliotekarierollen. I diskussionen nämns att bibliotekarierna med det nya sättet att arbeta på kan och bör ta fasta på användarnas kunskap på ett annat sätt än vad som tidigare gjorts. Det lyfts fram att bibliotekarierna inte är experter på allt och att användarna tillsammans besitter en bred kompetens som bör nyttjas i större utsträckning. Denna aspekt kan även ses i vårt intervjumaterial där en informant menar att det är positivt att alla nu kan hjälpas åt på annat vis än tidigare, där blandningen av kunskap från dels bibliotekarierna och dels från allmänheten i hög grad är värdefull. Våra informanter nämner även att användarna troligen tänker på annat och "friare" vis när de

sätter nyckelord eller skriver boktips än vad bibliotekarier gör och att det i detta finns ett värde. I våra informanternas resonemang samt i de argument som dryftas i den presenterade diskussionen kring Bibliotek 2.0 om att tillvarata den kunskap som finns bland användarna, kan vi skönja idéer om att utnyttja den kollektiva intelligensen, vilken enligt Giger (2006, s.29) är en av grundstenarna i Webb 2.0 och som Habib (2006, s.229) menar ingår i definitionen av Bibliotek 2.0. O'Reilly (2005) menar i likhet med Habib och Giger att det som är huvudpunkten i Webb 2.0, som Bibliotek 2.0 är en del av, är att utnyttja den kollektiva intelligensen bland webbanvändarna.

I diskussionen om Bibliotek 2.0 talar Giger (2007) om att Bibliotek 2.0 innebär en destabilisering av rollerna i biblioteket och att de typiska bibliotekarie- och kundrollerna inte längre är så fasta i enskilda situationer. Den aspekten framkommer även i vårt intervjumaterial där en informant menar att minabibliotek.se kan sägas innebära en mer demokratisk användarsyn och att webbplatsen bidrar till att förhållandet mellan bibliotekarier och användare blir mer jämlikt. En grund till detta, menar några informanter, är möjligheten för användarna att sätta nyckelord, något som länge setts som en typisk bibliotekarieuppgift. Våra informanter påpekar även att biblioteket finns till för användarna. De nämner att interaktionen med användarna kan ske på en jämlikare nivå på webben, då bibliotekarien inte står bakom en stor disk. Bibliotekarierna blir tillgängliga på ett annat vis i det virtuella rummet än i det fysiska på så sätt att det inte behövs ett personligt möte för att interagera. Minabibliotek.se skapar förutsättningar för möte med bibliotekarierna på ett mer avdramatiserat vis då användarna inte behöver ta sig till biblioteket vilket även kan mana till möte med nya användare.

Även Maness (2006) menar att rollgränserna i och med Bibliotek 2.0, kan komma att suddas ut, då både användare och bibliotekarier bidrar med och använder information. Flera av våra informanter nämner att den information som användarna bidrar med fyller en viktig roll för att skapa jämlikhet mellan bibliotekarier och användare. En informant påpekar även att den information som kommer från användarna i vissa fall kan väga tyngre då den kan vara lättare att relatera till än bibliotekariernas. Detta gäller speciellt nyckelorden men även boktips där en informant menar att bibliotekarierna kan vara "miljöskadade" i sina benämningar och sitt sätt att uttrycka sig. I den diskussion vi studerat fann vi uttalanden av Giger (2007), som menar att Bibliotek 2.0 inte ersätter något annat utan snarare handlar det om att specialistkunskapen hos bibliotekarierna möter kundens/användarens kunskaper. En informant påpekar just att nyckelorden skall ses som ett komplement till de traditionella ämnesorden.

Medan Giger (2007) menar att bibliotekarien fortfarande är specialist men att det innebär en destabilisering av rollerna tolkar vi Erikssons uttalande i *Biblioteksbladet* (Björnberg 2007a, s.21) som att bibliotekariernas expertkunnande tonas ner i förhållande till användarnas kunskap. En informant påpekar just denna aspekt av att användarna i vissa fall besitter en högre kunskap än bibliotekarierna inom vissa ämnesområden och att minabibliotek.se utgör ett bra forum för att även användarna kan hjälpa varandra. Huruvida man ska se detta som en reducering av bibliotekarierna som experter är enligt vår mening en irrelevant diskussion eftersom bibliotekariernas centrala kunskap inte direkt vilar i något specifikt ämneskunnande utan snarare i återfinnandet av denna.

En del av den kritik som riktas mot Bibliotek 2.0-fenomenet består i att det ständigt poängteras att användarna står i centrum för utformandet av bibliotekets tjänster vilket många menar att de redan gör, biblioteksverksamheten är redan starkt användarcentrerad och därför är det inget nytt. Några av våra informanter menar att minabibliotek.se inte innebär en ny användarsyn eftersom biblioteket alltid velat nå ut till alla användare. Det har alltid funnits mer eller mindre prioriterade grupper men biblioteket som funktion i samhället skall finnas för alla människor. Minabibliotek.se blir snarare, enligt oss, ett förtydligande av den redan rådande användarsynen. En av våra informanter menar att vad som är nytt med minabibliotek.se ur en användarsynpunkt, är att bibliotekarierna nu möter användarna på webben. En annan poängterar att det är samma syn på bibliotekets användare som alltid funnits men att biblioteket idag får anpassa sig till det vardagsliv folk lever med webben på annat vis och att biblioteket även måste finnas där människor befinner sig.

7.1.1 Sammanfattande reflektioner

Gemensamt för de olika definitionerna av Bibliotek 2.0 är att användardeltagandet är det centrala. Vi kan i vårt material se att förhållandet till användarna förtydligas i arbetet med minabibliotek.se. Minabibliotek.se har inte varit i funktion tillräckligt länge för att man skall kunna göra en utvärdering kring hur förhållandet till användarna har utvecklats men våra informanter menar att den ger möjlighet till att skapa mer delaktighet. Dock menar våra informanter vidare att detta inte är en ny användarsyn utan det är snarare ett förtydligande av den rådande användarsynen. Tankarna kring Bibliotek 2.0 utgör kanske snarare tydligare riktlinjer för hur förhållandet till användarna kan stärkas och på så vis blir det lättare för bibliotekarierna att utforma sitt arbete i relation till användarna.

Vidare handlar Bibliotek 2.0 om att serva användarna bättre och anpassa bibliotekets tjänster till användarnas förändrade behov. Webbplatsen är en teknisk lösning på förändrade behov. De flesta av våra informanter ser dock inte anpassningen som en förändrad användarsyn utan menar att de alltid velat nå alla användare. De nya tjänsterna, som att användarna nu kan producera kunskap på bibliotekets webbplats genom bland annat boktips och nyckelord, innebär dock en förändring. Bibliotekarierna står inte ensamma för den information som läggs ut på webbplatsen, vilket är nytt, utan nu släpps även användarna in och deras kunskap ska ses som lika viktig som bibliotekariernas.

Det nämns i diskussionen att rollgränserna kan komma att suddas ut inom ett Bibliotek 2.0-perspektiv, då både användare och bibliotekarier bidrar med information. Att användarna på minabibliotek.se ges möjlighet att bidra med information och att en bibliotekarie kan ha nytta av en användares expertkunskaper kan kanske tolkas som att rollgränserna blir otydliga. Ingen av våra informanter nämner detta specifikt men dock nämner de att förhållandet mellan bibliotekarier och användare blir mer jämlikt då användarna blir medskapare.

7.1.2 Kopplingar till Maj Klassons modeller

I resonemanget kring användarnas medskapande kan tydliga likheter med Klassons dialog- eller samarbetsmodell ses. I denna modell finns det ett du-du-förhållande mellan bibliotekarien och användaren och kommunikationen dem emellan ses som ett samarbete då bådadas kunskap och erfarenhet kan komma till användning (Klasson 1996, s.18-19). Våra informanter anser att det användarna bidrar med är mycket värdefullt och att biblioteket vinner mycket på att ta emot denna kunskap. En informant uttrycker det ”Vi har kunskap men användarna har ju också stor kunskap. ”

När det gäller den interaktion som möjliggörs på minabibliotek.se syns också klara kopplingar till dialog- eller samarbetsmodellen. Klasson (1996, s.18-19) menar att i dialog- eller samarbetsmodellen är värdebasen kommunikationen, vilket stämmer bra med den interaktion som, om än i liten skala, sker på webbplatsen. En informant anser att interaktionen mellan bibliotekarierna och användare kan ske på en mer jämlik nivå på webben och detta överensstämmer med det du-du-förhållandet som Klasson menar kännetecknar dialog- eller samarbetsmodellen. Du-du-förhållande bygger även på att användaren kan precisera sina önskemål klart och tydligt och sedan få hjälp av bibliotekarien.

Att användarna släpps in och får vara medskapare till informationen på bibliotekets webbplats står i kontrastförhållande till Klassons förmyndarmodell där värnandet om den goda kulturen har sina rötter. Inom denna modell återfinns tanken om att bilda folket och att bibliotekarierna har kunskaperna om att värdera kultur bättre än andra. På minabibliotek.se uppmuntras användarna att sätta betyg på medier, skriva boktips samt att sätta nyckelord vilket går helt emot den ideologi som man återfinner inom denna modell. Dock förmedlas flest boktips fortfarande av bibliotekets personal och de har fortfarande möjlighet att verka bildande.

Maj Klasson lyfter i sin beskrivning av modellerna även fram perspektiven på folkbildning. Den tanke som går att spåra i såväl ett Bibliotek 2.0 perspektiv som i de bakomliggande tankarna för minabibliotek.se är att folkbildning är något individuellt och viljan är att varje enskild person ska forma sin egen kunskap.

Informanternas uttalanden handlar även om att minabibliotek.se möter ett behov som biblioteket tror finns hos användarna samt att biblioteket ska finnas på webben eftersom det är där användarna finns, vilket kan jämföras med Maj Klassons marknadsmodell. Klasson skriver att samhällsförändringar skapar nya behov och att det krävs anpassning för att tillgodose dessa (Klasson et al. 1997, s.15). Marknadsmodellen innebär en mer serviceinriktad bibliotekariroll där bibliotekariens värdebas är mindre synlig. Bibliotekarien ses som objekt medan användaren tolkar målen för verksamheten och är subjekt. Av vad som framgår i diskussionen om Bibliotek 2.0 och vad vi fått fram av våra informanter så försvinner inte bibliotekariernas värdebas utan bibliotekarierna är fortfarande experter inom sitt område att tillhandahålla och förmedla information och kultur och användarnas deltagande är ett komplement till den kunskap som redan finns hos bibliotekarierna. Nyckelorden ska som tidigare nämnts, inte ses som ersättande av de vanliga ämnesorden, utan som ett komplement. Här får bibliotekarierna fortsatt möjlighet att bidra med sitt expertkunnande samtidigt som användarna får möjlighet att bidra med andra aspekter.

7.1.2.1 Reflektioner till kopplingarna mellan förhållandet till användarna och Maj

Klassons modeller

Maj Klassons modeller speglar förhållandet till såväl bildningsideal som syn på användaren och vi tycker i vårt intervjumaterial att synen på användaren har en stark förankring i ett du-du-förhållande som kännetecknar dialog- och samarbetsmodellen. Det eftersträvas en tydligare interaktion med användarna och viljan att skapa ett bibliotek som bygger på ett jämlikt förhållande mellan bibliotekarier och användare ligger till grund för deras uppfattningar om hur de vill verka i sitt yrke. Den användarsyn som redan finns i det fysiska biblioteket kan genom minabibliotek.se förstärkas och förtydligas och utvecklas och webben har blivit ett nytt sätt för biblioteket att kommunicera denna vilja och önskan utåt. Klassons förmyndarmodell känns något förlegad tankemässigt men viljan att verka kulturförmedlande är fortfarande en stark värdebas hos bibliotekarierna.

Även marknadsmodellen känns påtaglig i arbetet med minabibliotek.se då det är en anpassning till nya behov och användarnas inflytande på bibliotekets tjänster är i fokus. Inom denna modell intar bibliotekarierna ett förhållande till användarna i form av kunder. I ett Bibliotek 2.0-tänkande är detta perspektiv dock inte utgångspunkten utan det handlar snarare om att skapa en relation mellan användare och bibliotekarier som bygger på jämlik interaktion där användarna får vara medskapare i bibliotekets tjänster. Bibliotekarierollen formas naturligtvis av vilket perspektiv man antar på användarna. Nyckelorden har tagits upp av flera av våra av våra informanter som ett viktigt steg i att låta användarna vara med och producera kunskap som förmedlas via bibliotekets webbplats. Detta ses som en viktig och positiv utveckling av det traditionella ämnesordssystemet där nyckelorden kan verka som ett komplement till tidigare kunskapsorganisation.

Vidare handlar marknadsmodellen om att bibliotekariernas roll anpassas till de samhällsförändringar som sker eftersom biblioteket måste anpassa sig till de krav som finns hos folket för att kunna verka demokratiskt idag. Det handlar även om att möta ett format som användarna är vana vid. Kundperspektivet, menar vi, ger dessutom en möjlighet för bibliotekarierna att forma kunskap kring vad användarna vill ha och vad som krävs för att möta framtida informationsbehov.

7.2 Arbetet med minabibliotek.se

Enligt våra informanter kan webbplatsen innebära att förhållandet till användarna blir personligare på så vis att när de skriver på webben blir det mer intimt då de ibland lämnar ut mer av sig själv än i arbetet i det fysiska biblioteket. Informanterna påpekar att de boktips de ger speglar deras personliga val och tycke. Texterna som publiceras ska vara tilltalande att läsa på webben och därtill kommer även bibliotekariernas uttryckssätt in vilket vi menar personifierar bibliotekarierna ytterligare. Eftersom det är synligt vem som skrivit vilket tips eller text finns möjligheten att användarna kanske hittar sin favoritbibliotekarie som de vet har samma smak och intressen och därför bättre kan tipsa om böcker som passar en själv. Den aspekten tas även upp i diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen där en representant för Stockholms stadsbibliotek

också pekar på att det är lätt att visa och ta del av kunskap på webben och detta möjliggör för användarna att se vilka specialkunskaper olika bibliotekarier har och utifrån det välja vem man vill ha kontakt med (Andersson i Ekström 2007).

I den rådande diskussionen kring Bibliotek 2.0 sägs det även att bibliotekarierna på webben har större möjlighet att utnyttja sina specialkunskaper då de kan skriva om saker de är intresserade av (Harnesk 2006, s.15). Detta är något som flera av våra informanter håller med om. En informant uttrycker detta väldigt tydligt: ”Jag kan ju skriva vad jag vill, det kan jag ju faktiskt göra, det kunde jag ju inte förut.” Detta innebär en stor förändring och en av våra informanter nämner även att det var ovant att helt plötsligt vara mer personlig. Även i Berner och Kusters (2007, s.30) undersökning diskuterade bibliotekariens mer personliga roll. De fann i sin studie uppfattningen att bibliotekariens yrkesroll i och med Bibliotek 2.0 blir mer individualiserad då bibliotekarien framträder mer personligen, t.ex. i boktips.

I kapitlet om diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen såg vi även uppfattningen att bibliotekariens yrkesroll inte direkt påverkas av Bibliotek 2.0 utan att bibliotekariens centrala arbetsuppgifter kvarstår men att forumet ändras (Berner och Kuster 2007, s.41). Även Giger (2007) menar att i Bibliotek 2.0 fungerar Internet som ett nytt biblioteksrum där bibliotekariernas uppgift är densamma som i det fysiska biblioteket. Flera av våra informanter uttrycker samma sak och menar att arbetet med webben inte skiljer sig så mycket från arbetet i det fysiska biblioteket förutom att de har den nya uppgiften att skriva. Någon uttrycker det som att man kan ha olika uppgifter och roller såväl i biblioteket som på webben. Webben ses som en förlängning av det arbete som utförs i det fysiska biblioteket och blir endast ett annat forum att arbeta i.

Minabibliotek.se kan i likhet med Litteratursiden.dk, som nämndes i avsnittet *Bibliotekarierollen och den tekniska utvecklingen*, fungera som ett forum där bibliotekarien, likt en journalist, kan publicera kulturella och litterära texter. Nielsen (2005, s.514) påpekar i likhet med vad som framkommit i vår studie att förmågan att uttrycka sig i skrift är en ny kompetens som blir viktig. Bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek har i arbetet med minabibliotek.se fått utveckla en ny kompetens, att uttrycka sig skriftligt, vilket inte tidigare räknats som en central bibliotekariekompetens.

Kompetenser som våra informanter nämner som viktiga i arbetet med webben är, förutom journalistiska kompetenser, även tekniskt kunnande. Behovet av teknisk kompetens hos bibliotekarier i ett Bibliotek 2.0 sammanhang nämns även i diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen (Bernhem & Kuster 2007, s.31-32). I litteraturgenomgången refererade vi till Benson & Favini (2006, s.21) som även de menar att för att bibliotekarierna ska hänga med och anpassa sin service till användarnas behov krävs det att de lär sig de nya tekniska funktionerna.

Internet nämns i litteraturen som ett digitalt medium som möjliggör interaktivitet och en ny form av kommunikation (Nielsen 2005, s.511). När vi utformade vår intervjuguide var vi främst fokuserade på interaktionen som sker mellan bibliotekarier och användare. Det framkom dock under intervjuerna att webbplatsen även främjar interaktionen emellan bibliotekarierna, vilket stämmer överens med vad Fourie och Dowell säger om Internets effekter på bibliotekarierollen. Fourie och Dowell (2002, s.256) menar att

Internet öppnar upp för att bibliotekarier på ett annat sätt kan kommunicera och utbyta information och på så sätt utnyttja varandras kompetenser. Detta påpekas av en informant, som menar att webbplatsen möjliggör kompetensutveckling då bibliotekarierna nu på ett enkelt sätt kan utbyta och ha nytta av varandras information. En informant menar även, att den samlade kunskap som bibliotekarierna har på alla biblioteken som samverkar i minabibliotek.se, är en enorm tillgång för användarna. Användarna kan få hjälp av fler bibliotekarier med olika kunskaper.

I intervjuerna med bibliotekschef och huvudredaktör framkom det att det är viktigt att minabibliotek.se ska samverka med det fysiska biblioteket. Några av våra informanter påpekar också detta och menar att man behöver lära sig att tänka på att det som görs i det fysiska biblioteket kanske även kan göras synligt på webbplatsen och material från webben kan på samma sätt användas i arbetet i det fysiska biblioteket. Detta går lite linje med Casey och Savastinuks (2006; 2007) tankar om att Bibliotek 2.0 inkluderar både det fysiska och det virtuella biblioteket.

Det jämlika förhållandet mellan användare och bibliotekarier som eftersträvas inom ett Bibliotek 2.0-perspektiv har i diskussionen även problematiserats utifrån ett krav att bibliotekarierna måste släppa kontrollen. Lars Eriksson (Björnberg 2007a, s.21) nämner, att ett av förändringsarbetena som bibliotekarierna måste jobba för är att släppa kontrollen. Eriksson nämner i detta sammanhang att låntagarna ges möjlighet att betygsätta och diskutera på samma sätt som bibliotekarierna, vilket är en ny företeelse. De flesta av våra informanter tycker dock inte att de släpper någon kontroll. Biblioteket har fortfarande kontroll då de kan ta bort kränkande inlägg i Vardagsrummet. Bibliotekariernas klassificering och indexering finns fortfarande kvar, det är inget som påverkas av nyckelorden. Dessa typer av kontroll måste finnas kvar, menar informanterna.

I diskussionen kring hur bibliotekarierollen påverkas i och med Bibliotek 2.0 finns en uppfattning om att bibliotekarier som yrkesgrupp är hotad genom att andra yrkesgrupper med andra kompetenser kan bli viktigare för biblioteket (Bernhem & Kuster 2007, s.30-31). Denna åsikt fanns redan för tio år sedan i och med datoriseringen på biblioteken och Internets intåg. I Månsbys (1997, s.135) studie ansåg vissa informanter att bibliotekarierna inte har den kompetens som krävs för att bli tillräckligt bra på tekniken. Vårt resultat visar inte på att bibliotekarierna känner sig hotade av andra yrkesgrupper. Som någon påpekar är det inget nytt att andra kompetenser kan behövas på biblioteket, och detta innebär inget hot. Istället upplever informanterna att det på webbplatsen är enklare att visa upp bibliotekariekompetensen och att yrkesrollen snarare stärks av detta. Aspekten att bibliotekariens kunskap blir mer synlig i och med den virtuella utformningen av Bibliotek 2.0 är även synlig i diskussionen kring Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen (Harnesk 2006, s.15).

7.2.1 Sammanfattande reflektioner

I arbetet med minabibliotek.se får bibliotekarierollen en mer personlig framtoning, bibliotekarierna kan framhäva sina specialintressen och därmed även möta specifika kunskapsbehov på ett tydligare vis än i det fysiska biblioteket där detta inte framgår lika klart. Den personliga framtoningen förstärks vidare av att bibliotekarierna uttrycker sig

med sitt eget språk på webben och blir mer privata än tidigare. Vi menar, liksom Bernhem och Kuster, att bibliotekarierollen blir mer individualiserad i och med ett Bibliotek 2.0-perspektiv som en följd av arbetet med webben. Kritiken mot detta, som vi vill lyfta fram är att det kan vara svårt för bibliotekarierna att göra åtskillnad mellan sin privata roll och sin yrkesroll då det är de personliga intressena och kunnandet som lyfts fram på webben. Några av våra informanter har reflekterat över detta men det var inget som problematiserades vidare av dem.

Vi ser även att ny kompetens kommit att bli viktig i arbetet med webbplatsen. Att kunna formulera sig skriftligt lyfts fram som nytt. Även tekniskt kunnande nämns som en fördelaktig kompetens i arbetet med webbplatsen. I diskussionen om Bibliotek 2.0 framkommer att bibliotekarieyrket kan hotas av att andra yrkesgrupper med andra kompetenser blir allt viktigare för biblioteket. Detta är inget som våra informanter har uttryckt. På Umeå stadsbibliotek har en journalist anställts som huvudredaktör för minabibliotek.se vilket våra informanter endast ser som något positivt då de får kompetensutveckling och stöd i sitt arbete.

Kompetenshöjningen stärks vidare dels av att bibliotekarierna på de olika biblioteken på webbplatsen lättare kan interagera med varandra och på så vis hjälpa varandra i sitt arbete och dels av interaktionen med användarna. Minabibliotek.se är, enligt oss, ett steg i rätt riktning för ett utvecklande av bibliotekarierollen såväl i form av nya kompetenser som kommer att krävas i framtiden som i form av fördjupning av den tidigare kompetensen.

Diskussionen kring att bibliotekarierna i och med Bibliotek 2.0 behöver släppa kontrollen verkar inte vara föremål för någon större diskussion bland våra informanter. De menar snarare att kontrollen fortfarande ligger hos biblioteket och att användarna skall uppmuntras till att bli en integrerad del i biblioteket med sina kunskaper, tankar och idéer. Tanken om kontroll menar vi har sina rötter i det gamla bildningsidealet där biblioteket borgade för den goda kulturen och där bibliotekarierna stod som väktare av den goda boken, idéer som idag känns förlegade. Bibliotekarierollen definieras idag mer av ett demokratiskt synsätt och med fokus på interaktion och medskapande.

7.2.2 Kopplingar till Anders Øroms bibliotekarieidentiteter

Några informanter menar det inte är någon skillnad på rollen i det virtuella biblioteket och rollen i det fysiska biblioteket. Någon nämner att viktiga uppgifter i bibliotekarierollen som exempelvis informations- och läsvägledning samt lässtimulans även kan ske på webben, även om de idag främst arbetar med inspirerande insatser. Utifrån dessa arbetsuppgifter kan vi urskilja Øroms kulturförmedlaridentitet och informationsorganisatöridentitet inom vilka värdebasen vilar i att kunna ge användaren kvalificerad kunskapsförmedling samt förmedla kultur (Ørom 1993, s. 228-229).

En ny arbetsuppgift som tillkommit i och med arbetet med minabibliotek.se är att skriva. Bibliotekarierna skriver både kortare boktips och längre texter i form av artiklar eller krönikor som publiceras på webbplatsen. Denna nya roll som skrivande bibliotekarier kan till viss del liknas med kulturförmedlaridentiteten. Som Ørom skriver är värdebasen hos bibliotekarien i kulturförmedlaridentiteten att kunna värdera litteratur.

Samtidigt betonas det kommunikativa i arbetet och förmågan att förmedla kultur (Ørom 1993, s.228). Förmågan att i skriftlig form kommunicera och förmedla kultur är i hög grad viktigt i arbetet med webbplatsen och bibliotekarierna har bland annat fått utbildning i att skriva för webben av huvudredaktören.

Kulturförmedlaridentiteten, såsom Ørom definierar den, vilar dock i en gammal syn på kulturförmedling, där den goda boken, kulturen och konsten skulle förmedlas. Kulturförmedlaridentiteten såsom vi väljer att se den här vilar snarare i den värdebas som Ørom poängterar finns inom denna identitet, nämligen att kunna värdera litteratur och andra kulturella intryck samt att ha förmågan att förmedla kultur och kommunicera. Värderingen av litteratur och kultur sker dock på ett mer personligt plan i minabibliotek.se än som menas i kulturförmedlaridentiteten där målet var att bilda folket i vad som är god och erkänd kultur.

Informanterna nämner även att då de skriver personligare på webben har användarna möjligheten att hitta en favoritbibliotekarie som läser samma saker som de själva och därför eventuellt bättre kan tipsa om passande litteratur. Genom att vara personligare kan biblioteket kanske på ett annat sätt nå ut till enskilda användare. Till viss del kan denna roll kopplas till Øroms socialarbetaridentitet. I denna identitet flyttas fokus från att ha förmedlat kultur till den generelle användaren till att nå ut till olika användargrupper med skilda behov (Ørom 1993, s. 229). Den aspekt som Ørom benämner som central i socialarbetaridentiteten är behovsuppfyllelsen. Bibliotekarierna kan i arbetet med minabibliotek.se tydligare fokusera på att nå ut mot mer specifika användargrupper, vilket även är ett av målen med webbplatsen. I Øroms identitet handlade det företrädesvis om målgrupper som kvinnor, barn och arbetarklass så därför är jämförelsen inte helt korrekt men grundtanken i socialarbetaridentiteten, att rikta fokus mot olika användargrupper överensstämmer med det som kan ske när bibliotekarierna får ett personligare förhållande till användaren på webben.

Inom informationsorganisatörsidentiteten tycker vi oss kunna skönja tankar om att se tekniska lösningar som svar på problem som rör förmedling i ett samhälle som kräver information på annat vis än tidigare. Det nämns att i arbetet med minabibliotek.se är förutom journalistiska egenskaper, teknisk kompetens och en förståelse för datorer, fördelaktiga kompetenser. Detta kan kopplas till Øroms informationsorganisatörsidentitet där fokus ligger på teknik och tekniska lösningar i förmedlingsarbetet. Specifika behov kan genom minabibliotek.se lösas på ett mer effektivt sätt än i det fysiska biblioteket då interaktionen mellan användarna och bibliotekarierna kan ske under andra förutsättningar oberoende av tid och rum. Att skapa en teknisk lösning för att möta användarna innebär inte enbart att biblioteket finns där användarna befinner sig utan även, menar vi, att hitta andra sätt att organisera informationsförmedlingen och informationssystem på. Funktionerna i minabibliotek.se skapar ett annat sätt att förmedla information och kultur till medborgarna.

Arbetet med minabibliotek.se påminner till en del även om vad som Ørom menar formar informationsförmedlaridentiteten. Denna identitet, är som tidigare nämnts, skapad i ett samhälle där biblioteket konkurrerar med andra aktörer på informationsmarknaden. Idag finns oräkneliga forum på Internet där användarna kan vara aktiva med sina specialintressen samt diskutera. Communitydelen Vardagsrummet

på minabibliotek.se är ett komplement till dessa. Ørom menar att förmedlingen inom denna identitet riktar sig till den genomsnittlige användaren men det kan man inte påstå att minabibliotek.se gör. Bibliotekarierna med sina specialintressen har större möjlighet att nå ut till särskilda användargrupper. Samtidigt som minabibliotek.se ökat möjligheten att nå ut till fler användare finns det grupper som exkluderas av olika anledningar som de som inte har tillräcklig datorvana, de som inte har möjlighet att använda datorer på grund av någon form av handikapp m.m. Dock ser vi att minabibliotek.se ökar chansen att nå fler grupper och göra biblioteket till en mötesplats i det virtuella rummet.

Bibliotekariernas möjlighet att på tydligare vis åskådliggöra sina personliga specialintressen pekar även på att ämnesreferentidentiteten kan ses hos bibliotekarierna. Ämnesreferentidentiteten utgörs av värden som betonar den intellektuella samt kommunikativa sidan av arbetet. Identiteten har sina rötter i folkbildningstraditionen där kvalificerad kunskapsförmedling betonades. Bibliotekarierna har i minabibliotek.se större möjlighet att nå ut med sin kvalificerade kunskap och sitt specialiserade vetande, vilket vi även påpekat tidigare.

7.2.2.1 Reflektioner till kopplingarna mellan arbetet med minabibliotek.se och Anders

Øroms identiteter

Vi tycker oss kunna urskilja några av Øroms identiteter och hur de överlappar varandra beroende på vilken aspekt man väljer att syna funktionerna i minabibliotek.se från. Kulturförmedlaridentiteten är fortfarande starkt förankrad hos våra informanter, vilka ofta poängterar att de på ett enklare vis kan förmedla litteratur på webben genom boktipsen. Dock ser vi att värdena i kulturförmedlingen har förskjutits från att ha ett bildningsideal till att få en mer individualiserad karaktär. Vi menar att minabibliotek.se skapar möjlighet för bibliotekarierna att bredda utbudet av såväl information som kultur på olika plan i en mer demokratisk anda.

Ørom visar hur socialarbetaridentiteten ändrade fokus på förmedling från den generelle användaren till att bli mer individuellt riktad, vilket även möjliggörs genom minabibliotek.se. Här kan bibliotekarierna fylla ett behov hos skilda användargrupper och de kan verka mer uppsökande. Samtidigt kan bibliotekarierna i arbetet med minabibliotek.se på ett tydligare vis nyttja sitt kvalificerade kunnande och specialiserade vetande och förtydliga denna gentemot användarna. En ny aspekt för bibliotekarierollen är just att kunna förmedla kunskap och kultur även skriftligt. Att kunna uttrycka sig i skrift har kommit att bli en viktig del i bibliotekariernas yrkeshantverk. Även om bibliotekarierollen får en tydligare individualiserad karaktär där ny kompetens kommit att få betydelse för yrkesutövandet ser vi att de identiteter som Ørom tidigare identifierat fortfarande gör sig gällande.

7.3 Kort analys av kopplingen mellan styrdokumentet, Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen

I kapitlet om fallstudien refererade vi inledningsvis till de bakomliggande styrdokumentet för webbplatsen i vilka det framkommer vilka tankar som ligger bakom projektet samt vilka visioner som finns. Vi kommer här att lyfta fram delar inom dessa och sätta dem i relation till Bibliotek 2.0 samt vilken betydelse detta får för bibliotekarierollen.

I dokumenten lyfts fram att webben spelar en viktig roll i dagens samhälle, där tekniken ständigt utvecklas inom informations- och kommunikationsområdet, vilket i sin tur ökar tillgängligheten. I dokumenten står att biblioteket speglar en viktig roll att vara en resurs att överbrygga klyftan mellan de som har och de som inte har tillgång till denna teknik (Umeå kommun 2006a). Detta vill vi relatera till Anders Øroms tankar om att olika bibliotekarieidentiteter växer fram i samhällsförändringar. Ørom menar att samhällsförändringar har ett starkt inflytande på bibliotekarierollen. Minabibliotek.se är ett barn av sin tid där tendenser i samhället, som tillgången till teknik, ökad möjlighet för människor att interagera med varandra via mobiltelefoner, datorer, m.m., förändrat bibliotekets roll gentemot användarna. Det finns ett större krav på tillgänglighet och med det virtuella biblioteket skapas förutsättningar för biblioteket att finnas för alla oavsett tid och rum. Bibliotekarierollen präglas av den nya tekniken då bibliotekariernas kompetens förändras när de måste lära sig att använda nya verktyg för att kunna möta användarna. I dokumenten ser vi en medvetenhet om att arbetet med minabibliotek.se innebär att bibliotekens personal i och med webbplatsen möter nya krav på att förändra sina arbetssätt samt sin kompetens (Umeå kommun 2006a).

I dokumenten beskrivs visionerna och målen för webbplatsen i vilka vi ser en tydlig vilja om att delaktigheten från användarnas sida ska öka, att användarna ska bli en naturlig del i utformandet av tjänsterna. Bibliotekariernas uppgift är att lyfta fram olika former av litteratur, uppmuntra till läsning, svara på frågor och öka delaktigheten (minabibliotek.se 2007b). Visionerna och målen vittnar inte om en förändrad bibliotekarieroll utan vi anser snarare att de förtydligar den.

Bibliotek 2.0 är ett begrepp med olika definitioner och tolkningar av det kan göras på olika vis. I styrdokumentet står att läsa vilken tolkning som gjorts av Umeå kommun och det lyfts fram att formen för tankesättet är individuell behovsanpassning av bibliotekets tjänster samt uppmuntran till delaktighet. Ordet delaktighet är ständigt återkommande i diskussionen kring Bibliotek 2.0 och även om det kan kännas vagt vad detta innebär så menar vi att det är basen för fenomenet. Begreppet interaktion nämns vidare som ett ledord och är ständigt återkommande i såväl den svenska biblioteksdiskussionen som i informanternas utsagor och i styrdokumentet för minabibliotek.se. Dessa ledord anser vi vittna om en utåtagerande bibliotekarieroll som inom ett Bibliotek 2.0-perspektiv, där förmågan att kunna interagera med människor oavsett tid och rum samt att bjuda in till delaktighet, är viktig. Vi menar därför att kompetenser som att kunna kommunicera i såväl tal som skrift samt förmågan att inspirera är viktiga att ha som "Bibliotek 2.0-bibliotekarie".

8 Slutdiskussion

I detta kapitel för vi en djupare diskussion kring vårt resultat.

Under arbetets gång har vi insett att bibliotekarierollen är väldigt komplex och att det är svårt att definiera vad den egentligen innehåller. Ett sätt att beskriva yrkesrollen är att göra det genom att se på vilken funktion bibliotekarien har och vilka arbetsuppgifter som ingår. Bibliotekarierollen kan även identifieras genom att se på förhållandet till användarna. Det är inte heller så att man som bibliotekarie har en enhetlig roll utan ofta förekommer olika roller parallellt. Beroende på typ av bibliotek och arbetsuppgifter samt bibliotekariens personliga värdebas kan vissa roller framträda tydligare hos enskilda bibliotekarier. På grund av att bibliotekariens yrkesroll har en så komplex karaktär är det inte möjligt att på ett entydigt sätt formulera vilken roll bibliotekarierna på Umeå stadsbibliotek har i arbetet med minabibliotek.se utan rollen är skiftande och individuell för varje bibliotekarie. Dock kan vi se vilka olika inslag som ingår i deras yrkesroll.

Flera av intervjudeltagarna anser att det inte är någon direkt skillnad mellan rollen i det virtuella biblioteket och i det fysiska biblioteket. Uppgifterna är i många fall de samma: att svara på frågor, tipsa om litteratur och förmedla information. Samtidigt framkom det i intervjumaterialet flera aspekter som visar på att yrkesrollen har förändrats i och med arbetet med webbplatsen. Vi redovisar dessa aspekter nedan där vi diskuterar hur yrkesrollen i arbetet med minabibliotek.se kan beskrivas.

Utifrån de resonemang som nämnts om bibliotekarierollen i arbetet med minabibliotek.se är det tydligt att bibliotekarierna intar flera roller i sitt arbete. Något som framkommer i vår studie är att bibliotekarierollen blir personligare i arbetet med minabibliotek.se. Personliga kvalifikationer har en stor betydelse i arbetet som bibliotekarie och mest explicit i vår studie är just individualiseringen av bibliotekariernas yrkesroll, vilken blir tydlig genom arbetet med webben.

Den framträdande rollen som vi tycker oss kunna se att bibliotekarierna får i arbetet med minabibliotek.se är som ovan nämnts av mer individualiserad karaktär. Tillsammans med en ny kompetens som innebär att kunna uttrycka sig i skrift och samtidigt ge uttryck för personliga intressen på webbplatsen formas en roll som vi menar inte varit lika tydlig innan i bibliotekariens yrke. Det poängteras även bland våra informanter att det emellanåt varit svårt att veta hur de ska förhålla sig till dels sin privata roll och dels till sin bibliotekarieroll när de uttrycker sig på webbplatsen. Den personligare rollen kan även göra att förhållandet till användarna blir mer personligt då användarna ser vem som t.ex. skriver vilka tips och som tycker om liknande böcker.

Då gränsen mellan den privata rollen och yrkesrollen delvis suddas ut, menar vi, att en splittring kan upplevas i yrkesrollen då denna inte blir helt professionellt definierad i form av kunskap utan snarare sker en blandning av dels den privat inhämtade kunskapen och den akademiska kompetensen. Exempelvis har Ørom i sin studie av bibliotekarieidentiteter diskuterat att bibliotekarier kan uppleva den egna yrkesrollen som svag då det inte är helt tydligt vilka kunskaper den definieras av och när nya kompetenser tillkommer. Vi har inte funnit att våra informanter anser sin yrkesroll svag på grund av dessa aspekter. Gränsen mellan privat och yrke kan inom vissa yrken vara svår att dra då det ofta är personliga intressen som lockar en till en viss utbildning eller ett visst arbete.

I avsnittet som behandlar yrkesroll och yrkesidentitet (2.2.1.1.) problematiserar vi förhållandet mellan roll och identitet och Nasenius (1998, s.58) påpekar att yrkesrollen påverkas av individuella personligheter och egenskaper. Vi finner även Eva Ekstrands (1998, s.83) beskrivning av begreppen intressanta i vår analys av bibliotekarierollen då hon menar att rollen har en mer given natur, i ett färdigt socialt rum medan identiteten utgörs av en persons sociala tillhörighet och yttre igenkänningstecken. Detta tolkar vi som att yrkesrollen har en tydligare koppling till de arbetsuppgifter som finns inom en viss yrkeskontext, att yrkesrollen många gånger har en mer formell karaktär vilken även påverkas av den personliga identiteten och egenskaper. Vi har funnit det svårt att dra en tydlig skillnad mellan de båda begreppen men vi tolkar det som att yrkesrollen är mer funktionellt betonad medan yrkesidentiteten är närmare knuten till en persons uppfattning om sig själv samt personliga egenskaper. Om man utgår från denna definition av begreppen kan vi se att det blir en överlappning av privat roll/identitet och yrkesroll/identitet i arbetet med minabibliotek.se då personliga egenskaper och kunnande tillsammans med yrkeskunskaper kompletterar varandra i arbetet med webbplatsen.

Vi har i avsnittet *Bibliotekariens kompetens och kunskap* (2.2.3) via olika författare problematiserat hur svårt det är att konkretisera bibliotekariers kompetens. De kompetenser som främst lyfts fram handlar om förmågan att kunna identifiera och välja ut information samt systematisera och strukturera medier och information så att det blir lättillgängligt. Vidare framgår det att de personliga egenskaperna såsom social kompetens, serviceinriktning samt kommunikationsförmåga, är viktiga. Precis som vi diskuterade ovan sker en tydlig överlappning av personliga och yrkesbetingade kompetenser i arbetet med minabibliotek.se. I ett Bibliotek 2.0-perspektiv anser vi att de personliga kompetenserna kommer att få en allt mer framträdande roll. Vidare ser vi hur nya kompetenser är aktuella i arbetet med webben men att dessa inte ersätter de tidigare. Minabibliotek.se innebär dessutom, enligt oss, möjlighet till fördjupning av kompetensen hos enskilda bibliotekarier genom interaktionen med såväl andra bibliotekarier som med användarna.

Kompetensutveckling är nödvändigt inom de flesta yrken och i takt med att förändringar sker på olika plan i samhället, tekniskt och mer socialt, måste även bibliotekariernas kompetenser anpassas efter detta. För att göra en koppling till Järv som menar att bibliotekarierollen är sig evigt lik och det endast är arbetsredskapen som har förändrats, skulle vi vilja betona att de roller som bibliotekarien haft genom tiderna uttrycks på olika vis och minabibliotek.se är ett nytt forum för att verka som bibliotekarie. Några av

våra informanter menar, i likhet med Järv, att även om arbetsredskapen förändrats i och med arbetet med minabibliotek.se så skiljer sig inte yrkesrollen i det virtuella biblioteket från rollen i det fysiska biblioteket utan det är endast olika sätt att uttrycka samma sak på. Minabibliotek.se ska fylla funktionen att vara kulturförmedlande, uppmuntra till läsning samt tillgängliggöra bibliotekets tjänster till allmänheten. För att kunna verka i den nya virtuella miljön har bibliotekarierna vid Umeå stadsbibliotek fått utveckla sin kompetens där rollen fortfarande är att fylla en funktion som kultur- och informationsförmedlare för allmänheten. Rollen har dock som tidigare nämnts kommit att blir mer personlig.

För bibliotekarierna innebär arbetet med minabibliotek.se en del nya arbetsuppgifter. Den absolut tydligaste förändringen är att de skriver olika typer av texter som publiceras på webben, från enklare boktips till längre artiklar. Då detta är nytt för bibliotekarierna har de fått utbildning i att skriva. Det är även meningen att bibliotekarierna ska vara aktiva med att sätta nyckelord och betyg.

En annan konkret arbetsuppgift som tillkommer i och med minabibliotek.se är att vara aktiv i Vardagsrummet och svara på frågor och eventuellt initiera diskussioner. Några informanter påpekade att det är bibliotekets ansvar nu i början att få igång interaktionen på Vardagsrummet, vilket innebär att personalen måste vara synlig där. Några av våra informanter har även tagit på sig lokalredaktörsansvaret, vilket innebär en del extra uppgifter. De har ansvar för att lägga ut arrangemang samt hjälper övrig personal med att lägga in texter. De nya arbetsuppgifterna anser vi kvalificerar bibliotekarierollen ytterligare.

De teoretiska utgångspunkter som vi valt att syna bibliotekarierollen genom visar att flertalet bibliotekarieroller och identiteter gör sig synliga i arbetet med minabibliotek.se. Klasson menar att den syn som finns på användarna präglar vilken roll bibliotekarien intar. I minabibliotek.se framkommer tydligast dialog- eller samarbetsmodellen, vilken bygger på kommunikation mellan bibliotekets användare och bibliotekarier. Dock är denna roll inte den enda som bibliotekarierna får i ett Bibliotek 2.0- tänkande. Øroms identiteter är formulerade utifrån samhällsförändringar som i sin tur ställer nya krav på bibliotekarierollen och vilken värdebas denna definieras av. Vi menar att värdebasen hos bibliotekarierna vid Umeå stadsbibliotek inte enbart kan begränsas till en enda utan att värdebaserna snarare blivit mer komplexa.

Kontentan i vår analys av hur bibliotekarierollen påverkas av Bibliotek 2.0 är att vi ser att komplexiteten i yrkesrollen förstärks då nya arbetsuppgifter kräver nya kompetenser samt när det sker en individualisering av yrkesrollen.

En mindre del i vår studie var att undersöka vad som sägs angående bibliotekarierollen i diskussionen kring Bibliotek 2.0 i den svenska bibliotekssfären och i analyskapitlet jämförde vi våra resultat med vad som framkommer i diskussionen kring Bibliotek 2.0 angående bibliotekarierollen. Vi kan konstatera att många aspekter som tas upp i diskussionen även nämns av våra informanter. I diskussionen om Bibliotek 2.0 och bibliotekarierollen nämns bland annat aspekten med en individualisering av yrkesrollen, som vi belyst ovan, samt att bibliotekariernas kompetens blir mer synlig genom att de kan presentera sin kunskap på webben, vilket även våra informanter påpekar. Även att

förhållandet mellan bibliotekarier och användare blir mer jämlikt tas upp både i diskussionen och av våra informanter. När det gäller vissa aspekter skiljer sig dock vårt resultat från de utsagor vi funnit i diskussionen. Det talas i diskussionen om att Bibliotek 2.0 innebär att bibliotekarierna måste ”släppa kontrollen”. De flesta av våra informanter anser inte att de släpper någon kontroll utan menar att kontrollen fortfarande finns kvar. Nyckelorden innebär inte att bibliotekariernas ämnesord försvinner utan ses som ett komplement. Kontrollen finns även genom att de har möjligheten att ta bort kränkande inlägg i Vardagsrummet. Bibliotek 2.0-tänkandet innebär en tydligare delaktighet från användarnas sida och synsättet är användarcentrerat. I diskussionen kring Bibliotek 2.0 nämns även aspekten att detta synsätt skulle kunna komma att innebära ett hot mot yrkesrollen. Vi har i vår undersökning inte fått ett underlag som stöder detta resonemang. Snarare ser bibliotekarierna vid Umeå stadsbibliotek webbplatsen som en möjlighet till att kunna förtydliga sina kunskaper och samtidigt utveckla dem i ett samspel med användarna. Vi menar att minabibliotek.se kan innebära en förstärkning av bibliotekarierollen då det blir tydligare vilka kompetenser bibliotekarier har när de kan synliggöra sin kunskap på webbplatsen. Genom minabibliotek.se får bibliotekarierna en möjlighet att tydligare profilera sina individuella ämneskunskaper vilket även gynnar användarna då de lättare kan få referenshjälp av ”rätt person”.

I den diskussion vi undersökt, lyfts fram att en omformulering kan ske av bibliotekarierollen i och med Bibliotek 2.0. Vi vill mena att den omformulering som sker pekar på ett tydligare åskådliggörande av bibliotekariens yrkeskunskaper där den kommunikativa kompetensen hos bibliotekarierna kommit att bli allt viktigare.

Det finns alltså en tydlig samstämmighet mellan vad vi fått fram i vår analys av diskussionen av Bibliotek 2.0 i Sverige och vad våra informanter påpekat i intervjuerna. Våra informanter kan vara präglade av samma åsikter som återfinns i diskussionen, om förhoppningar som finns kring förändringar av bibliotekarierollen. På sikt tror vi att Bibliotek 2.0 kommer att innebära fler förändringar där bibliotekets roll i samhället kommer att problematiseras ytterligare. Tankarna kring Bibliotek 2.0 kommer att utvärderas och det kommer sannolikt att utvecklas fler lösningar på hur biblioteket och bibliotekarierna kan interagera tydligare med användarna. Det ska bli intressant att fortsätta följa utvecklingen av minabibliotek.se även när detta examensarbete är avslutat för att se vilka effekter det får för dels bibliotekarierna och dels användarna. Intressant hade varit att undersöka vilken betydelse minabibliotek.se spelar för användarna genom att göra en användarundersökning. Vi tror att en sådan undersökning skulle ha stor betydelse för bibliotekets förståelse för användarna och vilka tjänster som efterfrågas.

9 Källförteckning

Agert, Ingela & Tegström, Henrik (1999). *Kompetens som lockbete. En studie i lokala och centrala biblioteksföreträdares syn på marknadsföring av bibliotekariekompetens gentemot lokala politiker.* (Elektronisk) Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap (1999:1). Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <<http://theses.lub.lu.se/archive/2004/04/30/1083322960-21575-919/1999-1.pdf>> (2008-03-14)

Anttiila, Magnus (1997). *Kompetensförsörjning, företagets viktigaste process.* Stockholm: Ekerlids förlag.

Benson, Amy & Favini, Robert (2006). Evolving web, evolving librarian. *Library hi tech news*, nr.7, ss.18-21.

Bernhem, Anna & Kuster, Linnea (2007). *Bibliotekariers uppfattningar om Bibliotek 2.0. En fenomenografisk undersökning.* (Elektronisk) Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap (2007:143). Borås: Högskolan i Borås. Tillgänglig: <<http://dspace.bib.hb.se:8080/dspace/bitstream/2320/3309/1/07-143.pdf>> (2008-02-10)

Björnberg, Claes (2007a). Umeåregionens projekt Bibliotek 2007. Ett bibliotek – tusen möjligheter. (Elektronisk) *Biblioteksbladet*, nr. 7, ss. 20-21. Tillgänglig: <http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2007/Biblioteksbladet_nr7_2007.pdf> (2008-03-10)

Björnberg, Claes (2007b). *De sex musketörerna: slutrapport om Bibliotek 2007, ett samarbete inom Umeåregionen.* (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.minabibliotek.se/Admin/Moduler/Dokumentarkiv/Filer/F08B521F-A8A2-4EA1-ADCA-F153AF26DF39.pdf>> (2008-03-20)

Bryman, Alan (2001). *Samhällsvetenskapliga metoder.* Malmö: Liber ekonomi.

Casey, Michael E. & Savastinuk, Laura C. (2006). Library 2.0: Service for the next-generation library. (Elektronisk) *Library Journal*, 2006-01-09. Tillgänglig: <<http://www.libraryjournal.com/article/CA6365200.html>> (2008-03-04)

Casey, Michael E. & Savastinuk, Laura C. (2007). *Library 2.0: A guide to participatory service.* Medford, N.J: Information today.

Chad, Ken & Miller, Paul (2005). *Do libraries matter? The rise of Library 2.0* (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.talis.com/applications/downloads/white_papers/DoLibrariesMatter.pdf> (2008-03-04)

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Ducander, Jesper (1999). *Quo vadis Bibliotekarie? : bibliotekarierollen utifrån en analys av de fyra utbildningarna i biblioteks- och informationsvetenskap i Sverige*. Borås: Publiceringsföreningen Valfrid.

Edebro Sikström, Inger (2007). Powerpoint-presentation från Biblioteksdagarna 2007. (Vi har gjort viss ombearbetning av bilden färgmässigt) (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.biblioteksforeningen.org/konferens/Konf2007/biblioteksdgr/PDF/edebro.ppt#1> > (2008-03-12)

Ellström, Per-Erik (1992). *Kompetens, utbildning och lärande i arbetslivet. Problem, begrepp och teoretiska perspektiv*. Stockholm: Publica.

Ekstrand, Eva (1998) "Någon sa att jag borde skriva". *Om yrkesidentitet i nio kvinnliga journalisters berättelser*. Umeå: Umeå universitet. (Rapportserien /Institutionen för medier och kommunikation 1998:1).

Ekström, Åsa (2007), Våga synas och utmana traditionerna – i Biblioteket.se förenas teknik och kultur. (Elektronisk) *Biblioteksbladet*, nr. 1, ss. 3-6. Tillgänglig: <http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2007/Biblioteksbladet_nr1_2007.pdf> (2008-03-10)

Enmark, Romulo (1991). Yrkesidentiteten och det splittrade biblioteksväsendet. I Järv, Harry (red.). *Bibliotekaryrket. Tradition och förändring*. Helsingborg: Carlssons bokförlag. S.148-169.

Eskelin, Carina (2002). Bibliotekariens kompetens – en svårbestämd art. (Elektronisk) *DIK-forum*, nr. 17, s.20. Tillgänglig: <<http://dynamicweb.telia.com/www-dik-se/dikforum/2002/nr17/bf.pdf>> (2008-03-02)

Fourie, Denise K. & Dowell, David R. (2002). *Libraries in the Information Age: An Introduction and Career Exploration*. Greenwood Village, Colorado: Libraries Unlimited.

Giger, Peter (2006). *Participation Literacy. Part 1: Constructing the Web 2.0 Concept*. (Elektronisk) Lic. Karlskrona: Blekinge Tekniska högskola. (Dissertation series no 2006:07). Tillgänglig: <[http://www.bth.se/fou/Forskinfo.nsf/fdead3e5ec4b0e57c1256690002b940e/d22374ce3f6d6aa4c12571e7006786f8/\\$FILE/Giger_lic.pdf](http://www.bth.se/fou/Forskinfo.nsf/fdead3e5ec4b0e57c1256690002b940e/d22374ce3f6d6aa4c12571e7006786f8/$FILE/Giger_lic.pdf)> (2008-03-04)

Giger, Peter (2007). *Föredrag: Mariehamn 2007*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.ha.ax/files/giger_mariehamn_2007.pdf> (2008-03-10)

- Gummesson, Evert (2004). Fallstudiebaserad forskning. I Gustavsson, Bengt (red.). *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*. Lund: Studentlitteratur. S. 115-144.
- Habib, Michael C. (2006). *Toward Academic Library 2.0: Development and Application of a Library 2.0 Methodology*. (Elektronisk) Chapel Hill, N.C.: School of information and library science. (SILS Masters papers) Tillgänglig: <<http://etd.ils.unc.edu/dspace/bitstream/1901/356/1/michaelhabib.pdf>> (2008-03-04)
- Hansson, Mikael (2008a). *Bibliotekswebb ger lust att läsa*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://umealive.se/default.aspx?id=2267>> (2008-03-10)
- Hansson, Mikael (2008b). *Bibliotekariens nya roll*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://umealive.se/default.aspx?ptid=0&lokalid=2806&id=2284>> (2008-03-10)
- Harnesk, Jakob (2006). Bibliotek 2.0: Innehåll och gemenskap på webben – ett nytt sätt att möta låntagare? (Elektronisk) *Biblioteksbladet*, nr. 4, ss. 14-16. Tillgänglig: <http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2006/Biblioteksbladet_nr4_2006.pdf> (2008-03-10)
- Holme, Idar Magne & Krohn Solvang, Bernt (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsen, Dag Ingvar (2007). *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Jansson, Emmelie (2007). *Den främsta förändringen i vardagsarbetet: en studie av bibliotekariers syn på förändring och stabilitet i arbetet*. (Elektronisk) Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap (2007:32). Borås: Högskolan i Borås. Tillgänglig: <<http://dspace.bib.hb.se:8080/dspace/bitstream/2320/2163/1/07-32.pdf>> (2008-03-14)
- Järv, Harry (1991). Bibliotekarierollen är sig evigt lik. I Järv, Harry (red.). *Bibliotekarieyrket. Tradition och förändring*. Helsingborg: Carlssons bokförlag. S. 28-69.
- Kappelin Rääf, Anne & Lundgren, Martina (2004) *Folkbibliotekariens yrkesidentitet. Vad den består av och hur den formas*. (Elektronisk) Magisteruppsats i biblioteks- och informationsvetenskap (2004:12). Lund: Lunds universitet. Tillgänglig: <<http://theses.lub.lu.se/archive/2004/07/02/1088772983-8716-599/2004-12.pdf>> (2008-03-14)
- Klasson, Maj (1984). *Högskolebibliotek i förändring: från autonoma bildningsinstitutioner till lokala serviceinrättningar med särskild hänsyn till bibliotek som betjäna förskollärautbildningar*. Diss. Lunds universitet. Malmö: Liber Förlag/Gleerup. (Studia psychologica et paedagogica. Series altrera: 71).

Klasson, Maj (1991). Bibliotekarien – forskarens kollega och allmänhetens guide inför 2000-talet. *Nordisk tidskrift för bok- och biblioteksväsen*, nr. 1, ss. 80-91.

Klasson, Maj (1996). Kulturbevarare, kulturbärare, kulturbyggare, kulturförnyare. *Kulturpolitisk tidskrift*, nr. 2, ss. 15-24.

Klasson, Maj (red.) (1997). *Folkbildning och bibliotek? På spaning efter spår av folkbildning och livslångt lärande i biblioteksvärlden*. Borås: Valfrid. (Skrifter från Valfrid: 13).

Kvale, Steinar (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lenéer-Axelsson, Barbro & Thylefors, Ingela (1991). *Arbetsgruppen psykologi: om den psykosociala arbetsmiljön, gruppdynamik, relationer, arbetsroller, ledarskap, konflikter, förändring och personliga olikheter*. Stockholm: Natur och kultur.

Maness, Jack (2006). Library 2.0 Theory: Web 2.0 and Its Implications for Libraries. *Webology*, vol. 3, nr. 2. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.webology.ir/2006/v3n2/a25.html>> (2008-03-04)

Merriam, Sharan, B. (1994). *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Miller, Paul (2006). *Library 2.0- the challenge of disruptive innovation*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.talis.com/resources/documents/447_Library_2_prf1.pdf> (2008-03-04)

minabibliotek.se (2007a). *Fler och bättre funktioner på webben*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.minabibliotek.se/default.aspx?id=11912>> (2008-03-26)

minabibliotek.se (2007b). *Vision och mål*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://minabibliotek.se/default.aspx?id=4715&refid=8114>> (2008-03-20)

minabibliotek.se (2008a). *Bakgrund*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.minabibliotek.se/default.aspx?id=4707&refid=8106>> (2008-03-26)

minabibliotek.se (2008b). *Vardagsrummet*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.minabibliotek.se/default.aspx?id=1782>> (2008-03-26)

minabibliotek.se (2008c). *Virtuell mötesplats*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://minabibliotek.se/default.aspx?id=4714&refid=8113>> (2008-03-26)

minabibliotek.se (2008d). *Välkommen in till minabibliotek.se*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.minabibliotek.se/Admin/Moduler/Dokumentarkiv/Filer/99625123-8F18-4F54-9C6A-A5D490BCD9BF.pdf>> (2008-03-26)

Månsby, Susanna (1997). Den nya tekniken och bibliotekarierollen. *Svensk biblioteksforskning*, nr. 1-2, ss.127-138.

- Nasenius, Catharina (1998). *Vardagens dramatik. En bok om arbetslivets psykologi*. Stockholm: Brevskolan
- Nationalencyklopedien* (2008). (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.ne.se>> Sökord: community, interaktiv, interaktion, podcasting, roll, RSS, wiki (2008-04-10)
- Nielsen, Hans Jørn (2005). New media and new roles of librarianship: Illustrated by a literary website of danish libraries. *New library world*, vol.106, nr.11/12, ss.510-518.
- O'Reilly, Tom (2005). *What is web 2.0. Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.oreillynet.com/lpt/a/6228>> (2008-03-04)
- Rice-Lively, Mary Lynn & Racine, Drew (1997). The role of Academic Librarians in the Era of Information Technology. *The journal of Academic Librarianship*, vol. 23, nr. 1, ss.31-41.
- Rittsel, Per (2007). Bibblan 2.0 på webben. (Elektronisk) *Computer Sweden*, 2007-10-06. Tillgänglig: <<http://computersweden.idg.se/2.2683/1.123965>> (2008-03-10)
- Ryen, Anne (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. Malmö: Liber ekonomi. Citerar Yvonna Lincoln & Egon Guba, *Naturalistic inquiry* (Beverly Hills: Sage, 1985)
- Seldén, Lars & Sjölin, Mats (2003). Kunskap, kompetens och utbildning – ett bibliotekariedilemma under 100 år. *Svensk Biblioteksforskning*, nr. 4, ss. 19-67.
- Sevón, Kerstin (2007). *Bibliotekarierollen i en ny utbildningsorganisation. En studie vid fyra yrkeshögskolor*. Diss. Åbo: Åbo akademi. Citerar Merete Mazzarella. Roller. Hufvudstadsbladet 2001-08-17.
- Svenska datatermgruppen* (2007). (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.nada.kth.se/dataterm/>> Sökord: interaktiv (2008-04-10)
- Svensk Biblioteksforening (2007). *Bibliotek 2.0: Biblioteken och senmoderniteten, Biblioteksdagarna 2007, 23-25 maj i Stockholm*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.biblioteksforeningen.org/konferens/Konf2007/biblioteksdgr/konf.html>> (2008-03-10)
- Söderström, Magnus (1990). *Det svårfångade kompetensbegreppet*. Uppsala: Uppsala universitet. (Pedagogisk forskning i Uppsala: 94).
- Thunborg, Camilla (2004). Yrkesidentiteter i rörelse. I Ellström, Per-Erik & Hultman, Glenn (red.). *Lärande och förändring i organisationer. Om pedagogik i arbetslivet*. Lund: Studentlitteratur. S.117-134.
- Trost, Jan (1997). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.

Umeå kommun (2006a). *Bakgrund*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bibliotekens nya webb/Bakgrund. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006b). *Bibliotek 2007, projektplan etapp 1*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bibliotek2007/Projektplanetapp1. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006c). *Bibliotek 2007*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bibliotek2007. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006d). *Bibliotek 2.0*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bliotekens nya webb/Bibliotek2.0. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006e). *En enda webbplats istället för flera olika*. (Elektronisk) Tillgänglig: <http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bliotekens nya webb/En enda webbplats istället för flera olika. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006f). *Inte bara teknik*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bliotekens nya webb/Inte bara teknik. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006g). *Nya tjänster och funktioner*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bliotekens nya webb/Nya tjänster och funktioner. (2008-03-20)

Umeå kommun (2006h). *Organisation och arbetsformer* (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.umea.se>> Om kommunen/Kommunorganisation/Kulturförvaltning/Projekt/Bibliotek/Bliotekens nya webb/ Organisation och arbetsformer. (2008-03-20)

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. (Elektronisk) Tillgänglig: <<http://www.vr.se/download/18.668745410b37070528800029/HS%5B1%5D.pdf>> (2008-03-08)

Ørom, Anders (1993). Bibliotekarieidentiteter, förmedlingsarbete och arbetsorganisation. *Biblioteksbladet*, nr 8, ss.228-231.

Bilaga 1

Frågor till bibliotekarier som jobbar med minabibliotek.se

Inledande frågor

- När och var utbildade du dig till bibliotekarie?
- Hur länge har du arbetat på detta bibliotek?

Få inblick i personens arbete med minabibliotek.se (förkortas i intervjuguiden MB), hur personen ställer sig till det

- Hur arbetar du med MB?
- Hur stor del av din arbetstid ägnar du dig åt MB?
- Hur ställde du dig till projektet i början?
- Hur skulle du beskriva MB?

Tankar om användarna och förhållandet till dessa

- På hemsidan kan ju användarna bidra med information, Vad är positivt kontra negativt med att användarna får vara medskapare av webbplatsens innehåll?
- Ser du detta (att användarna får vara medskapare) som något stort och revolutionerande?
- Skulle man kunna säga att MB är en ny syn på användarna?
- Är användarnas information lika mycket värd som bibliotekariernas?
- Hur känner du om att användarna får sätta egna nyckelord något som tidigare varit en typisk bibliotekarieuppgift?
- Hur ställer du dig till om ett nyckelord verkar missvisande eller annat?

- Har det hänt att du har fått nytta av det som användarna har skrivit på webbplatsen i ditt arbete? Kan du ta tillvara information från användarna?
- Vilken betydelse tror du MB spelar för användarna?

Tankar om interaktionen med användarna

- Bibliotek 2.0 talar om en interaktion mellan användare och bibliotekarier där båda möts på lika villkor. Hur tycker du att interaktionen mellan användare och bibliotekarier fungerar på MB? Sker det ett tydligare samspel med användarna på MB? Om ja, isåfall hur?
- Finns det skillnader i vad du som bibliotekarie bidrar med på MB och å andra sidan vad användarna bidrar med?

Tankar om yrkesrollen

- Hur skulle du definiera bibliotekariens yrkesroll?
- Vilka kunskaper är viktiga som bibliotekarie?
- Innebär MB en förändring av din roll som bibliotekarie?
- Skiljer sig din roll som bibliotekarie i det virtuella biblioteket från det fysiska? På vilket vis?
- Hur utmärker du dig som bibliotekarie på webben? På vilket sätt tydliggör du dina bibliotekariekunskaper?
- Är andra kompetenser viktigare i arbetet med MB än i arbetet i det fysiska biblioteket?
- Hur ställer du dig till din egen roll då användarna blir medproducenter av webbplatsens information?
- Blir andra bibliotekariekompetenser/uppgifter viktigare när användarna får vara med och påverka innehållet?
- Det talas om att Bibliotek 2.0 innebär att "bibliotekarierna måste släppa kontrollen", är det så? På vilket vis? Är detta positivt eller negativt? Känner du att det är så med MB?
- I den debatt som förs kring bibliotek 2.0 hörs röster som menar att det innebär ett hot mot yrkesrollen, vad anser du om detta?

Frågor till bibliotekarier som ej jobbar med minabibliotek.se

Inledande frågor

- När och var utbildade du dig till bibliotekarie?
- Hur länge har du arbetat på detta bibliotek?

För att få en uppfattning om hur intervjupersonen ställer sig till sitt yrke

- Vilka kunskaper anser du är viktiga att ha som bibliotekarie?
- Hur definierar du bibliotekariens yrkesroll?

Om MB

- Hur ställer du dig till projektet?
- Varför har du valt att inte arbeta med MB?
- Vilken betydelse anser du att MB har för biblioteket?
- Vad är positivt kontra negativt med att användarna får vara medskapare av webbplatsens innehåll?
- Hur känner du för att användarna får sätta egna nyckelord något som tidigare varit en typisk bibliotekarieuppgift?
- Hur stort inflytande ska användarna få över bibliotekets tjänster?
- Minabibliotek.se är ett exempel på bibliotek 2.0 tänkande, skulle man kunna säga att det är ett nytt sätt att se på användarna?
- Tycker du att ni även i det fysiska biblioteket arbetar med dessa tankar?

Frågor till huvudredaktör

Inledande frågor

- Hur länge har du arbetat med MB?
- Vad innebär ditt jobb, vilka arbetsuppgifter?

Användare

- Hur många registrerade medlemmar har ni?
- Förstår användaren vilka funktioner som finns och hur de ska använda dem?
- Hur aktiva är användarna? bidrar de även med krönikor och andra texter?
- Har ni någon uppfattning om vad användarna tycker om webbplatsen och dess funktioner?
- Vad tror du MB betyder för användarna?

Hur webbplatsen används

- Hur många nyckelord finns idag? Är det många unika besökare som sätter egna nyckelord?
- I vilken grad sker interaktion mellan bibliotekspersonal och användare på webbplatsen idag? Används vardagsrummet som en mötesplats mellan bibliotekspersonal och användare eller är det främst bibliotekspersonal som interagerar?
- Kollas allt innan det kommer ut på webben? Redigerar ni texter, textbokrecensioner, ändrar textfelstavade taggar? Finns det någon kvalitetsgräns?
- Förekommer det kränkande inlägg som ni tar bort?
- Hur ser framtiden ut? Vill ni förändra något med webbplatsen?
- Vad tror du MB betyder för biblioteket?

Personalens arbete med webben

- Hur många i personalen jobbar med webbplatsen, hur ser arbetsfördelningen ut?
- Hur många ämnesgrupper?
- Hur många personer i varje ämnesgrupp?
- Hur ser riktlinjerna ut för Vardagsrummet, vilka är närvarande där?
- Vilken respons har ni fått från personalen om webbplatsen?
- Hur tror du MB påverkar bibliotekariens yrkesroll?

Frågor till bibliotekschef

- Hur definierar du bibliotekarierollen?
- Hur menar du att den påverkas i och med bibliotek 2.0-tänkande?
- Ser du MB som endast ett webbprojekt eller ska tänket finnas i hela verksamheten?
- Hur har ni spridit och försökt förankra detta till personalen?
- Vad är det som är mest spännande med MB?
- Somliga talar om ett hot mot yrkesrollen i och med Bibliotek 2.0 tänkandet, vad tror du de bygger det resonemanget på?
- Du har sagt att du snarare tror på en höjning av den högre kompetens nivån, vad menar du med det?
- Vilken betydelse har MB för biblioteket?